

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA.—AGOSTO—SEPTIEMBRE—OCTUBRE DE 1902

SUMARIO

I. Notas genealógicas. Familias extinguidas de Mallorca. II. La casa de Belloto, por D. J. R. de Ayres y Sureda.

II. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona (continuació), per D. Alfons Damiàns y Manté.

III. † Don Jeroni Rosselló—Necrologia.

IV. Donatiu dels manuscrits y llibres lulians de la Biblioteca Rosselló, per D. P. A. Sanxo.

V. Pau feta entre els reys de Aragó y de Sicilia de una part y el rey de Tunis de l'altre (1403), per D. E. Aguiló.

VI. Vida de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l'any 1690 al 92 (continuació).

VII. Ermites y ermitans de Mallorca en 1395, per D. E. Aguiló.

NOTAS GENEALÓGICAS

FAMILIAS EXTINGUIDAS DE MALLORCA

II

LA CASA DE BELLOTO

LA familia Belloto, oriunda de Génova, y creada Noble de este Reino por merced de Felipe IV, existió en Mallorca desde principios del siglo XVII hasta el año 1823 en que murió su último vástago.

Las muchas relaciones comerciales que ha sostenido siempre esta isla con las repúblicas italianas de Piza y Génova, el haber pertenecido los Estados de Milán y el reino de las Dos Sicilias, unidos por muchos siglos, á la Corona de

Año XVIII.—Tomo IX.—Núm. 269, 270 y 271.

Aragón primero y de España después, fué influyente causa para que se domiciliasen en este Reino y otros de España, multitud de familias italianas, muchas de las cuales, de antiguo y distinguido origen, obtuvieron de los monarcas españoles confirmación de su nobleza (1).

Al número de éstas pertenece la que trato de filiar, de la que un miembro de ella, Domingo Belloto, natural de Arbisola é hijo del Signore Juan Bautista, se estableció á principios del siglo XVII en esta ciudad, en donde contrajo matrimonio el 7 de Febrero de 1621 con Doña Juana Ana Rius, hija del Magnífico Pedro Juan (2). Muchos serían los servicios

(1) Simultaneamente con la de Belloto se estableció en Mallorca la familia Conrado, fundando en esta isla su casa Estéban Conrado, Cónsul de Naciones Extrañas (a), y á cuyo descendiente, su quinto nieto, Don Mariano Conrado de Asprer de Berard y de Canal, Caballero de la Orden de Calatrava, Gentil hombre de Cámara de S. M. Doña Isabel II, concedió esta Soberana título de Castilla con la denominación de Marqués de la Fuensanta de Palma.

(a) Era cuñado de Don Domingo Belloto y le concedió dicho cargo Felipe IV el 9 de Abril de 1645.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—Lib. *Litterarum regiarum* de 1639 á 1654, fol. 294.)

(2) ARCH. EPISC.—Lib. de Mats. de la Parr. de Sn. Miguel.

De la familia de Rius originaria de Cataluña, vinieron varios individuos á esta isla con las huestes de Don Jaime el Conquistador, en donde quedaron heredados. Guillermo Rius en 1303 era caballero de tanta calidad, que ratificó los conciertos entre los reyes de Aragón y Mallorca, y Pedro Rius fué Consejero por los Militares el año 1461. Gabriel Rius lo fué por los Mercaderes en 1659 y Jurado en 1662. Sepultáronse los de esta familia en Santo Domingo.—*Adarga Mallorquina de Fr. Calafat*.—BIEL. CASA DE OLEZA.

que á su soberano prestase, cuando, en pocos años, le vemos condecorado con todos los privilegios de nobleza; pues en 7 de Septiembre de 1635 le firma el Rey Don Felipe IV el de Ciudadano de Mallorca (1); en 4 de Febrero de 1644, y dado en Madrid, le confirma el de Caballero,

(1) No significa en Mallorca la palabra Ciudadano, usada en el sentido de clase, el que habita en una ciudad, sino un brazo ó jerarquía de la Nobleza, con cuyo calificativo es conocido en Aragón, Cataluña, Mallorca y Valencia un privilegiado estamento dividido en otros dos: de inmemorial y de conquista, el uno, y de privilegio, el otro, equivalente el primero á lo que en Castilla llaman Hidalgos de sangre y solar conocido, y el segundo á lo que denominan también Hidalgos de privilegio.

Gozaban los Ciudadanos de la Corona de Aragón de privilegio Militar, según el dado por los Reyes Don Alfonso I, Don Alfonso III, Don Fernando el Católico y otros soberanos; y más modernamente Don Felipe III extendió tal gracia á los Burgueses matriculados de Perpignan, equiparándolos á los Ciudadanos de Barcelona.

Son los Ciudadanos de inmemorial, por su origen, nobles ya antes de obtener tal privilegio ó ser armados Caballeros, pues esto no viene á ser para ellos sinó una confirmación de su antigua hidalguía, y son contadísimas en Mallorca las familias creadas Nobles por puro privilegio, pues éste, casi siempre, no venía á ser otra cosa que la revalidación de aquella calidad. Confirmalo Don Mariano Madramany, en la pág. 464 de su Tratado de la Nobleza de la Corona de Aragón y especialmente del Reino de Valencia, al decir: «quando en las informaciones para Hábitos (en las Órdenes Militares) se encuentra en algún privilegio de Caballería, se descende á la prueba de haber sido los progenitores del pretendiente Ciudadano de inmemorial».

El Rey Don Luis I de Borbón en su Real Cédula de 14 de Agosto de 1724 sobre la Nobleza de Valencia, después de resumir la condición de Nobles, Generosos, Caballeros y Ciudadanos, acaba diciendo: «He resuelto á consulta de mi Consejo de la Cámara de veinte y uno de Junio de mil setecientos y veinte declarar (como en virtud de la presente declaro) no se opone á los abolidos fueros que había en dicho mi Reyno de Valencia se estimen y tengan por hidalgos á los Generosos, Caballeros, Nobles y Ciudadanos de inmemorial que antes del establecimiento del nuevo gobierno fueron reputados y estuvieron, y sus ascendientes respectivamente á los de sangre y solar conocido en la posesión de tales», etc. Y termina: «Y por lo que toca á los Ciudadanos que no son de inmemorial, cesen las preeminencias que por fuero obtenían, y se hagan y reputen sin distinción de nobleza». Y directamente á los Ciudadanos Militares de Mallorca el padre de dicho Rey, Don Felipe V, de nobles y generosos los califica al contestar y resolver ciertas cuestiones habidas en el Ayuntamiento de Palma, cuando su fundación, en 1718. Dice así la

Real Cédula de su Magd. tocante á la resolución sobre la distinción de los Regidores de esta Ciudad de Palma en las clases de Caballeros y Ciudadanos.

que como tal había sido armado ya por Don Lope de Francia y Gurrea, Virrey de este Reino; y el día siguiente, ó sea el 5 de Febrero del mismo año 1644, con Real despacho, dado también en Madrid, lo crea á él y los suyos Nobles de Mallorca.

EL REY

Mi Comandante General Regente y Audiencia de mi Reyno de Mallorca. Por parte de Francisco Palou Marcos Antonio Reus y Vallés y Jaime Custurer me ha sido representado lo siguiente: Que con orden de veinte y dos de Julio del año pasado de mil setecientos y diez y ocho mandé que los sujetos á quienes había nombrado por jurados de esta mi Ciudad de Palma sean y se nombren Regidores, quedando su Ministerio arreglado á la similitud, potestad y exercicio que los Regidores de las Ciudades de Voto en Cortes en Castilla; en cuyo cumplimiento fueron puestos en posesion los nombrados para las veinte plazas de Jurados. Que en nueve de Agosto el Escrivano ó Secretario del Ayuntamiento en los autos que se firmaban hacia diferencia de dos clases de Caballeros y Ciudadanos, de que dizen estos protestaron, pues no se debía hacer esta distincion por las razones siguientes: Lo primero porque segun dicha orden de veinte y dos de Julio deben ser dhos. Regidores de esa Ciudad de Palma á la similitud de los de las Ciudades de voto en Cortes de Castilla, donde todos componen un Ayuntamiento sin distincion de clases, sino que tienen sus precedencias segun sus nombramientos ó despachos.—Lo segundo porque se observa así en las Ciudades de Zaragoza y Valencia y otras donde en tiempo que se governavan por Jurados havia esta distincion de clases que ya no se guarda desde que hay Regidores.—Lo tercero porque en Mallorca los Ciudadanos Militares no son Ciudadanos por haver sus mayores habitado en la Ciudad y poseer bienes en ella, sino por hallarse condecorados con privilegio Militar que iguala á Generosos y Nobles; por lo que subintrán sin distincion con los Caballeros en la Cofradria de los Nobles llamados de San Jorge, y aun en algunos officios de la Ciudad y Reyno concurren con los Cavalleros en una misma bolsa y sorteo, como en el officio de Clavario y otros.—Y lo quarto y último porque tampoco parecia ser mi intención que en dicho Ayuntamiento de esa Ciudad haya division de clases de Caballeros y Ciudadanos, quando no lo expresa mi última orden de veinte y dos de Julio de mil setecientos y diez y ocho que deroga la primera de diez y seis de Marzo de mil setecientos y diez y seis, particularmente en todo lo que se distinguia de lo que se usa y observa en los Regidores de las ciudades de Castilla, cuya uniformidad tengo mandado se observe y guarde, y mas habiendo sido de mi Real dignación nombrar á los Suplicantes que están condecorados como Nobles; pues Francisco Palou tiene merced de hábito de Santiago, de que tiene hechas y aprobadas por el Consejo de Órdenes sus pruebas y sólo esperaba el despacho para ponerse; Marcos Antonio Reus y Vallés es Alguazil Mayor de esa mi Real Audiencia; y Jaime Custurer tiene justificación y prueba como sus ascendientes del apellido

A continuación insertamos los dos últimos Privilegios que se acaban de citar, por su importancia y para que el lector se haga cargo de la manera como el Monarca consideraba al agraciado y apreciaba los servicios prestados por sus antecesores.

PRIVILEGIO DE CABALLERO

Nos Philippus Dei gratia Rex Castelle, Aragonum. Legionis vtriusque Sicilie, Hierusalem, Portugallie, Hungarie, Dalmatie, Croatie, Nauarre, Granate, Toleti, Valentie, Gallitie, Majoricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corcice. Murte, Giennis, Algarbii, Algezire, Gibraltaris, insularum Canarie, necnon Indiarum orientalium et occidentalium, insularum ac terre firme maris oceanni, Archidux Austrie, Dux Burgundie, Brabantis, Mediolani, Attenarum et Neopatrie, comes Abspurgii, Flandrie, Tirolis, Barchinone, Rossilionis et Seritanie, marchio Oristani ac comes Gociani. Regie dignitatis amplitudo nulla re magis comendatur quam vti benigne viris optime de se mentis beneficia, atque ornamenta confert, eosque ita exornat vt ipsi meritorum suorum condignam remunerationem consequantur et ceteri hujusmodi premiis allekti ad preclara virtutum opera prestando ac bene de illa merendum inflamentur. Hinc est vt animatvertentes laudabilia merita ingenuasque animi et corporis dotes atque virtutes quibus ut dilektus noster Dominicus

Custurer son de los antiguos Idalgos del Condado de Rosellón que el año mil ducientos y veinte y nuebe salieron á la conquista de Mallorca contra los moros y que por.* sus grandes hechos en la conquista y cerco de la ciudad de Palma fueron heredados en ella;—añadiendo dhos. tres sujetos que siendo tan antigua su generosidad y noblessa no deven entender sea mi Real Voluntad constituyan clase distinta é inferior á los Nobles; suplicándome que en atención á lo referido fuesse servido mandar que en los Ayuntamientos y Autos de los Regidores de essa dha. ciudad de Palma no se haga distinción de clase de Caballeros y Ciudadanos; sino que sez nn Ayuntamiento de Nobles y Tengan su preminencia y lugar según la antigüedad de sus nombramientos y despachos, como las ciudades de voto en Cortes en Castilla. Y por resolución á consulta del mi Consejo de la Cámara de doze de Diziembre del año próximo pasado; he tenido por bien de resolver que en los Autos y Acuerdos que se tomaren en essa mi ciudad de Palma no ponga esta ni su Escrivano de Ayuntamiento la circunstancia ó cláusula de distinción de clases de Regidores, Caballeros y Ciudadanos, sino solamente los nombres de los Capitulares que concurrieren sin dicha distinción de Clases; pues no es necessaria y todos componen el Ayuntamiento; y es bastante para la distinción de las

Belloto, in nostro Majoricarum regno habitator, et ciues honoratus ejusdem insignitus exististis, approbatam insuper deuotionem et fidei constantiam quam erga nos semper gesistis, bonorumque affluentiam, pluraque grata et acceptata seruitia per te et antecessores tuos variis in rebus et occasionibus nobis et corone nostre regie prestita et impensa, et que prestituram in dies speramus, necnon antiquam et honoratam stirpem a qua originem ducis, merito inducti sumus te infrascripto militie gradu fore decorandum; atque ideo cum nostris regiis literis in more nostre regie Aragonum cancellarie expeditis, datis in ciuitate nostra Cesaraugusta die decimaquinta mensis augusti anni proxime preteriti millesimi sexcentissimi quadragessimi tertii, Spectabili Don Lupo de Francia et Gurrea, Locumtenenti et Capitaneo Generali nostro in prefato Majoricarum regno comisserimus quod te dictum Dominicum Belloto nomine et vice nostris militem armaret ad honoremque et militiegradum promoveret et cingulo militari et equestri insigniret et decoraret: et instrumento seu litteris certificatoriis dicti Don Lupi de Francia et Gurrea ejus manu firmatis sigilloque suo sigillatis et per Bartholomeum Llobet notarium et scribam Regie Audientie dicti Majoricarum regni die decima quinta octobris predicti et prechalendati anni, nobis constiterit te dictum Dominicum Belloto a dicto Don Lupo de Francia, in vim prechalendate nostre regie comissionis, militem cinguloque militari predicto armatum fuisse: ac tui pro

clases y que los Ciudadanos estén siempre los últimos. La orden que di á este fin á mi Comandante General en doze de Agosto de mil setecientos y diez y siete y la clausula con que se dan los despachos expressando la clase de Cavallero, ó Ciudadano; lo cual es mi voluntad se observe (como se practica en quanto á los Regidores de la mi ciudad de Valencia y demás de aquel Reyno donde tengo nombrados Regidores de las Clases de Cavalleros y Ciudadanos); pues si sucediere que alguno de los Regidores Ciudadanos probase ser Cavallero, ó Yo le hiciere merced de tal, podrá en tal caso pedir se le dé nuevo despacho para que pueda obter antigüedad con los de la classe de Caballeros—Cuya mi Real resolución he querido participaros para que la tengais entendida y deis las órdenes y providencias convenientes para su observancia y cumplimiento, que assi es mi voluntad. Fha. eu Madrid á siete de Marzo de mil setecientos y diez y nuebe.—Yo el Rey.—

(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—Lib. *Litterarum regiarum* de 1716 á 1724; fol. 96 v.º)

Desempeñaban en Mallorca los principales cargos civiles y militares en los que alternaban con los Caballeros y Nobles, vestian Hábito en Ordenes Militares, formando en todas ocasiones respetable orden jerárquico de la Nobleza.

parte nobis humiliter fuerit supplicatum, vt priuilegium oportunum tibi desuper expediri mandare dignaremur.

Nos vero supplicatione tua benigne suscepta, eidem duximus annuendum tenore. Igitur presentis, de nostra certa scientia regiaque auctoritate, deliberate et consulto, omnia et singula per dictum Don Lupum de Francia et Gurrea, prefate nostre regie comissionis virtute, gesta et facta, laudamus, approbamus, ratificamus et confirmamus, et quantum opus est de nouo concedimus et elargimur, decernentes quod tu dictus Dominicus Belloto et filii tui vtriusque sexus, tam nati quam nascituri, totaque tua et illorum proles et posteritas per rectam lineam virilem a te descendens, ex nunc et ex tunc in posterum, milites nominemini, nuncupemini et intitulemini, positisque deferre ense, calcaria et alia aurea ornamenta ad equestrem siue militarem dignitatem pertinentia et spectantia, gaudeatisque et fruamini omnibus illis priuilegiis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, dignitatibus, auctoritatibus, gratiis, honoribus et pertinentiis quibus ceteri milites et equites armati et eorum filii et descendentes per virilem sexum, de iure, foro, constitutionibus, capitulis curie, vsu et consuetudine omnium regnorum nostrorum, et presertim dicti Majoricarum regni, aut alias quouismodo vtuntur, fruuntur potiuntur et gaudent, fruique potiri et gaudere consuerunt possunt et debent: volentes, decernentes et mandantes, tam nostro quam successorum nostrorum nomine, quod tu totaque proles et posteritas ex te recta linea virili gradatim descendens (vt prefertur) dicto militari titulo gaudeatis, fruamini et utamini, tam ferendo vexilla insigniaque gentilitia quam fruendo omnibus et singulis priuilegiis militari titulo insignitis ex concessionibus nostris et predecessorum nostrorum competentibus et competere debentibus quouismodo. Et vt actus huiusmodi clarius elucescat tua auita armorum insignia que actenus gestare consuenisti, nedum confirmamus verum etiam vberiori additamento roboramus et validamus, et quantum opus sit tibi posterisque tuis per rectam lineam virilem descendentes, tamquam si ea nunquam gesissetis, concedimus et elargimur vestrum scutum ouatum in cuius campo ceruleo et in medio dicti scuti quedam frondosa quercus et vulpis sui natiui coloris quasi ascendens in quercum depicte videntur; cui quidem scuto super eminentur galea ferruginea clausa varriis pennis discolorum ornata scutumque orlatum et diuersis laciniis cerulis

rubei et aurei colorum redimitum, pro vt hec omnia pictoris artificio hic in medio clarius elucescunt; que quidem arma et insignia totaque proles et posteritas tua, tam nata quam nascitura, per rectam lineam masculinam a te descendens, de cetero gestare et in hastiludiis, bellis, duellis, certaminibus, armis, annulis, signis, sigillis, vexillis, tentoriis, tormentis, sepulchris, aulis, domibus, vasibus et aliis vtensilibus, et in omnibus actibus, picturis et edificiis apponere et affigere pro libito voluntatis possitis et valeatis. Serenissimo propterea Balthazari Carolo Principi Asturiarum et Gerunde, Ducique Calabrie et Montis Albi, filio primogenito nostro charissimo et post felices et longeuos dies nostros in omnibus regnis et dominiis nostris (Deo propitio) immediato heredi et legitimo succesori, intentum apperientes nostrum, sub paterne benedictionis obtentu, dicimus eumque rogamus, illustribus vero spectabilibus, nobilibus, magnificis dilectisque consiliariis et fidelibus nostris quibuscumque vice-regibus, locumtenentibus et capitaneis generalibus, cancellario, regentibus cancellariam et doctoribus nostrarum regiaram Audientiarum, regentique officium et gerentibus vices nostri generalis gubernatoris, justitie Aragonum et ejus locumtenentibus, magistris rationalibus, bajulis generalibus, procuratoribus regiis, vicariis, bajulis, subvicariis, subbajulis, justitiis, juratis ceterisque demum vniuersis et singulis officialibus et subditis nostris cujusque dignitatis, preminentie, status, gradus et conditionis, presentibus et futuris, dictorumque officialium locumtenentibus; nec non admodum Illustri, Illustribus ducibus, marchionibus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, nobilibus militibus atque aliis subditis nostris regnorum et dominiorum nostrorum corone Aragonum, presentibus et futuris, dicimus et districte precipiendo mandamus ad incursum nostre regie indignationis et ire, pene florenorum auri Aragonum bismille a bonis secus agentis irremissibiliter exhigendorum et nostris regiis inferendorum erariis, quatenus priuilegium nostrum huiusmodi tenentes et obseruantes, inuiolabiliterque obseruari facientes, te dictum Dominicum Belloto filiosque tuos vtriusque sexus, tam natos quam nascituros, totamque tuam et illorum prolem et posteritatem natam et nascituram per rectam lineam virilem ex te descendentes pro militibus habeant, teneant, reputent, honorificent atque tractent, omnibus libertatibus, priuilegiis, immunitatibus et aliis predictis vt et gaudere permittant, contrarium nullatenus ten-

tari ratione aliqua siue causa, si dictus Serenissimus Princeps nobis morem gerere, ceteri vero officiales et subditi nostri predicti gratiam nostram charam habent, et preter ire et indignationis nostre incursum, penam preappositam cupiunt euitare. Volumus autem et expresse iubemus quod antequam hoc priuilegio utaris, illud in officio Don Melchioris de Vera et Contreras nostri secretarii registri gratiarum presentare tenearis, vt ibidem premissorum ratio sumatur, de quibus per annotationem dicti secretarii in eodem factam constet; quod si predicta intra quadrimestre a die date presentis non adimpleueris, persone seu personis ad quam seu quas predictorum executio expectet dicimus et iubemus, quatenus presentem gratiam non admittant, quia eam nullius roboris et valoris esse declaramus. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus, nostro regio comuni sigillo impendenti munitam. Dattam in opido nostro Matriti die quarta mensis februarii anno a natiuitate Domini MDCXXXIIIJ, regnorumque nostrorum vigesimo quarto.—Yo el Rey—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum regiarum de 1639 á 1654, fol. 102.*

PRIVILEGIO DE NOBLEZA

Nos Philippus Dei gratia Rex Castelle, Aragonum, Legionis, vtriusque Sicilie, Hierusalem, Portugallie, Hungarie, Dalmatie, Croatie, Nauarre, Granate, Toleti, Valentie, Galletie, Majoricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corcice, Murtie, Giennis, Algarbii, Algazire, Gibraltaris, insularum Canarie, necnon (¹) orientalium et occidentalium insularum ac terre firme maris oceani, archidux Austrie, dux Burgundie, Brabantie, Mediolani, Attenarum et Neopatrie, comes Abspurgii, Flandrie, Tirolis, Barchinone, Rossilionis et Seritanie, marchio Oristani, comes Gociani. Inter ceteras regum curas illius in primis habenda est ratio vt pari passu quo subditi et vassalli suum animum suasque dirigunt vires ad prestanda in dies noua obsequia, ad novos quoque in dies extollantur honores, vt sic nunquam illis testimonium gratitudinis et regibus ipsius munificentie laus deferatur. Cum itaque intelligamus te dilectum nostrum Dominicum Belloto, militem in nostro regno Majoricarum habitorem, te maioresque tuos vitam honorificam semper duxisse, merito hec et seruitia per te nobis prestita et impensa nos inducunt te libe-

rosque tuos vtriusque sexus per virilem lineam descendentes, natos iam et nascituros, nobilitatis titulo et honore insignire. Tenore igitur presentis carte, cunctis futuris temporibus firmiter valiture, de nostra certa scientia regiaque auctoritate, deliberate et consulto, te dictum Dominicum Belloto, descendentesque tuos per virilem lineam, ac totam tuam et illorum prolem et posteritatem, natam iam et nascituram, nobilitatis titulo insignimus et decoramus, nobilesque facimus, statuimus et deputamus, teque et illos, iuxta gradus humane conditionis, nobiles et de nobili genere ortos et procreatos dicimus, nominamus et appellamus; ita, quod post hanc ab vniuersis et singulis cujuscumque dignitatis, status, gradus, preeminentie et conditionis existant, pro nobilibus te filiosque tuos vtriusque sexus, ac totam tuam et illorum posteritatem a te per lineam masculinam descendentem haberi, teneri et dici volumus et iubemus, necnon reputari, nominari et scribi, tam in iudicio quam extra, in rebus spiritualibus et temporalibus, sacris et profanis, etiam si talia forent de quibus in presenti priuilegio mentio specialis fieri deberet, in omnibus demum et singulis exercitiis et actibus illis, honoribus, dignitatibus, officiis, juribus, libertatibus, insigniis, priuilegiis, gratiis et indultis gaudere, vt ac frui possitis, debeatis et valeatis, quibus ceteri nobiles et de nobili prosapia orti in dicto nostro Majoricarum regno gaudent, vtuntur et fruuntur quomodolibet, tam de jure quam de consuetudine, volentes, decernentes et mandantes, tam nostro quam successorum nostrorum nomine, quod tu filiique tui vtriusque sexus, totaque proles et posteritas tua a te recta linea virili gradatim descendens, vt prefertur dicto nobilitatis titulo, gaudeatis *gentilitia* et vtamini tam in ferendo vexilla insigniaque gentilitia, quam fruendo vniuersis et singulis priuilegiis nobilitatis titulo decoratis ex concessionibus nostris et predecessorum nostrorum, tam de jure quam alias, competentibus et competere debentibus, quouis modo et prout generaliter nobilibus dicti nostri Majoricarum regni est concessum, contradictione et impedimento cessantibus quibuscumque. Serenissimo propterea Balthazari Carolo, principi Sturiarum et Gerunde, ducique Calabrie et Montis Albi, filio primogenito nostro charissimo et post felices et longeuos dies nostros in omnibus regnis et dominiis nostris (Deo propitio) immediato heredi et legitimo successori, intentum apperientes nostrum, sub paterne benedictionis obtentu, dicimus eumque rogamus;

(1) En el texto falta aqui la palabra «Indiarum».

illustribus vero spectabilibus, nobilibus, magnificis dilectisque consiliariis et fidelibus nostris, quibuscumque viceregibus, locumtenentibus et capitaneis generalibus, cancellario, regentibus cancellariam et doctoribus nostrarum regiarum audientiarum, regentique officium et gerentibus vices nostri generalis gubernatoris, justitie Aragonum et ejus locumtenentibus, magistris rationalibus, bajulis generalibus, procuratoribus, regiis, vicariis, bajulis, subvicariis, subbajulis, justitiis, juratis ceterisque demum vniuersis et singulis officialibus et subditis nostris cujuscumque dignitatis, preminentie, status, gradus et conditionis, presentibus et futuris, dictorumque officialium locumtenentibus; necnon admodum illustribus ducibus, marchionibus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, nobilibus, militibus atque aliis subditis nostris regnorum et dominiorum nostrorum corone Aragonum, presentibus et futuris, dicimus et districte precipiendo mandamus, ad incursum nostre regie indignationis et ire, peneque florenorum auri Aragonum bismille a bonis secus agentis irremisibiliter exigendorum et nostris regiis inferendorum erariis, quatenus hujusmodi nostram gratiam et nobilitatis priuilegium, omniaque et singula superius expressa et contenta, tibi dicto Dominico Belloto et tuis per rectam lineam masculinam descendentibus, teneant firmiter et obseruent, tenerique et inuiolabiliter obseruari faciant inconcusse, et non contrafaciant vel veniant, aut aliquem contrafacere vel venire permittant ratione aliqua siue causa, si dictus serenissimus Princeps nobis morem gerere, ceteri vero officiales et subditi nostri predicti gratiam nostram charam habent, et preter ire et indignationis nostre incursum, penam preappositam cupiunt euitare. Volumus autem et exprerse jubemus quod antequam hoc priuilegio vtaris, illud in officio Don Melchioris de Vera et Contreras in secretaria registri gratiam presentare tenearis, vt ibidem premissorum ratio sumatur, de quibus per annotationem dicti secretarii in eodem facta constet; quod si predicta intra quadrimestre a die date presentis non adimpleueris, persone seu personis ad quam seu quas predictorum executio expectet dicimus et jubemus, quatenus presentem gratiam non admittant, quia eam nullius roboris et valoris esse declaramus. In cujus rei testimonium presentem fieri iussimus, nostro regio comuni sigillo impendenti munitam. Datum in opido nostro Matriti, die quinta mensis Februarii, anno a natiuitate Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo quarto, regnorumque nos-

trorum vigesimo quarto.—Yo el Rey—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum regiarum* de 1639 á 1654, fol. 106.

Fué Don Domingo Belloto insigne bienhechor del Convento de San Francisco de Paula de esta ciudad, fundando en él la Capilla de Nuestra Señora de la Misericordia, en la que se encontraba la sepultura de esta familia y en la que se veían sus armas (1), como se ven hoy día sobre el portal de su antigua casa de la calle de San Felío (2), cuya lámina acompaña este número.

La influencia barroca de la época y

(1) No están dichas armas blasonadas de la manera como indica la confirmación de escudo en el Real despacho ya mencionado.

(2) Compróla D. Domingo Belloto á principios del siglo XVII, como es de ver en la siguiente cabrevación que de ella hizo D. Eliseo Belloto y Morell el 9 de Diciembre de 1769 en la Curia del Pariage, al decir: «que te y poseyex unas casas grans ab lo portal major de pedre viva tot obrat, ditas las casas de las Carasas, situadas en dita Parroquia de Sta. Creu, tingudas sots alou y jurisdiccio del Illustrissim y Reverendissim Señor Bisbe de Barcelona, y a la prestació de setze sous cens allodials e inquitables, so es vuit sous al Señor Bisbe, y los restants vuit sous a la Pia Almoyna de la Cathedral de Barcelona, pagadors en lo dia de Pentecostes. Affrontan de una part ab carrer publich dit de las Carassas antes Sant Feliu, de altre ab cases de Don Francesch Cotoner y Salas, de altre ab ort de las casas que foren de Don Juan Ballester y el present del que fonch Collegi de Sant Martí, de altre ab casas de Juana Estada muller de Francesch Vallespir escrivent; las quals casas te y poseheix dit Señor denunciand com á cridat en lo fideicomis disposat per Don Juan Baptista Belloto son avi en virtut del testament que ordená en poder de Juan Amengual, Notari dels vint y vuit Agost mil siscentos sexante y sinch, com axi fonch declarat ab dos distintas sentencias del Real Consell, la una de trenta un Mars Mil setcens, y trenta, y la altre de vint y sinch Maig del mateix any, las quals foren posadas en execucio en seguiment del Auto donat per dit Real Consell als tres Octubre del referit any mil setcens y trenta; y fonch possessionat de las mateixas als quinze setembre mil set sents trenta y un. El qual Don Juan Baptista Belloto, las mateixas casas tingué y posehi com a donatari universal de Don Domingo Belloto son pare, mediant acte rebut per Geroni Parets Notari als vint y sis Juny mil siscentos quaranta y quatre. Y lo dit Don Domingo Belloto ditas casas tingué y possehi en virtut de venta a son favor feta sub hasta fiscalí a instancia de creditors com a bens de Barthomeu Malferit, mercader, y antes Margarita Castell; Y las mateixas casas cabreva en lo present Curia Joseph Pons Procurador de la Señora D.ª Clara Belloto als set Mars mil setcens y onze.»—(ARCH. PROT.—*Cab. de la Curia del Pariage*.—Palma, 1767 á 1770, fol. 225, v.º)

el gusto italiano del propietario, se dejan ver en su fachada, de la que tomó el nombre de calle de *Carassas* la antigua de San Felio, llamada hoy con esta misma denominación. Debió construirse dicha casa durante la primera mitad del siglo XVII, y fué dirigida quizá por arquitecto italiano. Adórnanla multitud de enormes *caraxas* en ademán de sacar la lengua al que pasa según la inscripción, EVNDO, que se vé entre dos que decoran el portal principal, en cuyo dintel se leen además las siguientes letras indescritibles:

PPP—IO FRANCISC—PAVESI VID—I.I.I,

La fantasía popular ha querido ver en las lenguadas caras que decoran dicha fachada, indicio del carácter soberbio y quisquilloso del dueño de la casa, y ha forjado la leyenda, de haber mandado éste esculpir exprofeso tan insultantes símbolos para que fuesen perenne testimonio de las enemistades y rencillas que le suponen con sus vecinos.

Destruye por completo tan infundada tradición el ser muy usuales en el siglo XVII tales detalles de ornamentación, que guardan perfecto orden con el dominante gusto de la época, y buen ejemplo de ello son nuestra Casa Consistorial y tantísimos otros edificios que podríamos citar construídos por el mismo tiempo.

Según testamento que firmó dicho señor ante el Notario Matías Ferrer el 15 de Agosto de 1644, manda ser sepultado en su capilla del convento de San Francisco de Paula de esta ciudad, nombrando por sus albaceas testamentarios á su hijo D. Juan Bautista, á su yerno D. Pedro Juan Font y á su sobrino D. Juan Andrés Conrado. Declara en el mismo tener hecha donación de la mitad de sus bienes á su hijo D. Juan Bautista, en contemplación del matrimonio que efectuó con la Noble D.ª Clara Armengol. Deja 12,600 libras á su hija D.ª Jerónima, mujer del antedicho Don

Pedro Juan Font, y nombra herederos universales á su consorte D.ª Juana Ana Rius, y á sus hijos D. Pedro Juan y don Domingo Belloto, fundando, tanto en la antedicha donación como en su testamento, riguroso fideicomiso. Murió en esta ciudad el 12 de Febrero de 1646. (1)

Hijos suyos y de la antedicha Doña Juana Ana Rius, fueron:

1.º Don Juan Bautista, que continuó la casa.

2.º Don Pedro Juan, Canónigo de esta Santa Iglesia.

3.º Doña Jerónima, nacida en 9 de Noviembre de 1625, y casada á los diez y siete años de edad con el Magnífico Señor Pedro Juan Font y Moranta, Ciudadano Militar, viudo de la Noble Isabel Espanyol. De este enlace se formó la casa conocida después por Font-Belloto, y de él nacieron Don Juan y Don Pedro Juan Font-Belloto, casado el primero el año 1678 con Doña Isabel Rosinyol de Defla y Ballester, de la que tuvo á Don Juan, esposo desde 1725 de Doña Francisca Morey y de Sant Martí; Doña Jerónima; Doña Isabel, casada con Don Pedro Andreu y Campos (2), y Don Nicolás que lo efectuó en 1710 con Doña Francisca, hermana de aquél. Don Juan Font-Belloto y Rosinyol fué padre de Don Juan, nacido en 1726; Doña Isabel, casada con su tío Don Pedro Juan Font-Belloto y Moragues-Fiol; Doña María Águeda y Doña Francisca Ana.

El otro hijo de Doña Jerónima Belloto, Don Pedro Juan, casó en 1712 con Doña Margarita Moragues-Fiol y Font y Roig, de la que tuvo á Doña Jerónima, esposa de Don Nicolás Ferrer de Sant Jordi y Figuera, y cuya hija única, Doña Margarita, casó en 1751 con su tío Don Miguel Ramis de Ayreflor y Ferrer de Sant Jordi; Don Juan Bautista, Pbro.;

(1) ARCH. PROC.—*Tests. del Notario Matias Ferrer.*

(2) Véase el artículo Los Andreu de Nápoles que publicamos en el número del mes de Mayo último. En la línea cuarta de la columna segunda pág. 269 de aquel artículo, donde dice Pedro Andreu debe leerse Juan Andreu.

Doña Catalina Ana y al ya nombrado Don Pedro Juan, muerto en 1771, y padre de Don Domingo, Pbro.; de Don Juan, que falleció soltero en 1784; de Doña Margarita, casada con Don Antonio Serra y Serra-Poquet, y cuya hija y heredera lo efectuó con Don Juan Massanet y Abadía; y de Don Pedro Juan Font-Belloto y Font-Belloto, que de su esposa Doña Francisca Ana Font y Roig tuvo en 1778 á Doña Isabel, que casó con Don Mateo Font y Roig y fueron padres de Doña María Francisca, última de su familia y mujer de Don Salvador Morell y Esteva.

4.º Don Domingo Belloto y Rius, Canónigo de Mallorca, que murió en 16 de Septiembre de 1708, habiendo testado el 29 de Agosto de 1704 con el Notario Lorenzo Busquets y

5.º Don Nicolás Belloto y Rius que fué bautizado el 24 de Mayo de 1639 y murió en pupilar edad.

II. Don Juan Bautista Belloto y Rius, Caballero Mallorquín, Consejero de esta Ciudad y Reino el año 1664, casó en primeras nupcias con Clara Armengol, señora nacida en esta ciudad el primero de Abril de 1624 de los Magníficos señores Don Salvador y Doña Onufria Font (1), y de ella tuvo:

1.º Don Domingo Belloto y Armengol, que le sucedió.

2.º Don Salvador Belloto y Armen-

(1) El dicho Don Salvador, hijo del Magnífico Antonio Armengol, Ciudadano Militar de Mallorca, obtuvo del rey Don Felipe IV privilegio de Caballero, según Real despacho dado en Madrid á 2 de Abril de 1631, en el que le confirma el escudo de armas «scutum ovatum quinque divisum partes: in quarum prima cujas est rubeus campum brachium dexterum cujusdam hominis armati astringens ensem in altum levatam apparet; secundam vero amygdalus viridus in campo deaurato illustrat; tertia tamen fons a quo per fistulam aqua evomitur de uno in aliud crater cadens, in campo viridi de pictus adest; in quarta cernitur flos aureus lilii in campo rubeo; quintam denique et ultimam undas fluctuantes exornant: et in hujus scuti summitate galea ferruginea clausa variis pennis rubei, aerei et viridi colorum exornata de picta est.....» y el 3 de Julio del mismo año le concedió á él y los suyos el de Nobleza.—ARCH. GEN. HIST.—*Lib. Litterarum regiarum de 1628 á 1638, fol. 86 v.º*

gol, Religioso profeso en el Convento de San Francisco de Paula de esta ciudad.

3.º Don Tomás Belloto y Armengol, nacido en 1645, y

4.º Doña Juana Ana Belloto y Armengol.

III. Don Domingo Belloto y Armengol, sucesor de su padre Don Juan Bautista, fué Consejero de esta ciudad y Reino los años 1675 y 1678. Casó el 28 de Marzo de 1666 con Doña Jerónima Rossinyol de Defla y Ballester, hija de los Ilustres Don Nicolás y Doña Isabel. Viudo de dicha dama, lo efectuó con Doña Ángela de Comellas y Albertí, viuda, á su vez, de Don Francisco Bauzá, Caballero, de la que no dejó hijos.

De su primera mujer sólo tuvo á

IV. Doña Clara Belloto y Rossinyol de Defla, última de su línea, y por no haber tenido sucesión de su esposo Don Juan Antonio Llabrés y Fuster se adjudicaron los fideicomisos dispuestos por Don Domingo y Don Juan Bautista, abuelo y bisabuelo respectivamente, á su sobrino Don Eliseo Belloto y Morell, pasando por igual motivo los mayorazgos y vínculos de la Casa de Llabrés á la de Armengol (1), por haber casado el 15 de Octubre de 1662 Don Nicolás Armengol Ferrandell y Nadal, Ciudadano Militar, viudo de Doña Prudencia de Villalonga, con Doña Isabel Llabrés, hija de Don Pedro Francisco y Doña Clara Fuster, y hermana del antedicho Don Juan Antonio.

Contrajo Don Juan Bautista Belloto y Rius segundo matrimonio con Doña Leudomia Dezcallar. Era hija esta Señora, del Noble Don Jorge Abri Dezcallar Zanglada Fortuny y Zaforteza, Ca-

(1) De la misma familia, aunque de distinta rama de la de Don Salvador, que acabó á últimos del pasado siglo con los hermanos Don Francisco, Doña Josefa, Don Antonio, Doña Rosa y Doña Dionisia Llabrés de Armengol Salas Ram de Via y de Boxadors, muertos los cinco solteros.

ballero de la Orden de Calatrava ⁽¹⁾, y de su mujer Doña Ana Llabrés y Serralta; hijo á su vez Don Jorge, de Don Pedro Abri Dezcallar, de la familia de los Barones de Pinopar ⁽²⁾ y descendientes de los antiguos Marqueses de Lluchmayor, hoy Marqueses del Pálmer, Vizcondes de San Joaquín.

De ella tuvo á

V. Don Juan Bautista Belloto y Dezcallar, Coronel de los Reales Ejércitos, Alcaide del Castillo de Bellver, Caballero de la Cofradía de San Jorge de Mallorca. Sirvió durante la guerra de Sucesión á la casa de Borbón, regresando á esta isla con las tropas que, una vez rendida Palma, entraron á ocuparla por el Rey Don Felipe V el 9 de Julio de 1715 ⁽³⁾. Murió en esta capital el 23 de Noviembre de 1721, dejando de su consorte Doña Margarita Morell y de Berard por hijo y sucesor después á los vínculos y fideicomisos de la casa de Belloto, á

VI. Don Eliseo Belloto Morell Dezcallar y de Berard, Caballero de la Ilustre Cofradía de San Jorge y Regidor perpetuo del Ayuntamiento de Palma por la clase Noble. Nació en esta ciudad y fué bautizado en la Parroquia de Santa Cruz el 30 de Junio de 1717 ⁽⁴⁾. En

(1) La genealogía de Don Jorge Abri Dezcallar, Caballero de la Orden de Calatrava, es la siguiente: Padres: Don Pedro y Doña Leudomia Zanglada. Abuelos paternos: Don Jorge y Doña Violante Fortuny. Abuelos maternos: Don Gregorio Zanglada y Doña Margarita Zaforteza.— Colección de Genealogías de Caballeros mallorquines que han vestido Hábito en las Órdenes de San Juan de Jerusalén y en las de Santiago, Calatrava, Alcántara y Montesa.—BIBL. DE D. JAIME LUIS GARAU.

(2) Concedió este título el Archiduque Don Carlos de Austria á Don Pedro Dezcallar, Caballero de la Orden de Montesa, hijo de Don Pedro Abri Dezcallar, de la Orden de Calatrava, y de Doña Beatriz Net, dado á nombre del Rey de España en Barcelona á 7 de Julio de 1709. (ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum regiarum de 1654 á 1716*, fol. 482.) Murió dicho Señor el 14 de Noviembre de 1724. (ARCH. EPISC.—*Lib. defs. de S.ª Eul.ª*.)

(3) *Cronen. Mayor de Don Álvaro Campaner.*

(4) Fueron sus padrinos el Ilte. Señor Don Nicolás Dezcallar, Bailio de Mallorca, y la Noble Señora Doña Clara Belloto y Llabrés, Vda.—ARCH. EPISC. *Lib. de Bast. de la Parr.ª de S.ª Cruz.*

1770, cuando se temía una invasión por tropas inglesas, fué nombrado capitán á guerra de la villa de Santa Margarita, empleos que se encargaron á los individuos de la Nobleza que no prestaban sus servicios en las Milicias Provinciales. Murió el 14 de Septiembre de 1791, y estuvo casado con Doña Benita de Brias, de la Nobleza Catalana. Fueron sus hijos:

VII. Don Juan Bautista Belloto y de Brias que, como su padre, perteneció, también como Caballero, á la Cofradía de San Jorge de este Reino, y murió soltero en Junio de 1798 ⁽¹⁾.

VIII. Doña María Elisea Belloto y de Brias, fallecida sin sucesión, á los setenta años de edad, el 25 de Abril de 1823 ⁽²⁾, y casada primeramente con Don Francisco Dorad de Rocabruna, Capitán del Regimiento de Bramante, hijo de Don Luis y Doña Manuela de Brias, su primo segundo; y después con Don Juan Morell y Bordils, hijo de los Señores Don Pedro Juan Morell de Pastoritx y de Vallés, Caballero de la Orden de Calatrava, de la Casa de los Marqueses de Sollerich ⁽³⁾ y de su primera mujer, Doña Magdalena Bordils y Tamarit.

J. R. DE AYREFLOR Y SUREDA.

(1) *Colección de Partidas Sacramentales.*—BIBLIOTECA DE D. JAIME L. GARAU.

(2) Hizo donación de sus bienes á la Excma. Señora Doña Dionisia Rossinyol de Defla y de Comellas, Condesa de España.

(3) Por haber muerto sin hijos el Excmo. Señor Don Miguel Buenaventura Berenguer de Vallés-Reus de Sollerich Orlandis de Berga y Orlandis, Marqués de Sollerich, Grande de España; Gentilhombre de Cámara de S. M. Don Carlos III; caballero de la Orden de Alcántara (a), fué de derecho sucesor á aquel título su sobrino, hijo de su hermana Doña Mónica, Don Pedro Juan Morell de Pastoritx y Vallés, padre de Don Juan Morell y Bordils.

(a) Estaba casado con Doña Magdalena Gual, hija del Excmo. Señor Don Gregorio Gual de Talapi y Pueyo, Teniente General de los Reales Ejércitos y de su esposa Doña Benita de Barco Florez.

ÁRBOL GENERALÓGICO DE LA FAMILIA BELLOTO

I

D. Domingo Belloto — D.ª Juana Ana Riús

<p>2 D.ª Jerónima — D. Pedro Juan Font</p> <p style="text-align: center;">3 </p> <p>Canónigo</p>	<p style="text-align: center;">1 </p> <p style="text-align: center;">II</p> <p>D.ª Leudomia Decallar — D. Juan Baut.^a Belloto — D.ª Clara Armengol</p> <p style="text-align: center;">4 </p> <p>Canónigo</p>
--	---

V

<p>D.ª Margarita Morell — D. Juan Baut.^a Belloto</p> <p style="text-align: center;">1 </p> <p style="text-align: center;">III</p> <p>D.ª Angela de Comellas — D. Domingo Belloto — D.ª Jerónima Rossinyol</p> <p style="text-align: center;">2 </p> <p>Religioso Mínimo</p>	<p style="text-align: center;">3 </p> <p style="text-align: center;">4 </p> <p>D. Salvador, D. Tomás D.ª Juana Ana</p>
---	---

VI

D. Eliseo Belloto — D.ª Benita de Brias

1 |

IV

D.ª Clara Belloto — D. Juan Ant.^o Labrés y Fuster

VII

D. Juan Baut.^a Belloto

2 |

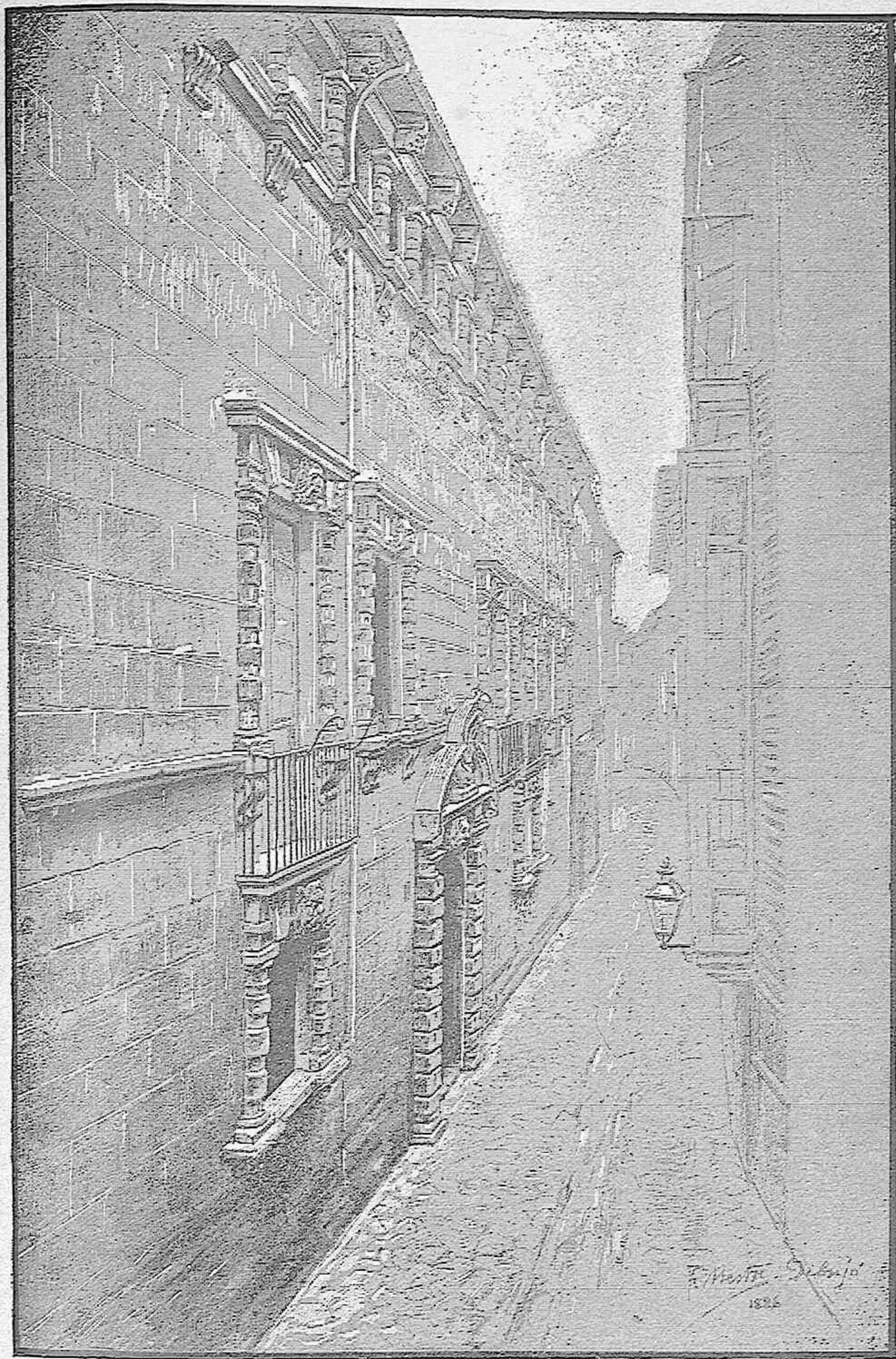
VIII

D. Fran.^{co} Dorad de — D.ª M.ª Elisca Belloto — D. Juan Morell y Bordis

1 |

Roquebruna

F. Mestre dib.

ANTIGUA CASA DE LA FAMILIA BELLOTO

CALLE DE SAN FELÍO NÚM. 20

REVOLUCIÓ

DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

LXIV—*Del Rey al Bras Rey al de les Corts reunides a Barcelona, recomanantlos la subvenció que te demanada a ditas Corts per atendre a los afers de Mallorca y de Menorca.*

«Als amats e feels nres. lo braç Rey al de la Cort—del principat de Cathalunya quis celebra an la—Ciutat de Barchna

Lo Rey Darago e de las dos Sicilies etc.

Amats e feels nres., Nos per prouehir pus facilment e prompta als affers del Regne de Mallorca e de la Illa de Menorques, scriuim per nra. letra a la Cort de aqueix principat, pregants la effectuosament que per tant seruey nra. e beniffici del publich nos vulla subuenir de aquella quantitat que poran al menys fins en XXX.M florins Darago per conuertir los ab altres nres. pecunies en la prouisio que delliberade hauem E jatçia cregam fermament la dita Cort per sa innada naturalesa e feeltat e per la gran amor e feruent (sic) que sempre a nos ha mostrada e mostra an aquest cas no mancara ans nos complaura liberament encare a vosaltres pregam e encarragam affectuosament que per lo que a aqueix vra. braç toque considerats los motius contenguts an la letra que a la dita Cort tramatem vullau dar tal endreça que de la dita subuencio siam seruits e complaguts com en vosaltres hauem ferma sperança. Sobre aço vos parlara e sollicitara lo amat Conseller e mestre racional de nra. Cort an Pere de sentcliment dareuli plena fe e crehença quant a la nra. propria persona Dada an puçol a Sis dies del mes de Mars del any de la natiuitat de nre. Senyor Mil CCCC Lij. Rex Alfonsus»

(«*Cartas Reals Originals—1442. fins 1454.*» fól. 286.)

LXV—*Demana el Rey a las Corts de Catalunya reunides a Barcelona una subvenció, lo menos de 30.000 florins, per proveir la gent d'armes que pensa enviar a Mallorca.*

«Als Reuerend e venerables pares en xst. Religiosos—Egregis nobles amats e faels nres. la

Cort—del principat de Cathalunya—quis celebra en la Ciutat de Barchna. (1)

Lo Rey darago de las dos Sicilies etc.

Reuerent e venerables pares en xst religiosos Egregis Nobles Amats e feels nres. Reebudes hauem vostres letras per las quals per vra. innada fidelitat e amor que a la corona Darago e a nre. honor e stat sempre hauem portat e portau, notificants nos los grans perills en que son constituhits los Regne de Mallorca e ylla de Menorques per occasio dels actes o insults comoguts o proseguits per alguns malignes inobedients a nos e nres. officials particularment descriuint nos las detestables insolencies e crims que aquells cometen com de bons e feels vassalls se pertany nos supplicau ab gran instancia vullam prouehir prontament per los mijans e remeys quens apparra en lo repos assossech e castigacio de tants inconuenients crims e dampnatges E regraciant vos molt vres. auisacions recorts e supplicacions procehints de pura amor e acostumade fidelitat ves nos e la honor e stat nre. e lo rapos e beniffici de la cosa publica de aquells Regne e Illa e de tots los altres nres. Regnes e terres, vos responem que nos hauent noticia en los dies pessats dels dits actes e inconuenients e vahent la prouisio que tant per la Illustrissima Reyna nra. molt cara e molt amada muller e loctinent general fou feta en trametra en Mallorca primerament lo Comte de prades e en Johan de marimon e apres fahent ne venir mossen Berenguer Dolms Governador de aquell Regne e tramatem hi per regent la Governacio mossen Arnau de Vilademany e per Regent la assessoria misser Jaume pau e mes auant los guiatges remissions e Capitols per la dita Illustrissima Regina als de la part forana de Mallorca atorgats creent nos per totes aquestes coses aquells recordants se de tanta error per ells comesa e conexents ab quanta benignitat eran tractats deuiasen de llurs mals proposits e tornassen a deguda obediencia nra. e de nostres officials, hauem differit fins al present fer altre prouisio e vsar al principi los derres remeys, Pero

(1) En lo *Procés* de dita Cort, relatiu al Bras Real, que obra en l' Arxiu de la ciutat de Barcelona, no havem trobat que 's parlés de la transcrita lletra de Don Alfons. Solament la Reyna recorda la subvenció dels 30.000 florins demanada en aquell document per lo seu marit, segons podrá veure 's en lo curs d' aquest Apléch.

veent que las persuasions e paternals Monicions gracies e benifficis, tant per nos e la dita Illustrissima Reyna, quant encara la interposicio de aqueixa cort per miya dels dits Comte de Prades e den Johan de marimon no han bastat a remediari e placar las dites turbacions e cessar tants inconuenients ans tota via han augmentat e augmenten pesseuerant an la inobediencia nra. e de nres. officials e que ja tals coses tolerar nos deuen ne poden sens gran offensa de Deu e incorriment de la destruccio dels dits Regne e Illa, hauem delliberat prouehir e vsar de rigorosos remeys per castigar los dits inobedients e extirpar aquells totalment e constituhir los dits Regne e Illa e los habitants de aquells qui en nra. obediencia e pacifficament viura volen en rapos e tranquillitat, E jacia considerant per lo seruey que aquex principat nos ha offert fer de summa de CCCC.M florins per nra. prospera retornada en lo dit Principat lo qual reputam esser gran e hauem per molt accepte haiam differit fins a la present jornada emprar lo dit principat e demenar li subuencio alguna, per no agreujar aquell de maior suma de la dita oferta creent de las nres. propries peccunies poder hi dar recapte, com hagueram indubidament fet si altres necessitats en las parts deçà nons fossen occorregudes per las quals no tantsolement las peccunies que hauem delliberat despendre en la dita prouisio mas molt e molt maior summa nos ha couengut exposar e despendre en pagament de gent darmes e altres preparatoris los quals hauem fets necessariosament per obuïar als desordenats appetits de alguns emulos de nre. stat en Italia qui sforsar se volen per totes vias torbar o dilatar nra. delliberade visitacio del dit Principat e altres nres. Regnes e terres la qual indubidament speram ab vida e direccio diuina fer e complir en lo temps per nos pres, Considerants empero la gran e liberal oferta que en los pessats dies per part del dit Principat a nos es stade feta per repos e ben auenir del dit Regne de Mallorques en la qual oferta aqueixa cort per la innada fidelitat e feruent amor vers nre. stat e seruey mostre perseuerar en vna letra per la dita cort a nos tramesa escrita a xxviii.º de Deembre pus prop pessat la qual per lo venerable religios frare bertran ça mora Abat de ripoll e lo Magniffich e amat nre. mossen Ffranci dez Pla missatgers per lo dit Principat a nos tramesos fon a nos presentada en la Ciutat de Gayeta a xxviii.º de

Janer prop pessat e encare considerants lo que en dies pessats nos fon declarat primerament per lo dit mossen Arnau de vilademany e apres per lo dit Comte de Prades e per lo dit Johan de marimon e per en Bernad ça pila e derrerament per los dits missatgers del principat sobre la subuencio de Mil balesters per nos a la Cort del dit Principat la qual ladonchs se celebraue en Barchna demanade en la guerra que fahiem en Toscana e que la dita Cort hauia delliberat e conclos seruir nos de XXX milia florins darago per aquells, La qual delliberacio e conclusio no fonch exequada sobreuenint la dissolucio de la dita Cort, E confiants grantment de la naturelesa innada fidelitat e feruent amor que la nacio Cathalana sempre vers son Rey e Senyor e per specialitat a nos ha mostrade en tots nres. negocis no deffalints james a nostres necessitats vos pregam e encarragam ab aquella mes affeccio que podem que per tant seruey de Deu e nre. e beniffici e rapos dels dits Regne e Illa e castich dels malignes e inobedients nos vullan subuenir de aquella mes summa que possible sera almenys fins en los dits XXX.M florins darago dels quals com dessus es mancionat fou per la dita altre Cort delliberat e conclos fossem seruits en la dita guerra de Toscana entenent en aço apart posats tots affers affi que si dellibarereu com hauem ferma sperança complaurens de la dita subuencio se faça de continent donant aquella per nre. part al magniffich e amat Conseller e Tresorer general nre. mossen Perot mercader al qual scriurem prestament de la manera de la distribucio de aquells e altres nres. peccunies qui a la dita prouisio seran necessaries, Perque ensemps ab altres nres. peccunies la puxa exposar distribuir e conuertir an lo pagament del sou de la gent darmes de cauall e de peu e altres coses que li manam fer e trametra als dits Regne e Illa, De aquestes coses hauem donat special carrech vos sollicita lo Magniffich e amat Conseller e nre. racional de nre. cort en Pere de Sentcliment, donar li heu plena fe e creença en quant a la nre part sobre aço vos dira, quant a la nra. propria persona Dade an Puçol a VJ de Març Mil CCCC Lij.—Rex Alfonsus

Ar.^{us} Fonolleda Prothonot.^{us}

In curie IIIJ.º

(«*Cartas Reals Originals.*—1442. Fins 1454.» fòl. 287.)

LXVI—Els Consellers demanen a Joan Bosca minucioses informacions sobre clavaries passades, per decidir llavors la manera de proceir en lo negoci dels creditors censalistas.

«Al molt honorable senyer en Johan boscha Ciuteda de Barchna a Mallorques

Molt honorable senyer dues vres. letres hauem reebudes la vna de .II. e laltre de VJ. del present mes de Març sobre los actes per vos fets per raho dels affers per los quals sots estat trames en aqueixa Ciutat e Regne de Mallorques segons que largament es contengut en les dites letres, a les quals vos responem que loam molt los dits actes en la forma quels hauets fets, dels comptes empero daquens hauets scrit dels Clauaris passats e de les restes de aquells vos diem que si prestament ho porets saber haurem pleer quels veiats e sapiats com son passats E sius passauen per dilacions quey anentets ab los migans contenguts en vres. instruccions E si prestament porets saber les peccunies reebudes del bienni prop passat en que son estades conuertides e les restes resultants de aquelles en poder daqui hiten (sien?) quens en hauisets com abans porets E aximateix de ço que haurets fet ab los homens de la part forana car segons vres. letres encara no hauiets puscut parlar ab ells E no resmenys de ço que haurets fet ab los Clauaris passats, los quals deuets estrenger segons vres. instruccions en tal forma que los qui ara son ne prenguen eximpli E apres quens haurets auisats de les dites coses vos rescriurem com procehirets en les raquestes de les quals nos hauets escrit pero som de intencio que entretant cominets mas no façats les dites raquestes sens nra. consulta, ... Scrita en Barchna a .XV. de Març del any MCCCC LIJ.

Los Consellers de Barchna.

A vre. honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 176 g.¹)

LXVII—Altre volla ofereixen los Consellers suplicar a la Reina que proveesca en los fets de Mallorca.

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorques

Molt honorables e molt sauis senyors Reebuda hauem vna vra. letra de XXIIIJ. del mes de

Ffabrer prop passat sobre la continuacio del conchitament fet per los homens de la part forana e dels actes per ells fets e continuats e per aquesta reho demanats socors e ajuda segons aquestes coses pus estesament son contengudes en la dita vra. letra a la qual vos responem que passam tant gran anuig e compassio de les dites coses que no ho poriem exprimir per scriptura Eus fem certs que supplicarem la senyora Reyna e farem instancia en la cort de Cathalunya per aquets affers tant com nos sera possible en tal forma que no romendra per nosaltres que no hi sia fet lo degut E tengueus senyors molt honorables e molt sauis la Sta. Trinitat en sa proteccio e guarda Offerint nos fer per vosaltres totes coses a nosaltres possibles Scrita en Barchna a XVJ. de Març del any M.CCCC LIJ

Los Consellers de Barchna

A vre honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 176.)

LXVIII—Del Sindich en Cort als Consellers, avisantlos el proposit del Rey de demanar a les Corts 30.000 florins per subuenció als fets de Mallorca, y de altres preparatoris per lo mateix.

Lo Sindich Vinyes, ab data 27 de Mars següent, escrivia desde Napóls:

—«... Sobre los affers de Mallorques ja mossenyors vos scriui lo preparatori que lo .S. R. hi hauie fet ço es, que hauie tremesa vna galiota a la Illa ab .j. cirurgia a qui dien mestre guerau, confiant ab consell del confes del dit .S. bisbe de Mallorques que aquest mestre guerau ho mitigara tot, e aquest preparatori e no altre lo dit senyor fins açi ha fet, E are lo dit .S. importunat o instat, per los de la ciutat de Mallorques, ha desliberat de socorrer la dita Ciutat de Mallorques, E per aço ab ses letres qui seran ab lo present correu lo dit senyor scriu e empre la Cort de Cathalunya de XXX.M florins, E vltra la dita Cort lo dit senyor scriu a als cuns perticulars e entre los altres a vosaltres Senyors, e per ço ho remet al que lo dit Senyor vos scriu, Entes he empero per .j. forat e se que es veritat que lo .S. Rey per lo dit socorriment hauria aqui remeses XX.M ducats affi que si la cort no volie suplir al dessus scrit, son proposit no çes, axi placie a Deu que fins açi

prou so ha mirat., Lo dit senyor cuyta que los dits embaxadors de Cathalunya e nosaltres hich ischam ab la dita nau (1) e aço significa que fa per lo dit socorriment de Mallorques, e cuyt sentir que per ço fa lo present correu primer affi que la cort hauer deslberat si fara lo dit socors. la forma de la execucio del dit negoci, e lo proposit del dit Senyor, puxe tremetre ab la dita Nau». —...

(Cort. com. orig.—1452, fól. 36.)

En lletra apart, d' igual data, afegia dit enviat:

—«... Per lo dit altre correu que perteix lo die present lo .S. Rey scriu a la cort, la qual empre de XXX.M fflorins per lo socorriment de Mallorques, e perticularment ne scriu a vosaltres senyors. Si la present sera aquí primer del altre sera per avis etc.»

(Registre *ut supra*, fól. 37.)

LXIX—*Lletra dels embaxadors recomanant a les Corts el subsidi de 30.000 florins demana el Rey per los fets de Mallorca, ponderant les necessitats del monarca y les despeses haurà de fer ab la visita que espera dels emperadors de Alemanyà.*

«Als molt Reuerends Nobles e honorables senyors Celebrants la Cort del Principat de Cathalunya»

«Molt Reuerends egregi Nobles e honorables senyors dues letres de vostres molt grans sauiesses les quals hauem rebudes dins poch temps dirigides al senyor Rey hauem presentades a la sua magestat La qual hauem subiectament supplicade segons eram instruhits per miya de letres vres. a nosaltres trameses per la sua clemencia volgues attendre a la Restauracio del Regne e illes de Malorcha e manorcha les quals eren posades en grandissimo extermini segons la sua Magestat era informade per miya de vres. dues letres e en altra manera, aplicant en aquestes supplicacions aquelles Rahons quens ha semblat per inclinar la sua gran senyoria a fer les coses necessaries a Restauracio de aquelles terres tribulades e

(1) D' en Madreuchs, que 's trobaba en la platja de Nápols—«... carregada de forment per a Mallorques...»—segons en la mateixa lletra s' expressa.

totes les vagades que de aço hauem perlat ab la sua excellencia les quals no son stades pochass hauem haudes axi bones e consolables respostes que nons semblaue res si degues millorar, Pero per que es notori la tarda de la prouisio necessaria es molt damnosa, ab aquella pertinencia de parlar nos es stat possible hauem suplicat a la sua magestat que la dita prouisio fos feta en temps que pogues fer fruyt E los de aquell Regne e illes haguessen de que poguessen retre a la alteza sua lo deute de vassallatge fructuos e no apres lo dit S.^{or}, apres de moltes rahons nos dix tramatria aquí diners per fer sforç en aquests affers com ja fos cert prouisions ne manicions en aço no bastassen, pero que hauia a suplir a tantes coses per raho de aquesta guerra principiada per raho de la Liga feta entre ell e venecians e per altres necessitats que dubtaue bastas lo que ell tramatra aquí a suplir sufficientment a les coses necessaries E que si per falta de sforç la cosa mencaua no vingues a la conclusio per ell e vosaltres desijade seria confirmar los mals homens de aquelles illes en lur error E per aquella raho hauia pensat recordant se de la gran oferta que aquexa Cort li hauia feta sobre los dits fets de Malorcha emprar vos lo seruissieu de XXX.M florins per ajude affer acabadament les coses necessaries per lo be e repos de les dites illes e que de aço vos scriuria e pregaua a nosaltres vos ne scriuissiem endreçant lo seu proposit e seruey quant nos fos possible e que moltes voltes li era stat dit per molts que per los fets de Plumbi era concordat per la Cort li fossen donats XXX.M florins per los M.^a balesters que trames a demanar a la dita Cort los quals li foren stats donats de fet si la dita Cort no fos stada licenciada o dissolta e que ell crehia fermament axi era e que ab miya de aquesta quantitat que speraue de aquí e ab lo quell hi tramatra seria indubitadament mes rapos en les dites illes e seria refrenade la audacia dels mals homens en aquexes parts e que temps hauia vos haguere demanade subuencio de aquests XXX.M fflorins sino que nous volia agreuiar vist lo gran donatiu li hauiau fet per la sua prospera retornade lo qual es gran (1) e li es stat molt accepta pero que la necessitat es tanta en aquests fets de Malorcha e altres que ja no podia pus alergar nous empras confiant molt de la innada fidelitat

(1) De 400 mil lliuras catalanas.

e amor dels Cathalans los quals james no hauian fallit a les necessitats de sos predecessors e sues, Nosaltres responguem a la sua magestat que scriuriam segons ordonaua e fariam lo seu seruey de nre. poder jatsia demes fos scriura nosaltres pus la sua magestat scriura, lo qual sperauem trobaria ab la cort les coses rahonables Dequiauant vres. R. N. e honorables sauieses sebran be ponderar les coses necessaries en aquests affers e sabran elegir lo pus rahonable e segura part. Be podem testificar les despeses del dit Senyor son molt grans per les rahons dessus scrites e per moltes altres e ara de nou que occorra lo emperador e Lemperadriu (1) venen aci a visitar lo dit senyor e jatsia li fessen molta honor pero nos pot scusar vna gran despesa E lo dit S.^{or}, quis prepara en rebre lo molt sumptosament e en diuerses maneres de festes aculliments e despeses en fer molt be parar ses gents e los de aquesta Ciutat casses dances en que son appellats los Barons e senyors de aquest Realme los quals se disponen a fer lo seruey del dit Senyor e honor lur de les quals despeses nos tocara bona part per satisfacer a la honor de la Patria, Vist no podem obtenir abans de la vengude del emperador pugam partir, perque lo carrech de la Nau es aci encara complidament Nosaltres per los perills qui son en la terra hauem elegit la via de la mar per tornar aqui hauem molt treballat en hauer fusta competent la qual no hauem trobade e hauem supplicat lo dit Senyor nos levas vna de las suas galeas Armades dona bona raho com no pot fer la qual seria larga de scriura pero fa gracia a vosaltres de vna competent Nau sua la qual solien nomenar den medrens ab la qual nos fa leuar, e nostres robes e seruidors ffranchs de nolits crehem partir molt prest a lendemig e totes hores vres. R. N. e honorables sauiesas ordonen de nosaltres segons los placia En Napols a XXVIJ de Març any M CCCC LIJ.

A la ordinacio vre apperellats
Abbat de Rippoll e franci dez pla»

(Cart. com. orig.—1452, fól. 38.)

LXX—Encarreguen los Concellers a moss. Miquel Des Pla velle que els missatgers tramesos per la ciutat y per los homens forans de Mallorca no obtenguen del Rey alongament ni sobreseiment dels censals que presten als creditors catalans, y que sobre asso escriga lo que podrá saber al protonotari moss. A. Fonolleda, al qual han feta ja llur recomendació.

«Al molt honorable e molt saui mossen Miquel
dez pla Ciutada de Barchna

Mossen molt honorable e molt saui Sabut hauem com la Ciutat de Mallorques tramet tres missatgers al senyor Rey e los homens forans hi trameten altres tres missatgers e per alguns es fet dupte que entenguen en impetrar algun allongament o sobreseiment dels censals que fan e presten a lurs creadors censalistes domiciliats en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Catalunya... (1) e priuilegis de aquesta Ciutat e encara contra los capitols ab interuencio del dit senyor fets e fermats entre lo gran e general concell del Regne de Mallorques e los dits creadors Per ço mossen molt honorable e molt saui ab gran affectio vos pregam que tant cautament com porets vos informets dels dits affers e entengats ab diligencia que allongament sobreseiment ne altre qualseuol preiudicial als dits creadors no puxe esser impetrat ne obtengut del dit senyor E sin huiets sentiment en aquell cas supplicassets humilment lo dit senyor que per importunitat de algu no volgues atorgar alguna prouisio preiudicial contre los dits creadors maiorment que fos contra constitucions de Catalunya e priuilegis de la dita Ciutat e dels dits capitols Confiam en Deu quius ha dotat de virtut de prudencia que vos darets tal orde en los dits affers que rehonalement ne serets comendat E de aço nosaltres ne scriuim al honorable mossen Arnau fonolleda prothonotari del dit senyor que ho haie per recomenat per que placiús comunicarne ab ell segons vos sera vist fahedor E tengueus la Sta. Trinitat en sa proteccio e guarda Scrita en Barchna a .XIIJ. de Abril del any .MCCCCLIJ.

Los Consellers de Barchna
A vre honor apperellats.»

(Reg. Letres closes, anys 1451 y 52, fól. 188 g.¹)

(1) Faltan aquí en el Registre algunas paraules dexades pel copista, probablement dirian: «lo qual es contra Constitucions de Catalunya...»

(1) D' Alemany, coronats en Roma per lo Sant Pare.

Ab data 14 dels prop dits mes y any los Consellers escriuhen a mossen Arnau Fonolleda, Protonotari del Rey y Batlle gral. de Cathalunya, recomanantli 'ls afers comunicats a mossen dez Pla, afegint:—«E si era cas que lo dit mossen Miquel ne fos partit vos pregam que obriats la letra que fem al dit mossen Miquel e que per contemplacio nra. e de aquesta Ciutat vullats pendre carrech de ço que scriuim a ell en tal forma que per miya vre. haiam nre. obtat segons en la dita letra es contengut.»

(Reg. dalt dit, fól. 189.)

A 19 d' Abril de 1452, los Consellers barcelonins escriuhen llargament a llur comissionat en lo Regne de Mallorca, en Johan Boschá, respondent a tres lletras sévas de 29 y 31 de Mars y 16 del mateix Abril. Després de donarli minuciosas instruccions sobre 'l fet dels censals enderrerits y dels actes que hauria de seguir contra n' Huguet Febrer y Anthoni de Muntornès,—ex-clavaris de las impositions de la universitat de la illa,—ab motiu de certas restas per ells degudas, entre altres coses li diuhen:

—«... Dels missatgers que diets que la Ciutat de Mallorques e los forans de aquella trameten al Sor Rey e com vos ne hauets scrit al honorable mossen Miquel dez pla e en Anthoni Vinyes ho loam E hauriam vos com nosaltres ne scriuim al dit mossen Miquel e al prothonotari del dit senyor...»—«E hauem trobat a singular pler com scriuits que mre. guerau sirurgia per carrech quel Sor Rey lin ha donat dauia parlar ab los homens forans, de ço que sen seguira placies auisarnos ne tant prest com porets...»—

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 190.)

LXXI—*Los embaxadors donen conte d' haver entregades al Rey les letres ab que les Corts l' insten a posar remey en los fets de la illa.*

«Als molt Reuerends Nobles e honorables senyors celebrants la cort del principat de Cathalunya

Molt Reuerends nobles e honorables senyors a VIJ del mes present reebem letra vra. ab altre letra dressade al Sor Rey la qual ordonauem fos presentade a la M. del dit S.^{or}, per nosaltres suplicant lo la pus comodament nos fos possible

li fos plasen prouehir a les necessitats de Mallorca que las quals muntipliquen tant que aquella terra se ve del tot a perdre, E no obstant que lo Emperador e la Emparadriu sien assi dies ha e tinguen lo dit Senyor molt ocupat, per obseruacio de vres. manaments e per la arduitat del fet, hauem presentade la letra al dit S.^{or} e hauem captade hora, le ha ab repos lesta e li hauem significade la contagio del mal la qual sta be apprellade en la terra ferma (1) e a gran descarrech de aqueix principat li hauem moltes vegades perlat vbertament del perill en que la terra sta, La Sua gran Senyoria apres de la lectura de la letra, nos dix ya hauia prouehit an aquest acte e sens falle ho vol dir per los diners que ha tramesos aqui e per lo que demane sie seruit de la cort per la prouisio del Regne de Mallorca, De que per altres hauem scrit sufficientment a vres. R. N. e honorables sauietas, Si los fets hauran vtil axecucio ne farem gracies a nre. Senyor e molt nos ne alegrarem, Nosaltres dauem partir dins quatre o sinch jorns ab la Nau den Madrens, fins assi altre passatge no hauem pogut hauer, Suplicam per raho de nra. pertida pus stratement que en altre temps E per quens sembla es be master la M.^{ta} del dit S.^{or} per la sua clemencia vulla girar la cara vers los poblats en aqueixes sues terres, los quals pereixen per la sua ausencia, Lo gran e singular aculliment e recepcio que lo dit S.^{or} ha fet al Emperador e Emparadriu serien difficults de recitar e a ple scriura, Molt [s] seran qui de aço scriuran E vres. R. N. e honorables sauietas nauaran sertificacio per moltes parts, placies hauer nos per scusats, si per la present no scriuim Empetxats per raho de nra. partida E ordonen vres. R. N. e honorables sauietas de nosaltres tota hora a vre. voluntat, En Napolis a XVJ d' abril Any Mil CCCC LIJ.

A vra. ordinacio apprellats
Abat de Rippoll e Ffranci
dez pla»

(*Cart. com. orig.*—1432—fól. 56.)

(1) S' aludeix aqui a la sorollosa qüestió política dels menestrals barcelonins, anomenats de la *Gavella de la Busca*, als qui oberta y fermement amparava 'l Governador de Catalunya mossen Galcerán de Requesens, com repetidas vegadas axi ho expressan los Consellers al acusarlo devant del Rey de ser la *olla* de aquell moviment popular?

En lletra de 4 de Maig de 1452, los Consellers escriuhen a en Johan Boschá, ciudadá de Barcelona tramés a Mallorca per los creadors censalistas: «... E deço quens scriuits del dit mestre guerau hauem trobat sobiran pleer e farem tota vegada quen haiam bones noues pregant vos quens scriuats dels procehiments que sen seguiran...»—(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 194 g.¹)

Y ab data 24 del mateix mes, acusantli rebuda de tres missivas sévas de 11, 12 y 15 del propi Maig afegexen:—«... Hauem haut pleer dels capitols del senyor Rey portats per mestre guerau quens hauets trameses los quals per occupacio fins aci no hauem puschuts legir, es empero veritat que los dits procuradors (*) los han legits e per auant deus migençant vos scriurem de aço e de altres coses nra. intencio com attes que la nau qui aporte aquestes letres deuia partir de continent no hauem haut temps de deliberarhi...»

(Reg. dalt dit, fól. 197.)

LXXII—*Sobre prestar el General de Catalunya iiii. o v. mil florins a la ciutat de Mallorca per atenció de ses necessitats.*

«Conçell tengut per los honorables Consellers ensemps ab lo Conçell de XXIIIJ. promens elegits per reho de la Cort de Cathalunya qui de present se celebra en aquesta Ciutat»

(Dijous 1.er de Juny de 1452)—«... Aquí fou exposat per lo honorable mossen Jofre seruent vn dels dits honorables Consellers en nom de tots, Com lo Regne e Illa de Mallorca, e los habitants en aquells ço es los de la Ciutat ab los forans son en tanta diuisio que es dupte fort breu no vinguen a total destruccio, e la dita Ciutat de Mallorca es en tanta oppressio, que si noy es prouehit fort prest sera del tot destruhida, E per aquesta reho la dita Ciutat ha trames a la senyora Reyna, e a la dita Cort per Missatger lo honorable mossen Jordi de Sant Johan, caualler per demanar a la dita Cort ajuda de .CC. homens, per deffensar la dita Ciutat qui porien costar de .IIIJ.M en .V.M florins, los quals la dita Ciutat de Mallorca asseguraria de tornar los al general de Cathalunya, e entretant de pagar lo interes per aquells, E per ço ells Consellers ho posauen en lo present conçell, E proposades les dites coses

per lo dit Conçell fou deliberat, que en aquell Regne de Mallorca va tant en aquesta Ciutat e a tot lo principat de Cathalunya, e encara als Regnes de Arago, e de València, e si per mala sort se perdia nos cobraria axi tost, e que es necessari que la dita Ciutat de Mallorca sia conseruada e deffesa, car si aquella era destruhida tot seria destruhit, que es molt necessari que sia feta a la dita Ciutat la ajuda dels dits .IIIJ.M o .V.M florins, per hauer gent per deffensar la dita Ciutat, E per tant com per indisposicio del temps lo present conçell de .XXIIIJ. nos pot applegar tota vegada que es necessari per ausencia de alguns qui son deffora aquesta Ciutat e en altra forma, les dites coses foren remeses per lo dit conçell als dits honorables Consellers, e Sindichs qui puxen delliberar e consentir que dits .IIIJ.M o .V.M florins sien donats o prestats a la dita Ciutat de Mallorca, per hauer gent per deffensar la dita Ciutat, e que ço que los dits Consellers deliberaran en les dites coses vlegue e tengue tant com si tot lo present Conçell ho hauia fet e deliberat...»

(Reg. *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól. 167 girat.)

LXXIII—*Sobre la vinguda a Mallorca de la galera de guardia de la ciutat de Barcelona per oposarse a la que armaven los pagesos.*

«Al molt honorable mossen Johan de camos patro de la galea de guardia de la Ciutat de Barchna.

Mossen molt honorable per tant com en certa part del Regne de Mallorca se prepare armar vna galea qui ensemps ab certa galiota qui ja hi es se espere farien gran dan al dit Regne e encara a la Ciutat de Mallorca E no resmenys en aquestes parts e altres nosaltres som estats pregats e encarregats per la S.^{ra} Reyna e pregats per part de la dita Ciutat de Mallorca que la galea de guardia de aquesta Ciutat de la qual vos sots patro ensemps ab altres galeas qui son en la plaie de aquesta Ciutat prouehissen en la dita galea quis prepara armar en lo dit Regne de Mallorca E nosaltres hauent voluntat a fer cessar tots inconuenients quis poguessen seguir per reho del armament fahedor de la dita galea attes maiorment que lo senyor Rey ha manat a misser Armadans que li fahes leuar les veles e

[*] Dels creadors censalistas.

altres coses en tal forma que cessas lo dit armament Per ço ab affeccio vos pregam que decontinent ab la dita galea daquesta Ciutat girets vrecami vers la dita Ciutat de Mallorca e a ordinacio del honorable mossen Arnau de Vilademany Regent la governacio del dit Regne de Mallorca e dels honorables Jurats de la dita Ciutat de Mallorca fçats e exequetets vers la dita galea armadora en lo dit Regne tot ço que per los dits Regent la governacio e Jurats sera delliberat e ordonat pero que per aquestes coses no puxats estar en lo dit Regne de Mallorca ni en les mars de aquell sino per espay de .XV. jorns e no pus auant ans decontinent passats los dits XV. dies haiats a tornar a fer lo negoci de la guardia al qual la dita galea es deputada. Dada en Barchna a XXIJ. de Juny del any M CCCC LIJ.

Los consellers de Barchna
a vre honor apperellats»

«Après feta la pnt. delliberam que vos ans de anar a Mallorca vingats açi e ladonchs sera delliberat per nosaltres com procehirets en los dits affers perqueus pregam que axi ho compliscats per obre ço es que ans de anar a Mallorca vingats açi de continent ab la dita galea e leurs vos direm com haurets a procehir en los dits affers e que entretant tingats aquestes coses secretes en vos mateix, Dada vt supra.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 4 g.¹)

Ab data 23 del meteix mes de Juny, los Consellers de Barcelona escriuhen als Jurats de la Ciutat y Regne de Mallorca:

«Molt honorables e molt sauis senyors Per tant com la senyora Reyna nos ne ha pregats e encarregats e a instancia e pregaries dels honorables mossen Jordi Sant Johan e en Luis baco embaxadors vres. destinats a la dita senyora E per contemplacio vra. e de aqueixa ciutat hauem deliberat que la galea de guardia de aquesta Ciutat vaie en aqueixes parts per executar certs affers segons vosen pora informar largament lo dit mossen Jordi sant Johan...»—«... Scrita en Barchna a XXIIJ. de Juny del any MCCCC LIJ.

Los Consellers de Barchna
a vre honor apperellats.»

(Reg. *ut supra*, fól. 5.)

LXXIV—*Sobre la concordia feta per los missatgers d' aquesta ciutat ab los procuradors dels acreedors censalistas per la luicio de deu mil florins.*

Los Consellers barcelonins, per lletra de 27 de Juny de 1452, diuhen a en Joan Boschá, tramés a Mallorca per los censalistas de Catalunya, que—«havem haut gran pleer com nos hauets auisats dels .CC. infants que lo senyor Rey ha trameses aqui e haurem maior quant sabrem que les naus ab la altra gent hi seran ateses placia a deu que sia tot per benauenir...»—

Despres, entre altres coses, li manifestan «com sobre la luicio dels .X.^M florins nosaltres e los procuradors dels creadors som venguts a certa concordia ab lo dit mossen Jordi de Sant Johan, e ab en Luys baco...»—embaxadors enviats per la Ciutat de Mallorca a la Reyna D.ª Maria, de quina composta n'hi remetien transllat, enduhentsen un altre 'l primer de dits missatgers pera ferla fermar per los Jurats y Concell de Mallorca y «alguns habitants en aquella qui sien dels pus opulents perque placies que veiat qui fermera en les dites coses e que sien tals que los dits creadors sen deguen contentar maiorment en la carta de guardar de dan que han affer E apres que fermat hauran complidament porets dir als Clauaris de la dita Ciutat que dels dits .X.^M florins sen puxen pluir de continent de Mil florins...»—«... E la hora que haurem la carta fermada per los dits Jurats conçell e singulars nosaltres donarem obre que la dita concordia sera fermada açi per nosaltres e per los procuradors dels dits creadors...» (1)

En igual data escriuhen sobre dit afer de la concordia als Jurats y als Clavaris de Mallorca. (2)

LXXV—*En Joan Camós, patró de la galera de guarda, dona conte als Consellers de la presa que ha feta de la galiota den Catlar.*

«Al molt honorables e de gran sauiesa los consales de la siutat de barcha.

Jhs.

Senyor molt honorables apres fuy pertit de qui de mig . . . . . agui tornar a selou an que aturi .IIJ. dias per temps a pres son aribat an la

(1) Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 5 gt.

(2) Idem idem idem— > 7 y girat.

hilla de malorque a .ij. de juliol al port de polensa an que trobi vna galiota de mestra garau la qual acostraran an tera e materan la dins una bara per dupta de la galeya e viu la galeya dels pegesos an tera los quals ab asfortis trebalan an verarla enperho ells no an los areus que an necesari jo e aturat an lo port hun gorn ascusint [sic] e regonaxent tot lo que hi feya regonexer a pres pertit de polensa venint a la siutat ancontri las galiotas den catlar e den bonet huna hora apres de jorn e bisqueran ma pensant que fos la fusta dels pegesos con ma descobriran per galeya ells giraran volgeran tirar la via de biuisa e jo donant los casa elas sa pertiran e pranguí la galiota den Catlar sobra Portopi aportila a la siutat e restitu-hili la galiota an perho no lam lexaua pertir Jo bisqui an tera e perli ab lo governador e ab los jurats comtant los lo que era astat e con la hauia restituida con vench an lan dama lo governador esser hinformat del dan que feya trames ma a dir que la desarmas el sentint ques dauia desarmar volgesen anar e Jo anili apres fiu li dar la proa an tera prop la siutat e ramolqui la fusta prop de mi, an lan dama lo governador dix ma que la restituís la fusta e de continent ho fiu anperho es desarmada que crech la tiraran an tera Dich vos que an bonet as ascapat de que mas astat greu no e pogut saber quin cami a fet Apres esser asi lo governador e los jurats an deslberat que la galeya ab la galeya den geronim P. balla tornasam a polensa e que torbam que la galeya nos var De continent pertirem Vuy a .vij. jorn que son aribat an la hilla Jo e dit al governador e jurats lo temps que la galeya a aturar an la hilla sagons e sentit los Jurats prouaexan ab vosaltres que los sia lexada mes temps Dich vos que tots los pagesos ne astan aspentats, pasat lo temps deus volent jom calare an la costa e no pus ascrita an malorque a viii de Juliol [1452]

A vostro seruey e manament prest Johan de Camos»

(Cart. com. orig.—1452—fól. 88.)

LXXVI—Sobre el préstech de 30000 florins demanat pel Rey a la Cort general, y conclusió d'aquest negoci.

Consultat lo Procés del Braç Real, que, relatiu a la Cort general de Catalunya—comensada en Perpinyà per la Reyna Dona Maria l'any 1449—

obra en l'Arxiu Municipal de Barcelona, no havèm trobat,—com ja abans dexèm dit,—que 's parlés en aquella Assamblea de la carta del Rey, dada en Nápols a 6 de Mars de 1452 y que en son lloch havèm transcrita, ab la que D. Alfons demanava ab urgencia a dita Cort 30,000 florins pera 'l sosteniment de las tropas que havia d'enviar a Mallorca a ofegar lo mohiment dels forans.

Empero, en la petició verbal que ab gran encariment feu la Reyna a la esmentada Cort (1), sobre mudar ab la major cuyta possible la residencia d'aquesta en altre lloch del Principat que 's trobés lliure del flagell de la pesta, que llavors prenia gros increment en Barcelona, la Sobirana, al al·legar los motius que havia tingut en compte per no dur més aviat a terme dita mutació, cita en segon lloch lo d'haver volgut esperar—«que vosaltres sens cuyta e precipitacio poguesseu deliberar e acordar sobre los XXX.M florins de que lo senyor Rey vos havia emprats per los affers de Mallorca...» Y sembla que la resolució sobre aquest negoci, sots pretext de la anormalitat sanitaria, era entretinguda y diferida per la Cort catalana. Nos indueix a sospitarho la enérgica conminació ab que, a la fi de sa demanda, amenassava Dona Maria a dit Cos general, en cas de no accedir a sa real proposta de traslladar la assamblea a Vilafranca del Panadés, o a altre lloch convenient hont poder prosseguir las tasques parlamentarias: «E si la vna cosa o laltre—digué la Reyna—no voldreu fer o volreu passar lo temps sots color de deliberar en altra dilacio nos vos notificam que entendrem a prouehir per los millors remeys que porem a nostra partida e a la salut de nostra persona...»

La severa actitud de la Sobirana feu l'efecte degut. L'endemá, d'acort ab la matexa, declará mudada la Cort a la esmentada capital del Panadés, hont s'ajuntá 'l dia 20 dels propdits mes y any, en lo Capítol del Monastir de Frares menors, ab la sola concurrencia de nou Síndichs, axó es: un del Braç eclesiástich, tres del militar y cinch del real. No podent, donchs, funcionar lo Parlament, per trobarse molts de sos principals membres a Barcelona, la Reyna, ab data 24 del mateix Juliol, escrigué al Arquebisbe de Tarragona, Bisbe de Vich, Comte de Prades y al Vescomte d'Illa y

(1) Aplegada 'l dilluns 10 de Juliol del mateix any, en la Sala refetó del Monastir de Sta. Agna de Barcelona.

de Canet, consellers reals; al noble D. Guillem Ramon de Só y de Castre y als Consellers de Barcelona, *pregant, encarregant y manant* als cinch primers, que de continent passessen a Vilafranca, y als Consellers barcelonins que ab igual pressa hi enviassen llurs sindichs, «per tal ques puxe entendre en los actes de la Cort ab aquella celeritat ques pertany e lo seruey del Senyor Rey requer.» Dits personatges acataren... mes no cumpliren lo manament real; lo que obligá a Dona Maria a enviarlos, ab data 14 d' Agost propsegüent un expressiu recordatori, en lo que 'ls deya: «Car ja sabets los affers que concorren quant hi va e quin perill ha en la triga...»—aludint sens dutte al socors demanat per Don Alfons pera la pacificació de Mallorca.

A 30 del mateix mes, la Reyna interessá de nou a la Cort de Catalunya la tant sollicitada y may resolta deliberació sobre la demanda dels 30 mil florins,—«en manera que lo Senyor Rey haia de vosaltres la resposta que confia e desiga.» Empero aqueixa resposta continuá 'l Parlament allongantla de manera indefinida ab un silenci tan estudiat com incompreensible; fins que en la sentada tinguda per aquell, lo dia 17 de Maig de 1453 en lo Monastir de Sta. Agna de Barcelona, hont de nou s' havia trasladat, se doná compte de la següent lletra, ab la que Alfons V d' Aragó renunciava al repetit préstech dels 30 mil florins, atenent a haver millorat la apretada situació de la Illa, pero en cambi emprava la matexa suma pera armar cinch naus de sa real esquadra.

«Als Reuerend e venerables Pare en xst. religiosos magnífichs nobles amats e faells nostres los de la Cort general del Principat de Catalunya.

Lo Rey de Arago e de les dues Sicilies

Reuerend e venerables Pares in Xpit. religiosos Magnífichs nobles amats e faells nostres: en dies passats per la necessitat que ladonchs occorreria per causa de la turbacio del stat de la Ciutat e Regne de Mallorchas volguem demanar alguna subuencio a aqueixa Cort affi de millor conduhir aquells affers a pasífich stament, de present empero reduhides aquellas coses com crehem sapiau en alguna tranquillitat que ja no es tan necessari de la dita subuencio hauem deliberat commutar la dita nre. demanda e instancia en altres ops e necessitats ço es stipendi o sou de sis

mesos per dos milia homens entre balesters e mariners que hauem necessari per armar Cinch naus nostres ço es les dos grans o tres o quatre daltres cominals per coses que sguarden gran honor e seruey de Deu e nostre e oppressio dels enemichs....»—«Dada en la Torra de Octauo a xxvj dies de Janer del any M CCCC L tres. Rex Alfonsus»

(Cort gral. de Catalunya, comensada l' any 1449 en Perpinyá: *Procés del Braç Real.*)

LXXVII—*Don Joan Camós als Consellers exposant les instancias del Governador y Jurats per que la galera de guarda continuu en servey de la ciutat.*

«Al molt honorables e de gran saulesa los consales de la siutat de bacha.

Jhs

Senyos molt honorables apres eser junt an la billa de malorque e xv jorns apres auer fet lo que per lo gouernador e jurats fou desliberat jo dages fer sagons per vostras saules[es] fou a mi comes jo man volgui tornar an la costa de quatalunya per regonexer e visitar sagons forma que la galeya es astada armada, lo gouernador e los jurats de malorque vaent que jo man volia anar e lo per que era vengut no auia lo dagut compliment ma raquariran que ates que la galeya auia sesat que la galeya dels pagesos no sera verada per asgart de la galeya vostra astauan perduts e fora de tot arbritra pensant que si la galeya has (sic) varz que la hila es perduda posant ma davant lo dan del regna lo dan dels creados de qui posant ma lo gran banifisi ques saguia per la aturada de la galeya pensí an tot lo que per lo gouernador e jurats me fou dit axi matex pansí en lo dan que la siutat reportaua son ma posat que la siutat de malorque pach lo sou a la galeya per descarach de barsalona lo temps que vostras saulesas desliberaran que la galeya atur asi, E per que vostras saulesas sian a ple informats per mosen Johan bosqua qui an tot a entra vengut serets largament informats: e no pus: ascrita an malorques a xx de juliol [1452.]

A manament e bordonasio de vostras saulesas prest Johan de Camos»

(*Cart. com. orig.*—1452.—fól. 90.)

LXXVIII—*Los Consellers manen al patró de la galera de guarda que deix Mallorca immediatament y vaja en persecució de certa nau pirática qui tresca la costa de Catalunya.*

«Al molt honorable mossen Johan de camos ciutada e patro de la Galea de guardia de la Ciutat de Barchna.

Los Consellers de la Ciutat de Barchna etc. Mossen lo Patro Ja sabets com per prechs de la senyora Reyna nosaltres prouehim que vos ab la galea de guardia daquesta Ciutat de la qual vos sots patro anassets per certs negocis a la Illa de Mallorques e que stiguessets al menys per .XV. dies e no pus e de ladonchs ença han passat entorn .XXX. jorns e de vos ne de la dita galea non hauem sebut res en cert de que som molt marauellats e es cert que en aquest entreuall fort poch dies ha passats mossen Johan torrelles caualler anant piraticament per la mar ab vna calauera armada ha preses diuerses robes e mercaderies de aquesta Ciutat qui eren carregades ab vna barcha que venia de les parts de Valencia e diuse que lo dit mossen Johan torrelles ab la dita calauera faria la via de la costa vers cobliure e de aquests affers na gran rumor per la dita Ciutat pertant com la dita galea de guardia no sich es trobada Perço ab tenor de la present vos dehim e manam eus requerim e tant estretament com podem vos pregam e encarregam que decontinent e ten prestament com porets pertiscats per venir cercar la dita calauera en aquelles parts que conixerets que faça cercar e que aquella prengats a vre. ma e poder e ten segurament com porets la amenets en aquesta Ciutat ensemps ab lo dit mossen torrelles e altres personas e bens qui sien dins aquella E aximateix façats vre. offici per guardar la costa E placieus que en les dites coses e quescuna de aquellas vos haiats e donets aquella cura e diligencia que de vos se pertany E la santa Trinitat vos tengue en sa proteccio e guarda Dada en Barchna. a xxiiij de Juliol del any M CCCC Lij. Ffrancesch dez pla conseller.»

Dita lletra fou tramesa a Joan Boscha, commissionat dels censalistes a Mallorca, pera que la passás a ma del Patró de la galera de Barcelona.

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fòls. 11 g.^o y 12.)

LXXIX—*Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab lo Conçell de .XIJ. promens per raho de la galera de guardia.*

«Diuendres a xxviiij. de Juliol del any M CCCC Lij. En lo verger de la loia de la mar on eren los honorables Consellers per vendre les imposicions, aiustats a concell per les coses deual scrites los dits honorables consellers ensemps ab la maior part del conçell de .XIJ. promens elegits per lo conçell de Cent Jurats celebrat a .xxv. prop passat lo qual concell ensemps ab los dits honorables Consellers ha carrech de la galea de guardia de aquesta Ciutat, la qual maior part del dit concell foren los següents ço es los honorables mossen Ffrancesch lobet galceran Ocello Barthomeu sant Just Rafel mir alias sarta Pere dez pla Anthoni cesilles notari Johan manleu sastre e Johan parello corredor de coll, Aquí fou exposat per lo honorable mossen Ffrancesch dez pla vn dels dits Consellers en nom de tots com es cert que alguns dies ha passats la senyora Reyna prega e encarrega a ells consellers que volguessen trametre la galea de guarda de aquesta Ciutat a la Illa de Mallorques per fer cessar alguns inconuenients qui eren preparats seguir se en la Ciutat e Regne de Mallorques E aximateix ne foren pregats e instats per part de la dita Ciutat de Mallorques e ells Consellers ates les dites coses precedent concell de algunes notables persones faheren anar la dita galea a la dita Illa de Mallorques e que stigues per espay de .XV. jorns e no pus ans tornas de part deça per guardar la costa E en aquest entreuall mossen Johan torrelles caualler ab vna calauera armada ha preses diuerses robes e mercaderies de alguns mercaders de la dita Ciutat carregades en vna barcha qui venia de les parts de Valencia de que sen ha seguida gran rumor entre alguns del poble de la dita Ciutat per causa com la dita galea no hic era, e per aquesta reho ells consellers faheren decontinent dues prouisions la vna que trameteren letres per la costa daçi a Cobliure que si la dita calauera arribaua en algun loch que la prenguessen: laltre prouisio fou que trameteren vn leut a la dita illa de Mallorques ab letres lurs per fer venir la dita galea de guardia e per cercar e pendre la dita calauera si fer se pot la dita calauera e les personas e bens qui fossen dins aquella E ara la dita senyora Reyna ha scrit a ells consellers e encara començant ne creença als honorables mossen Jacme

gener regent la batlia general de Cathalunya e a mossen Galceran oliuer son tresorer pregant e manant als dits consellers que no fahessen venir la dita galea ans stigue en la dita Illa de Mallorques fins hi sia lo noble mossen Ffrançi Darill lo qual lo senyor Rey hi tramet ab certes fustes armades e de jorn en jorn si espere E aximateix ells consellers han rebuda vna letra dels Jurats de Mallorques quels pregunen de allo mateix les quals letres foren legides en lo dit concell perço que fos deliberat quey es faedor E proposades les dites coses per los dits honorables Consellers e concell loades primer les ditas prouisions fetes per los Consellers fou deliberat que es espedient e necessari en tota manera que la dita galea venga de part deça per fer lo exercici per lo qual es estada armada ço es per guardar la costa E que ells consellers poden fer resposta ydoneament als dits mossen Jacme gener e a mossen galceran oliuer en nom de la dita .S.^{ra} que la dita galea ha atornar de part deça en tot cas confiants que la dita senyora ates que es cosa condecet ho haura per agradable E en aquesta forma hac fi e conclusio la present concell.»

(Reg. de *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól. 174 girat.)

LXXX—*Suplican los Consellers a la Reyna que 'ls tinga per excusats de no poder fer detenir mes a Mallorca la galera de guarda.*

«A la molt alta e molt excellent senyora la senyora Reyna

Molt alta e molt
excellent senyora

De vra. gran excellencia humilment e ab gran reuerencia hauem reebuda vna letra de XVIIJ. del present mes de Juliol, e encare de creença per vra. gran senyoria comenada a mossen Jacme Jener Regent la batlia general de Cathalunya e a mossen Galceran oliuer vre. tresorer sobre la aturada que vra. gran altesa manaua per la galea de guarda de aquesta Ciutat en la Illa de Mallorques per los respectes explicats en la dita letra e per los dits Regent e tresores E pot pensar senyora molt alta vra. gran excellencia com nosaltres hagerem gran voluntat si fer se posques de complaure a vra. gran senyoria e obeyr vres. manaments Empero es veritat que a complacència de

vra. gran altesa e per satisfacer al seruey del molt alt senyor Rey e vre. e per gran benauenir del regne de Mallorques donam loch que la dita galea de guardia anas a la dita illa per spay de XV. dies qui son ja passats e en aquest entreuall ses seguit que mossen Johan torrelles caualler ab vna calauera armada ha preses diuerses mercaderies de mercaders de aquesta Ciutat carregades en vna barcha qui venia de les parts de Valencia e per aquesta causa sen ha seguida gran rumor entre lo poble de aquesta Ciutat lençant paraules assats desonestes en tal forma que couench a nosaltres prestament trametre vn leut al patro de la dita galea que decontinent partis per cercar e pendre si pora la dita calauera e crehem que ja sia partida la dita galea E per aquesta reho hauem appellat lo conçell de promens al qual per lo concell de Cent Jurats fou donat carrech per los affers toquants la dita galea lo qual ha deliberat que ateses les coses demunt dites e per altres respectes e encare no esser espedient que la galea se diuertescha en altres negocis sino en fer e exercir lo negoci de la guarda de la costa per la qual fou armada car donaria causa que daquiuant lo conçell de cent Jurats no donaria loch a fer semblant armada Per ço molt alta e molt excellent senyora tant humilment com podem supplicam vra gran excellencia que en aquesta part nos haie rehonablement per excusats en no donar loch si la dita galea tornaue de anar a la dita Illa de Mallorques E aço sera cosa que reputarem a singular gracia e merçe a vra. gran excellencia la qual la diuinal Magestat vulla tenir en sa proteccio beneuenturadament e votiuia Scrita en Barchna. a .xxviiiij.º de Juliol del any de la natiuitat de nre. Senyor. Mil CCCC Lij.

Senyora

Vostres humils seruidors e vassalls qui besants vres. mans humilment se recomanen en vra. gracia e merçe los Consellers de Barcha.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 15 g.¹)

LXXXI—*Pas per la illa den Leonart de Mur y relació dels fets que hi presenciá. Desfeta de Inca.*

«Als molts magnífichs senyors los senyors Consalles de la Ciutat de Barcha (1)

(1) Al peu d' aquest sobrescrit, hi ha la següent curiosa nota: «Placiaus=fer dar al correu porta=dor de la present dos cruats.»

Muyt magnífichs senyores De que partie de vras. Reuerencias yo me embarque en la nau den prats et per vent contrari sorgi en la illa de mallorque en lo port de alcudia et sallie yo en alcudia vigilia de sent berthomeu fue deliberado por los pagesos que yo no fuesse a napols mas que aturasse et partie de alcudia viernes apres dia de sant berthomeu et fue en Inqua en santa eugenia et Valdemuca et todos los pueblos eran en proposit de buena obedientia al senyor Rey Et hauian posadas todas las armas de todas las parroquias en poder de sos balles e segelladas en las casas del Rey en cascuna vila Et lunes apres yo fue en la Ciudat de mallorque et fizie relatio de la obedientia al virrey et al gouernador. Et martes siguiet vino nueua de Inqua que Jaume vey de XXV. o XXX sequaces suyos hauian feyto *hun* forat en la casa del Rey do stauan les armas et preso se sus armas Et miercoles siguiet vinieron de Inqua *hun* hombre et otro de pollença notificando al virrey que hauian entendido queria sallir con grant gent de armas et con Ciudadanos et pagesos recathats todos enemigos dellos, que sallisse sin ellos et no con grant gent et seria bien recibido Et el dito dias .IJ. oras passado medio dia el dito virrey fizo tanquar las puertas de la Ciudat et fizo tocar a caualgar Et media ora ya sol puesto partio de la Ciudat con .CCC. rocines bien apunto e CCC. menestrals de la Ciudat et molts ciudatans a caual be apunt et molts recathats pagesos ab tots los soldados que eran venidos con el Et ribaron aquella nit a la alba que era dijous media, ora, o, vna ante del dia a las vinyas de Inqua Et en *hun* pas stret sallieron los pagesos començaron fer bregua contra la gent de peu del virrey, et lo virrey feu cessar *hun* poch en trames son aguazir a la vila als officials dient que no obstant lo ja fet que venissen et que el guiana a tot hom generalment, et ellos se han aturat el aguazir et diu se lo degollaren de continent no lo sap lo virrey de cert si es degollat Et sines respuesta alguna vinieron al dito pas .IJ.^M pagesos cridant viua lo Rey et muyran los traydos Et aço dehien per los Ciudatans et recathats, o, axi es de pensar, et vellent lo virrey que no podian los seus de caual ajudar als de peu per lo pas stret et no si podia passar feu retraure la gent la via de benicaem al pla ja lo sol exit et furta lis lo sol, et los pagesos pensant que fugian seguiren los et en lo pla la

gent del Virrey a caual et a peu giraren sobre ells et mataren ne setanta pagesos los quals tots moriren alli, Dels del virrey no mori nenguno, los que son muertos p.^a dels pagesos por las vinyas de ballestes et spingardes no se sap Et prengueren V. pagesos vius et los han aportat a pengar a la Ciudat Et partint del camp han donat a sacomano a Sensellas et santa eugenia et consej et altres vilages de la Circustantia Et yo he vist les robes que no hi han jaquit *beata viscera* Et lo dit dia dijous a vespre ab bas sol se tornaren, et no hi ha pus fins ara, yo aquella nit me embarqui en la galeaça francesa et ribat disapte a Valentia Et ab tant yom recoman a vostres sauieses que de pressa vos scrich pens seran cremades totes les alqueries et possessions dels Ciudatans et rechatats Deus hi ajud Scrita en Valentia a tres de setembre [1452]

De vres magníficas
reuerencias humil seruidor
Leonart de mur»

(*Carl. com. orig.*—1452.—fól. 119.)

LXXXII—*Insistexen los Consellers en suplicar a la Reina els tenga per excusats de no enviar altre vegada a Mallorca la galera de guarda.*

«A la molt alta e molt excellent senyora la Senyora Reyna

Molt alta e molt
excellent Senyora

De vra. gran excellencia humilment e ab gran reuerencia hauem reebuda vna letra de viii^o del present mes de Setembre per mans del tresorer de vra. gran senyoria ab la qual nos pregats e encarregats volguessem trametre la galea de guardia de aquesta Ciudat a la ylla de Mallorques per gran necessitat de la dita Illa A la qual letra S.^{ra} molt alta vos responem que nosaltres haguem sobiran pleer de supllir a la voluntat de vra gran senyoria Mas senyora molt excellent affermam vos ab tota veritat que per la altra anada que la dita galea feu a la dita ylla de Mallorques la gent popular de aquesta Ciudat ne fou axi somoguda que parlauen assats desefrenadament e si ara hi tornaue nos duptam de algun escandol maiorment que hauem sentiment que dues fustes de prohençals sebut que la xurma sen hauia ma-

nada la dita galea entenen a venir en aquesta costa Perço molt virtuosa senyora tant humilment com podem vos supplicam sia de vra. merce ha- uer nos en aquest cas per escusats E aço sera cosa senyora molt excellent que reputarem a singular gracia e merce a vra. gran senyoria la qual la diuinal magestat vulle tenir en sa proteccio e dirigir en tots sos actes beneuenturadament e votiuia Scrita en Barchna a .XVJ de Setembre del any de la nat. de nre Senyor M. CCCC Lij.

Senyora

Vostres humils seruidors e vassalls qui besant vres. mans humilment se recomanen en vra. gracia, e merce los Consellers de Barchna.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 49 girat.)

LXXXIII—*Los Consellers repetexen als Sindichs presents en la Cort de Catalunya las raons donades a la Reina per no enviar altre vegada a Mallorca la galera de guarda.*

«Als molt honorables, e molt sauis senyors los Sindichs de Barchna. presents en la Cort de Catalunya quis celebre a Vilafrancha de penades

Molt honorables e molt sauis senyors no ha molts dies passats reebem vna vra. letra ensemps ab vnaltre de la senyora Reyna per tant que la dita S.^{ra} hauia voluntat que la galea de guardia de aquesta Ciutat anas a Mallorques e per aquesta causa nosaltres hauem scrit a la dita senyora que sia de sa merce nos haie per scusats en aquest cas car per l'altra anada que la dita galea feu a la dita ylla de Mallorques la gent popular de aquesta Ciutat ne fou somoguda e ara crehem si hi anaua seria pijor, e duptam nos de scandol maiorment que hauem haut sentiment que per tant com la xurma sen hauia menada la dita galea dues fustes de prohençals hauien delliberat venir en aquesta costa E per tant senyors molt honorables vos hauisam de les dites coses que si era cas que la dita senyora vos ne parlas quey puxats satisfes pertinentment e deguda segons de vosaltres se pertany...»—«... Scrita en Barchna a .XVI. de Setembre del any M.CCCC.Lij.

Los Consellers de Barchna
a vre. honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 48 girat.)

LXXXIV—*Determinació del Consell que no convé per are que 'ls Sindichs de Barcelona toquen en les Corts la cuestió dels 30000 florins demana el senyor Rey.*

«Concell tengut per los honorables Concellers ensemps ab lo conçell de .xxiiij. promens elegits per reho de la Cort de Catalunya»

(Dilluns 9 d' Octubre de 1452.)—«... Aquí fou exposat per lo honorable mossen Jacme çapila vn dels dits Consellers en nom de tots com ells consellers han reebudes .ij.^{es} letres dels honorables Sindichs de aquesta Ciutat qui entreuenen en la dita Cort sobre cert rehonament per la senyora Reyna fet als Sindichs per reho dels .xxx.M florins qui per part del senyor Rey son demanats per lo fet de Mallorques...»—Sobre lo qual—«per los dits consellers e concell fou deliberat que per cessar tot entrenyor dels estaments e dels altres del estament Rey al no es espedient que per los dits Sindichs sia mogut en la Cort Mas pus entendran a quina fi ira la intencio dels dits estaments en los dits affers quen scriuen als dits Consellers qui haut concell dels dits .xxiiij. ladonchs Deu migençant los rescriuran de la intencio llur e del dit concell...»

(Reg. *Deliberacions*, anys 1460 à 52, fól. 195 g.^o)

Als Sindichs de Barna. en la Cort de Catalunya reunida en Vilafranca del Panaadés, los Consellers, entre altres coses los escriuhen ab data 10 Octubre 1452 lo següent:

«Molt honorables e molt sauis senyors dues vres. letres hauem reebudes la vna de dos del present mes de octubre sobre lo rehonament per la senyora Reyna a vosaltres fet per causa dels XXX.M florins per lo fet de Mallorques...»—«... dels fets dels XXX.M florins e de les naus per nosaltres e per lo dit concell de xxiiij. es estat deliberat que per cessar tot entrenyor dels estaments esclasiastich e militar e dels altres del estament reyal no es espedient que per vosaltres hi sia moguda alguna cosa, mas pus entengats a quina fi ira la intencio dels dits estaments en los dits affers quen sen escriuats E haut concell dels dits xxiiij. ladonchs deu migençant vos ne rescriurem la intencio nra. e del dit concell de .xxiiij.»—

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 65.)

LXXXV—*Los Consellers reclamen del Rey que fasse pagar a la ciutat y regne de Mallorca les pensions degudes als acreedors censalistas.*

«Sacre Regie Aragonum Sicilie &c. Magestati

Molt alt e molt excellent

Princep e poderos Senyor

Pertant com los clauaris de Mallorques no curauen de pagar les pensions degudes dels censals que fan la Ciutat e Regne de Mallorques a sos creadors domiciliats en aquesta vra. Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya segons eren e son tenguts per virtut dels capitols concordats ab interuencio de vra. gran excellencia entre lo gran e general concell dels dits Ciutat e Regne e los dits creadors ha couengut a nosaltres e als dits creadors trametre als dits Ciutat e Regne an Johan boscha ciutada de aquesta dita vra. Ciutat E jatsia hi haie estat per quatre mesos e mes e instantment haie raquest que los dits creadors fossen paguats en les dites pensions degudes pero nou ha pogut obtenir com sien degudes als dits creadors totes les pensions del any .M CCCC LJ. e aquelles del any present fins al die de vuy, E ara senyor molt victorios siam estats informats que alguns dels dits Ciutat e Regne van a vra. gran senyoria per negocis dels dits Ciutat e Regne Perço molt alt e molt excellent senyor notifficant les dites coses a vra. gran altesa tant humilment com podem vos supplicam sia de vra. merçe vullats manar als dits Ciutat e Regne e encara a aquells per ells a vra. gran senyoria tramesos que paguen als dits creadors les dites pensions quels son degudes ensemps ab totes messions daquen fetes segons los contractes dels dits creadors e los dits capitols los quals sia de vra. merçe fer tenir e obseruar pus a vra. gran Magestat fou placent que fossen fets ordonats e fermats per los dits creadors E aço senyor sera cosa que reputarem a singular gracia e merçe a vra. celsitud maiorment que farets ço que vra. Reyal Magestad ha acustumat fer E vra. gran clemencia supplira a contentar a diuerses monastirs hospitals e moltes coses pies vidues pubills e altres persones posades en gran necessitat qui no han alre de que visquen E no resmenys sera gran benauenir del publich de aquesta vra. Ciutat ... Scrita eu Barchna a

xxviij. de octubre del any de la nat. de nre. Senyor M. CCCC. LIJ.

Senyor

Vostres humils seruidors ... etc.

Los Consellers de Barchelona.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 81.)

Ab carta de 28 de dit mes d' Octubre, envían trasllat de la anterior, adressada al Rey, a son Protonotari y Batlle general de Catalunya mossen Arnau de Fonolleda, y després d' innovarli «com som informats que algunes persones son trameses al dit senyor [D. Alfons] per part de la Ciutat e Regne de Mallorques, E jatsia ques digue que ells hi van per llurs passions propries qui son de vns a altres pero nosaltres duptam que no intempten algunes coses prejudicials e derogatiues als creadors censalistas dels dits Ciutat e Regne de Mallorques domiciliats en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya...»—li recomanan «los dits affers en tal forma perque vre. operos entreueniment los dits creadors e lurs contractes e los capitols qui ab interuencio del dit senyor [Rey] foren fermats no sien preiudicats en alguna manera.» (Reg. *ibidem*, fól. 82.)

Axi mateix en igual data recomanan dit negoci al Rnt. Bisbe de Urgell Conseller del Rey d' Aragó, y n' escriuhen detalladament a en Pere Cimard, en Nápols, al qui enviau las dirigidas al Rey, al Protonotari y al Prelat-Conseller, pera passarlas a llurs respectivas mans.

LXXXVI—*Dels Consellers a Pere Cimard, en Nápols, que reclam del Rey que per tota via fassa satisfacer als acreedors censalistas.*

«Al molt honorable senyer en Pere cimard en Nápols

Molt honorable senyer . . . E placius que per contemplacio nra. e de aquesta Ciutat tingats aprop los dits Senyor bisbe e prothonotari per los dits affers en tal manera que les dites persones trameses per la dita Ciutat e Regne de Mallorques no puxen impetrar del dit senyor [Rey] alguna cosa preiudicial als dits creadors e als contractes de llurs censals ne a certs capitols fermats ab in-

teruencio del senyor Rey per lo gran e general concell dels dits Ciutat e Regne ab los dits creadors E si era cas que per les dites persones era dit o per algun altre al dit senyor que per reho dels insults fets per los homens de la part forana de la dita Ciutat e per les impositcions que hauien leuades e per moltes despeses fetes en la dita Ciutat los clauaris de aquella no hauien pogut pagar als dits creadors les pensions dels censals quels son degudes Porets dir que no obstant les dites coses los dits clauaris pogueren hauer pagades les dites pensions car sens les dites impositcions de la dita part forana foren venudas les impositcions de la dita Ciutat en lany M. CCCC. L. que fou lo primer insult XXXXJ. MCCC. XXV. E e en lany .M. CCCCLJ. XXXJ. MDCCLXXVII E sens la gabella de la sal se acostuma vendre mes de .IJ. M llrs. que faeren collir e en aquest any .M. CCCC. LIJ. vj. M E menys del any prop passat E les dites pensions muntan quescun any de .XV. en .XVJ. M llrs. e totes les dites quantitats son de peccunies Mallorquinas axi que a gran colpa dels dits clauaris les dites pensions no son stades pagades specialment daquells qui exhigiren les dites impositcions en lo dit any .M. CCCC. L. qui nos curaren en aquell any pagar les dites pensions ni pagaren pus de .viij. e .viij. M llrs. per les dites despeses E perço couench als altres clauaris pagar les dites pensions del dit any .M. CCCC. L. de les peccunies que reeberen en lany M CCCCLJ. les quals pensions per vre. auis deuen esser pagades abans que totes qualseuol altres coses e despeses per vrgents que fossen e aço porets veure en los dits capitols dels quals vos tramentem translat E mes vos pregam vullats treballar en hauer del dit senyor dues prouisions ço es vna ab la qual man als Jurats e als dits clauaris de Mallorques ab grans penes que paguen prestament als dits creadors totes les dites pensions quels son e seran degudes seguint la seria e tenor dels dits contractes e capitols e altre ques dirigesch a al noble mossen Francesch darill virrey e al honorable mossen Arnau de Vilademany e de blanques regent la governacio de Mallorques manant los que si los dits Jurats e clauaris no paguen les dites pensions quels exequenten los bens lurs e de les fermançes per los dits clauaris donades forçant los que paguen les dites pensions e sius plaura pagareu lo cost de les dites prouisions car los dits creadors ho pagaran açi a aquell

que vos scriureu e volreu» ... «Scrita en Barchna a xxiiij. de octubre del any .M. CCCC. LIJ.

Los Consellers de Barchna
A vre honor apparellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 82 g.¹)

LXXXVII—*Los Consellers feliciten a mossen Francesch de Erill per esser estat elegit virrey de Mallorca.*

«Al molt noble mossen Francesch darill virrey del Regne de Mallorques

«Mossen molt noble Sobiran pleer hauem haud com al molt alt senyor lo senyor Rey ha plagut constituhir a vos en virrey del Regne de Mallorques axi com a ben mereixent e es se mostrat en los actes que per gracia de deu en breu temps hauets exequatats pacificants lo dit Regne e posant en gran repos...» (1) «... Scrita en chna a xiiij. de noembre del any .M. CCCC. LIJ.»

«Los Consellers de Barchna
A vre honor apparellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 91 g.¹)

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

† DON JERONI ROSSELLÓ

NECROLOGÍA

DIAADA trista y de dol rigurós es estada per aquesta *Societat Arqueològica Luliana* la del 1.er d' Agost d' enguany. En tal diada es mort un de sos membres més distingits y honorables: l' Excellentíssim Sr. Don Jeroni Rosselló y Ribera, *fill illustre* de Mallorca, degá de la actual generació lulista mallorquina, escriptor y advocat de molta anomenada, lloretjat poeta y *mestre en gay saber*.

Encara que la greu malaltia que 'l ferí, anys enrera, el tengués impedit y allunyat de tota tasca literaria y professional, no per axò dexá de manifestarse 'l viu sentiment que produí la seua mort a tothom qui 'l conexia y el tractava.

(1) Acaba recomanantli 'l pagament dels censalistas.

Als solemnes funerals celebrats a la Seu en sufragi y per bon repòs de la seua ànima, hi va concorre, se pot dir, tot Ciutat. Poetes y escriptors, científichs y juristes, tot l'element intel·lectual de Palma concorria al ofici de mort, y omplia la llarga comitiva del enterro.

Demunt la caixa mortuoria s'hi posaren varies coronas. Una n'hi havia, amb un ample floch negre, que duya la següent inscripció: «Al iniciador de la publicació dels textos lulians—Los continuadors de la seua empresa.»

A les innumerables mostres de pèsam y condol rebudes per la familia del ben·volgut difunt, s'hi afegiren expressius escrits y articles necrològichs que li dedicaren los diaris y revistes d'aquesta illa y altres de fora Mallorca.

El retard ab que 's publica aquest número del nostre *Bolletí*, nos fa trobar ja feta y guanyada per má la deguda y dolorosa tasca d'escriure la necrologia del qui fou durant tants d'anys respectable mestre y ben·volgut consoci nostre. Sense surtir de la nostra colla luliana, nos lleu reproduir y trelladar en aquestes columnes alguns dels escrits que dedicaren a la bona memoria del Sr. Rosselló estimats companys, que foren ab nosaltres admiradors y devots seus, y en tal ocasió varen retréure los títols y mérits literaris que l'anyorat mestre va aplegar y merexe, durant la seua llarga y ben aprofitada vida.

* *

El distingit escriptor qui dirigeix d'anys endarrera el diari *La Almudaina*, hi publicava, l'endemá de la mort del Sr. Rosselló aqueixa justa y expressiva nota:

«La enfermedad, casi parecida á la muerte misma, que tenía hace tiempo postrado al eminente poeta y bibliófilo mallorquín Don Jerónimo Rosselló, puso ayer fin á aquella ilustre y laboriosa existencia.

Acrisolada su paciencia por el dolor y sumido su espíritu solitario en la contemplación de la

eternidad abierta ante sus ojos para recibirle, extinguióse aquella vida, de una manera insensible, en la paz de Dios.

Cosa de tres años hace que la ciudad de Palma, por acuerdo de su Ayuntamiento, le acordó los honores de hijo ilustre de esta región. Y entonces el esclarecido talento de Alcover en un discurso magistral, puso de relieve, de una manera definitiva é intangible, los méritos del ilustre finado que, con menor fortuna, había intentado esbozar mucho tiempo antes en las columnas de *La Almudaina* la misma mano que traza ahora estas líneas.

De aquella generación entusiasta y generosa que surgió al conjuro de *La Palma*, si descontamos al sabroso Peña, nadie queda entre nosotros. Después de don Tomás Aguiló, fueron Quadrado, Pons y Gallarza, Aguiló (don Mariano), Tomás Forteza. El ciclo, casi puramente romántico, queda extinguido; y esa escuela literaria, reducida y modesta, pero intensa y pulcra como contados pueblos puedan ofrecer en parte alguna, será el honor y casi el único testimonio histórico de la existencia de Mallorca en la segunda mitad del siglo XIX.

En *Hojas y Flores*, en el *Joglar de Maylorcha*, en *Leyendas y Baladas*, queda buena parte del alma de una generación, como el suspiro de toda una juventud. Rosselló fué nuestro Lamartine, por la ternura, por la suavidad, por el don de las lágrimas, por su «claro de luna». Sus empresas de lulista y bibliógrafo han conseguido atraer las miradas de la Europa científica y han determinado la gloriosa reacción á que ahora asistimos.

¡Acérquenle á Dios estos trabajos patrióticos y desinteresados, producidos después de las fatigas de una vida profesional activísima, y descansen en paz el insigne patricio, cuyas sienes bien merecen la corona cívica de que le creyeron merecedor sus paisanos!»—M. S. O.

* *

El mateix dia 2 d'Agost, insertá *La Ultima Hora* el següent article d'un altre estimat company nostre, que á les hores formava part de la redacció d'aquell diari:

«No por prevista y anunciada por la ciencia para un plazo fatalmente breve, ha sido menos sentida la muerte del laureado poeta, erudito escritor e ilustre jurisconsulto mallorquín, D. Jerónimo Rosselló y Ribera: gloria indiscutible de

nuestra tierra y una de las figuras más salientes del renacimiento literario que en Cataluña, Mallorca y Valencia se inició á mediados del pasado siglo.

Ayer tarde pasó á mejor vida el señor Rosselló, á los setenta y cinco años y medio de edad, justos y cabales. Había nacido en esta ciudad el día 31 de Enero de 1827.

Su dilatada existencia, honorable y laboriosa como pocas, ha sido bien aprovechada, hasta que años atrás un terrible y súbito ataque de parálisis le postró, abatiendo á la vez el cuerpo y el espíritu, y dejó para siempre inactivas su inteligencia clarísima, su pluma infatigable, que durante más de media centuria no se dieron punto de reposo.

Para la mayor parte de nuestros lectores y para cuantas personas ilustradas y leídas han seguido de más cerca ó más lejos el movimiento de las letras en nuestro país, es casi inútil, como cosa sabida de antemano, reproducir los datos biográficos del renombrado escritor y hacer el recuento de sus títulos, obras y merecimientos literarios. Plumas brillantes y correctísimas lo han hecho antes de ahora repetidas veces. Apenas hay publicación nacional ó extranjera que haya dedicado atención á nuestra moderna literatura regional, donde no se halle la biografía de D. Jerónimo Rosselló y la apreciación crítica de su fecunda labor poético-erudita.

En la *Biblioteca de Escritores Baleares* de su amigo J. M. Bover (1868); en la antología de poetas mallorquines contemporáneos, que coleccionó y sacó á luz el mismo D. Jerónimo en 1873 bajo el título de *Flors de Mallorca*; en los estudios sobre *La Literatura en Mallorca*, de Miguel S. Oliver, y en muchos otros libros, revistas y periódicos que sería fácil enumerar, llena considerables páginas la reseña de sus escritos y de su vida. Y últimamente, como síntesis y coronamiento de toda esa documentación crítico-biográfica referente á nuestro esclarecido compatriota, tenemos el inmejorable discurso de Juan Alcover, leído en el acto solemne de declarar el Ayuntamiento de esta ciudad *hijo ilustre* de Mallorca á D. Jerónimo Rosselló, el día 23 de Abril de 1900, rindiendo á sus méritos tributo y homenaje inspirados en un sentimiento de la más estricta justicia. En aquel celebrado discurso, presente todavía en la memoria de cuantos lo oyeron ó lo han leído después, quedó definitivamente trazada con exactitud crítica llena de rasgos vigorosos la fidelísima semblanza del Sr. Rosselló, considerado en sus diversos aspectos de jurista, poeta y erudito.

Sólo por seguir la costumbre de la usual información, con motivo de la muerte que hoy deploramos; por hacer memoria siempre grata de sucesos y fechas que únicamente desconocen los olvidadizos é indiferentes; ó bien por mostrar á la novel generación literaria las etapas gloriosas de una vida digna de imitación, cabe repetir sumariamente lo que fué y lo que hizo el señor Rosselló en el campo de nuestra poesía y nuestras letras.

Apenas terminados sus estudios en la Universidad de Barcelona y compartiendo sus horas (como siempre hizo después) entre los cuidados de su bufete y el cultivo acendrado de la poesía y erudición literaria, publicó su primera colección de rimas castellanas (1853) bajo el título de *Hojas y Flores*.

Iniciada poco después en Barcelona la restauración de la antigua fiesta de los Juegos Florales, fué el Sr. Rosselló de los primeros en acudir á aquellas justas poéticas, y en alcanzar, tras brillantes victorias que le reportaron sus hermosos romances de *Madona Violant*, *Lo Rey Conqueridor* y *Lo Castell de la Armonia* el codiciado título de *mestre en gay saber*, en que solamente su amigo Víctor Balaguer le había precedido. Otros lauros obtuvieron después *La Torre del Misteri*, *Lo Pelegri*, *L'Almoyna* y *L'Oració*, que bajo el seudónimo de *Cansoner de Miramar* presentó en aquellos certámenes, los cuales más adelante presidió, como mantenedor y cabeza del Consistorio.

Coleccionó pacientemente las dispersas é inéditas obras de los poetas mallorquines de toda época, desde los siglos XIII al XIX, y fué distribuyéndolas por series, que una tras otra se proponía sacar á luz. Sólo un volumen se imprimió de aquella copiosa colección, de los siete ú ocho que tenía en carpetas.

Atención preferente y labor de toda su vida dedicó á estudiar, clasificar bibliográficamente y redimir de olvido y ruina los preciosos textos originales de nuestro gran Ramon Lull; y ya en 1859 dió al mundo literario las primicias de su erudición luliana con el copioso volumen de las *Obras rimadas*. Muchos años después, tras de larga preparación, comenzó á publicar la dilatada serie de las *Obras de Ramon Lull* en prosa. Cuatro ó cinco volúmenes, más ó menos incompletos, fueron el fruto de aquel postrer esfuerzo de

una fervorosa voluntad que lo realizó, según ingenua confesión del propio escritor, «quizá á mis años demasiado tarde.»—Un grupo de lulistas ha recogido aquella preciada herencia bibliográfica, y trabaja por llevar adelante la ardua empresa.

Sus estudios de antiguos textos y el haber llegado á familiarizarse con ellos, inclinaronle á adoptar las formas arcaicas de nuestra habla nativa en varias de sus composiciones. Coleccionó las más extensas y notables, que versaban sobre el ciclo histórico de la conquista cristiana é independencia de esta isla, y las publicó en 1862 bajo el título de *Lo Joglar de Maylorcha*, con una versión castellana al frente, para facilitar su comprensión á los menos versados.

Colaboró asiduamente en diversas publicaciones periódicas; y la *Revista* y el *Museo Balear* especialmente conservan en sus páginas y registran en sus índices numerosas poesías suyas y trabajos en prosa. Siempre le hallaron sus amigos dispuesto á secundar todo intento y esfuerzo en favor de nuestra cultura literaria.

Hasta el último día en que gozó de vigor y salud, siguió el veterano maestro trabajando infatigablemente. Cuando la cruel dolencia y los achaques agotaron sus fuerzas, no extinguieron la aspiración y el ideal de toda su vida. En los días monótonos y lentos de postración y senectud, érale grato alivio la compañía de los que fueron sus amigos ó admiradores: y se reanimaba y hasta parecía olvidar sus sufrimientos, para dictar ó retocar alguna de sus rimas, ó bien para hojear con insegura mano el volumen que llevado á buen fin le presentaban los continuadores de su edición luliana.

Confortado el sincero creyente, en el supremo trance, con los auxilios religiosos; consolado el esposo ejemplar y amantísimo padre con la presencia de los seres á quienes amó su corazón; respetado y llorado por cuantos se honraron con su buena amistad y apreciaron su talento y virtudes, pasa á mejor vida el escritor ilustre, el patricio intachable, sin dejar tras de sí rastro ni huella de odios ni rencores, admirado, honrado y bendecido por la generación que le sucede.

Los que aplaudieron sus triunfos y gozaron su amable trato é intimidad, contemplan con melancólica añoranza como van clareando más y más y quedando desiertas las filas de aquella

aguerrida hueste literaria que ha enaltecido durante medio siglo las glorias de Mallorca. Se van, se van uno tras otro los prohombres, los maestros: Quadrado, los Aguiló, Pons y Gallarza, los Forteza... Ya apenas queda nadie de aquel glorioso ciclo, más que el popular y valiente veterano, D. Pedro A. Peña (consérvenoslo Dios por muchos años!) Entre los supervivientes, tenemos por fortuna á quienes heredan, mantienen y prosiguen la gloriosa tradición. Mas siempre brillará el prestigioso recuerdo de aquéllos, su aureola de precursores, de caudillos de vanguardia, que abrieron y allanaron el camino.»—*M. O. B.*

* *
*

En el diari barceloní *La Veu de Catalunya*, s'hi publicava, dia 9 d'Agost, aquest notable article den Alomar, diligent corresponsal séu aquí á Mallorca:

«Un nom encara, pera afegir a n'aqueixa dolorosa llista dels desaparecuts que entran definitivament dins l'història del catalanisme; necrologia ahont van inscribintse poch a poch els vells paladins d'aquesta epopeya catalana que ve a ésser, en mitg del prosaisme general de la decadència espanyola, l'única nota pintoresca y viva, un tó únich de color y d'aubada entre l'obscuritat melangiosa y funesta del conjunt.

Van cayent, com a roures vells d'una selva ja esponerosa, els desvetlladors de la tradició nostra, els qui mostrantnos el tresor oblidat del temps vell, ens varen revelar també el secret de las grans evocacions patrióticas, y ens donaren las claus de la nostra presó, segons l'admirable expressió den Mistral.

En aquell bon temps en que la literatura patria comensava a despertar-se, en Geroni Rosselló va ésser un dels primers que entrevegeren la trascendencia que enclovia aquella revivalla d'un esperit somort feya tres sigles. No es possible dir si atinaren tot el sentit de la renaixensa catalana; però lo cert es que, d'una manera inconscient o instintiva, prepararen, per l'empenta poderosa del sentiment y de l'imaginació, la tornada de la nostra sencera personalitat ab el despertament de las musas patrias.

Els evocaren de dins la tomba, els cavallers de la gran tradició, y embolcallaren ab draps boi-

rosos de poesia romántica, y per tant, de poesia mitgeval y renascuda, l' historia piadosament amplificada y poetisada p' el poble varonil de la montanya, els heroismes de que parlavan a l' orella ignocent dels infants las cansons vellas y corruptas, y que resucitavan devant la pobre fantasia dels erudits las crónicas polsosas y venerables.

Aixís anaren forjant el nostre esperit aquellas visions infantivolas en que, sobre'l cavall negre de la llegenda, desfilaren devant els nostres ulls astorats els aspres conqueridors de la nostra illa y els darrers fidels de Jaume III. Aixís el *Joglar de Maylorcha* entoná pera nosaltres, com un eco misteriós de las ruínas, las darreras modulacions del llenguatge que dormia en els códices dels arxius, y ens comunicá el prestigi evocador (privilegi fins alashoras dels sabis d' ofici, plens de fredor y durs a l' entusiasme) a la verge fantasia dels escolars destinats a continuar un dia el moviment que s' iniciava. Aixís el *Cançoner de Miramar* acostumava el nostre gust poétich a las personificacions y als símbols que tant havian de servir a la futura causa nacional, donant plasticitat y vida a las aspiracions que deviam recabar. Aixís, en fi, la Poesia anava cumplint una vegada més el seu vell ofici de desvetlladora immortal de las energías condormidas o refredadas, p' els recons inexplorats de l' esperit, y empenyia, com a poderosa palanca, el sentiment de tots, quant encara els cervells nos trobavan en situació de sentir el ressorgiment de l' inteligencia, venint a reclamar las reivindicacions que li pertanyian.

¿Ho varen preveure aquells enamorats d' una Musa eternament jove, la Musa romántica, aquells poetas que conduiren la nostra avantguarda?

De totas maneras, ho coneguessin o no, a ells pertany la gloria de las primeras victorias guanyadas en profit de la comunitat.

En Geroni Rosselló, qui dugué a Mallorca, el primer de tots, un brot de la englantina romántica ab que'ls Jochs Florals de Barcelona saludavan als benemérits de la poesia renascuda, va atinar molt bé las conveniencias del moviment quant va resoldre consagrar bona part del seu treball a la gran figura den Ramon Lull, en qui per forsa se havian de concentrar las miradas patrióticas de tota la terra catalana y qui vendria a

ésser pera tota la rassa, com una senyera de reconcentració y de solidaritat. No hi ha res com una gloria induptable pera tothom, com una gloria d' ahont vulguin rebre la seva part de resplandor y de llum sagrada tots els compatricis, pera fer néixer una comunitat d' esforços y de treball, de penas y d' alegrias.

El nom den Geroni Rosselló ho fou també una altra vegada, el motiu d' una nova afirmació o representació de la solidaritat catalana, quant en ocasió de ésser nomenat fill ilustre de Mallorca, las corporacions literarias de Catalunya y de Valencia foren convidadas a la solemnitat d' aquella proclamació, en que l' exquisit escriptor en Joan Alcover, llegí un hermosíssim estudi sobre la personalitat artistica del poeta celebrat.

Sens dupte, es un dolorós consol, alhora que una bona llissó d' agraiment, el girar una estona las miradas a n' els vells qui trasposan el ponent de la vida, a n' els qui varen precedirnos y anaren devant nosaltres a reconéixer el camí y a llevar del mitg els primers obstacles... Esperém nosaltres també, trobar en son dia nets agraits que se recordin de la feina feta pera ells, quant ells escamparán ja la vista per planuras més espayosas y mes iluminadas...

Y aprofitém també l' ocasió d' aqueixa pérdua, pera repetir el nostre agraiment de bons patriotas al Art de la terra, auba del nostre esbandiment, y, com déyam parlant den Verdaguer, manifestació suprema de tota vida inmaterial, exterioriació la més exquisida del pensament humá y tal volta expressió la més alta del pensament filosófic d' una rassa. En Rosselló ha estat un d' aquells heralds, primers vidents o apóstols dels nous estats de l' ànima catalana, com els grans poetas ho son del esperit universal de l' humanitat, ja que l' estrofa precedeix al llibre, fins y tot l' inspira, y totas las disquisicions posteriors dels tractadistas, no son en realitat altra cosa que amplificacions successivas de la primera emoció, purament artistica y sobre natural, dels primers desitjos, mal definits encara; reaccions intel·lectuals provocadas per l' excitació del sentiment ferit, pel desvetllament soptat d' aquesta poesia que dorm en el fons de cada cor humá, esperant l' hora.

Per aquesta superioritat de l' emoció respecte a l' idea pura, sobre tot quant se tracta de grans

moviments colectius, qui son per aixó mateix exclusivament sentimentals, els Jochs Florals de Barcelona han estat la primera y més poderosa revivalla del sentiment patriòtic de Catalunya y el testimoni vivent de l'unitat (y per tant de la realitat) de l'idioma, unitat no unificada, y que integran, com a un arbre sas branques, las diversificacions dialectals nascudas ab l'expandiment del llenguatge, fitas històriques de la seva propagació, que es la propagació vital y fecondant de la propia nació, qui creá aquell verb com a producte del seu esperit y expressió adequada del seu temperament y dels seus ideals.

Si algun dia, girant la vista enrera y repassant las páginas, ja venerables, de la nostra literatura romántica, ens fa somriure l'arcaisme de forma y el sentimentalisme infantivol de moltas estrofas, no oblidem que eran el primer xerroteig y els primers entusiasmes d'un poble que tornava a la vida y cercava d'esma, en la solemnitat d'aquellas festas d'art, ahont se refermava el vincle dels qui 'ns sentim lligats per una parla mateixa, un refermament de la mal desperta solidaritat pàtriòtica, ja més material y positiva.»—*Gabriel ALOMAR.*»

* *
* *

Finalment y per no allargar fora mida aquest aplech necrològic, reproduirèm una part de lo que estampava, ab motiu de la mort del Sr. Rosselló, *La Veu del Montserrat*.

Deya la important y coratjosa revista vigatana:

«En Geroni Rosselló fou dels primers que acudiren a les novament restaurades lluytes del Gay Saber y fou dels primers en endursen la palma. Entre 'ls qui assistiren a la coronació del famós *Castell de l'Armonia*, se pot dir qu'encara dura l'efecte d'aquell singular poema simbòlic que dava a les nostres lletres reflorixents un caràcter tot especial que contribuí indubtablement a llur solidesa.

No'ns hem d'amagar de dir, perque fora negar l'evidencia, que 'ls poetas mallorquins donaren als nostres certámens florals un segell de cultura y de distinció que assegurá indubtablement la seva vida. Els noms den Rosselló, dels Aguiló,

dels Forteza, y més tart den Costa y Llobera, den Picó y altres, son veritables estrelles de la nostra literatura triufant y estam segurs de que, sense 'l llur concurs, no hauria pres la volada que tant sobtadament prengué y que ha sigut l'admiració de propis y estranys.

Els poetas mallorquins venian als certámens del Gay Saber menys contaminats quels catalans de l'influencia castellana, portavan la puresa y virginitat del llenguatge, y encara més que aixó, portavan un segell de correcció y de bon gust que dava a llurs composicions un atractiu poderosíssim. Nosaltres no tenim cap poeta d'aquella generació que puga compararshi.

En aqueixa processó d'honor podem dir qu'en Geroni Rosselló vá al devant de tots, puix el veyem proclamat Mestre en Gay Saber ja en els Jochs Florals de 1862. Desde les primeres a les últimes poesies del senyor Rosselló poden observar-se, com en casi tots els poetas insulars, un equilibri d'inspiració y una traça artística que sembla talment que 'l poeta haja nascut ja fornit de totes ses belles qualitats, sens haver hagut de sotsmetre 's com la generalitat a la lley fatal de la creixença y del aprenentatge.

En Geroni Rosselló es el *Joglar de Maylorcha* y el *Cançoner de Miramar*. No'ns proposam fer ni bibliografia ni crítica y no podem més que traçar a grans pinzellades aqueixa noble figura que tant gran buyt ha deixat en l'esbart literari mallorquí. Però 'l segon d'aqueixos dos pseudònims del insigne poeta nos fa recordar qu'ell, com tots els trobadors insulars d'aquella generació, sentia al costat de la devoció a la poesia l'amor als llibres vells, als antichs monuments de la llengua, y per ço fou bibliòfil com l'Aguiló, en Forteza y els altres. Y, mallorquí, poeta y bibliòfil, fou també enamorat d'aquella grandíssima gloria catalana qual nom retornaren ells a Catalunya ab una especie d'esplendor de profecia. Y, efectivament, gracies a ells, gracies a aqueixa adoració tant lligítima al nom y a les obres de Ramon Lull, avuy les doctrines del Doctor il·luminat forman ja una sòlida base de discussió en la nostra creixent literatura científica y la seva fama potser may havia sigut tant universal com ara. El nom den Lull potser may havia sigut tant familiar en tot el territori de la nacionalitat catalana. Propis y forasters, els uns inconscientment y els altres ab tota conciencia, com en Geroni

Rosselló y tots els mallorquins, han contribuït a aquest resultat curiosíssim.

Deixem qu'en Joan Alcover, qui fou l'encarregat de fer l'elogi del il·lustre poeta en la festa solemne del 23 d'abril de 1900, nos descriga al Rosselló lulista.

Ho diu aixís:

«En Geroni Rosselló fou desde l'adolescència patge y *cavaliere servente* de la gloria luliana, pelegrí de l'immensa boscuria, apenes explorada, qui va brostar del pensament den Lull.

»Fruyt de ses primeres investigacions fou la *Biblioteca luliana*, estudi bibliogràfic, destinat a la Biblioteca nacional, y rebut ab grans alabançes, qui va donar al senyor Amador de los Rios no poca substancia per la seua historia de la literatura espanyola, segons observació de persones competents, y valgué al jove Rosselló l'esser declarat ab l'apititut qu'eczigia el Real Decret de 8 de maig de 1859 per obtenir plaçes de gracia en el servici de les biblioteques públiques. «El senyor Rosselló (diu el citat historiador crítich de la literatura espanyola) restitueix a n'en Lull moltes obres de que sens motiu el despullavan, y el descarrega de la responsabilitat d'haverne escrites altres que li eran atribuhides sens fonament. No creim que s'haja dit sobre'l particular la darrera paraula, però es, sí, dever nostre manifestar que'l senyor Rosselló ha fet, per un y l'altre concepte, un gran servici a les lletres patries, essent el seu exemple altament digne d'esser imitat per tots quants s'interessan en son conreu.»

»A la diligencia del fervorós devot den Ramon Lull se deu també la publicació per primera volta, l'any 1859, de ses *Obres rimadas*, en catalá provençal, acompanyades d'una cumplerta biografia, ilustracions espositives y crítiques y un glosari de mots antiquats. En tot y esser escorrim de la vena den Lull, més poeta en certs llibres en prosa qu'en ses composicions en vers, dictades casi totes per la devoció humil y solitaria o escrites com auxiliars de la propaganda apostòlica, ab absolut desprendiment de tota finalitat artistica, les obres rimades ofereixen, dins l'aspror de la forma, p'el qui sab escloveyarles, més aliment poètic del que podria creure una crítica superficial y lleminera, y, sobre tot, ofereixen documents preciosos per la coneixença íntima

del autor y son caràcter. Provan una vegada més que'l náutich, l'orientalista, el químic, el botànic, el matemàtic, el metafísic, el teòlech, el poeta, grans com eran, estavan al servici del missioner, y els llibres eran baules d'una immensa cadena d'arguments per endursen a remolch totes les forces de la cristiandat a la conquesta del ideal que predicava. En Geroni Rosselló condueix al lector de son aplech, com amable *cicerone*, y li mostra les reliquies una per una, y senyala ab simpàtic apassionament casi bé filial els passatges de més valua, y posa la mà demunt els polsos hont sembla encara que s'hi senta bategar la sanch ardent destinada al martiri.

»Mes no s'aturava aquí l'ambició del col·leccionista, considerat ab justicia com l'encarnació del lulisme en la nostra illa. El pla senyat era vastíssim, y el sol propòsit de realisar-lo prova de coratge. Publicar tots els textos originals den Ramon Lull, empresa que no podia durse a terme sense juntarse l'ull d'àguila del crítich experimentat y la constancia del benedictí. Ab gran aplaudiment dels centres de cultura l'havia anunciat y començat en Geroni Rosselló, quant el va interrompre sobtada malaltia qu'encara dura per desgracia. Allà'l teniu al venerable escriptor, assegut a la cadira, derrera els vidres, mirant ab ullada freda el recó de cel y montanyes qui guaytan al enfront, els dies qui s'enfosqueixen y s'aclucan, les estacions que rodan; indiferent a la vida qui'l rodeja, com estatua de la passivitat resignada y contemplativa. Però portauli una sola nota del seu mon predilecte, parlauli d'art o de literatura, y el veureu de sobte retornar a la vida y escalfarse ab la revivalla del entusiasme íntim».

Aqueixa trista malaltia s'ha acabat ja, acabant la vida del insigne poeta, però començant la seva immortalitat. Ab més rahó qu'en aquell dia solemne de la seva apoteosis terrenal, li podem dir lo que li deya el seu germà en les Muses, més jove però no certament menys il·lustre, el gloriós continuador d'aquella escola memorable, Mossen Costa y Llobera:

*Entrau ja dins l'altíssim Castell de l'Armonia,
vos qui p'el mon cullireu la flor del ideal.....*

H.»

DONATIU

DELS MANUSCRITS Y LLIBRES LULIANS
DE LA BIBLIOTECA ROSSELLÓ

Com si per conservar aquesta Societat bona memoria del seu difunt consoci D. Jeroni Rosselló (en gloria sia) no fossen bastants els mèrits singulars qu' ell va contreure en vida, s' hi es afegit ara, després de la seua plorada mort, un altre singularíssim motiu perquè la *Arqueològica Luliana* no puga olvidar may ni esborrar la piadosa recordansa d' aquell fervent devot y admirador del nostre benaventurat Patró: d' aquell qui tantes hores y dies y anys va consagrar al estudi y a la divulgació de les immortals obres lulianes.

La familia del Sr. Rosselló, considerant sens dubte la benvolent estimació qu' ell va demostrar sempre a la nostra Societat, y desitjant per altra part donar medis y forma de que pera sempre's conservassen y poguessen aprofitarse els preuats còdices, llibres estampats y documents lulians que l' illustre difunt havia replegats y possehia, determiná ferne de tots generós donatiu a la *Arqueològica Luliana*. Y axí va esser com per semblant determinació, merexedora de tota alabansa y que tant honra a la familia del anyorat consoci y mestre, aquesta Societat es entrada en possessori d' un preciós cabal bibliogràfic lulí, que ha rebut ab viu y coral agraïment y tindrà bona cura de conservar en el lloch preferent y millor de son arxiu y de la seua biblioteca.

La entrega y la rebuda de tan estimables manuscrits y llibres se consigná demunt un document que aquí més avall transcrivim. Abans, emperó, volem repetir a la distingida senyora Donya Ayna Zabaleta, a la seua filla Donya María y al seu genre Don Agustí Tenreiro, les gracies y les mil mercés que ja llevors los va donar la Societat per boca del seu President y Secretari, y proposar aquest cas de singular despren-

diment, alabat com se mereix per tot-hom qui l' ha sabut (1), a la consideració de tantes altres persones com ne podrien y deurien pendre exemple, sobre tot a una terra com aquesta ahont tot l' esfors de les corporacions oficials ni els nostres durant vint y cinch anys han bastat per execar un Museu com se deuría, y en canvi sen van sempre ab les caxes estibades de joyes y objectes d' art preciosos, moltes vegades adquirits a vil preu, els mercaders y traficants d' antiguetats foresters que tot sovint venen a ferhi passada.

Veus ara aquí faelment trelladat el document susdit, ahont breument y clara se manifesta la intenció y la voluntat del donants, y la importancia y la quantía del donatiu.

Los que abajo suscriben, Doña Ana Zabaleta, Doña María Rosselló y Don Agustín Tenreiro, viuda, hija é hijo político respectivamente del insigne poeta y literato Excmo. Sr. Don Jerónimo Rosselló y Ribera, poco ha fallecido, sus herederos y únicos parientes propincuos, para perpetuo enaltecimiento de la buena memoria del finado y para contribuir á la mayor difusión y adelanto de los estudios lulianos, que aquél en vida con tan apasionado afecto cultivó, que renovó el primero en Mallorca y que tantas horas absorbieron de su laboriosa existencia, ceden á la Sociedad Arqueológica Luliana de Palma de Mallorca el uso y propiedad de los còdices, papeles y libros lulianos, impresos y manuscritos, que dicho señor, nuestro marido y padre, habia logrado reunir en su selecta biblioteca y más abajo se especificarán, para que dicha Sociedad los conserve siempre en piadoso recuerdo de su dueño primitivo, y los aproveche para sus estudios y permita á otros aprovecharlos, en beneficio de la cultura pública y de Mallorca y á honor y gloria del sabio polígrafo de la edad media, doctor iluminado y mártir de Jesucristo el Beato Ramón Lull.

Es condición precisa que si algún día llegaba á desaparecer dicha Sociedad Arqueológica Lu-

(1) V. per exemple l' article publicat a *La Ultima Hora* del dia 30 de setembre per nostre bon amic y company en Matheu Obrador.

liana, por disolución ó por otra causa cualquiera, sin que fuese inmediatamente sustituida por otra sociedad análoga que le suceda, aunque con nombre distinto, los libros, códices y papeles comprendidos en la presente donación deban pasar todos á la biblioteca del Colegio de Nuestra Señora de la Sapiencia: y si ya por entonces no existiese esta fundación, ó algún otro motivo muy poderoso lo aconsejase, á la Biblioteca pública provincial de esta ciudad.

Los códices, libros y papeles de referencia son los siguientes:

MANUSCRITOS

TEXTOS DE RAMÓN LULL.

1—Un códice del siglo XIV, en papel, de 263 hojas, tamaño en folio menor, fechado en Barcelona á nueve de enero de 1367; letra cursiva de la época, á dos columnas; contiene el texto catalán del LIBRE APELLAT FELIX DE LES MARAU- LLES DEL MON. Faltan las dos hojas primeras, suplidas por otras de papel y letra más modernas.

2—Un códice del siglo XV, en papel, de 140 fólíos, de letra diminuta cursiva pero muy igual y hermosa, á dos columnas, fechado en Vilafranca á 25 de enero de 1458. Contiene otro ejemplar del LIBRE APELLAT FELIX DE LES MARAU- LLES DEL MON y el tratado DE INTENSIO. Folio menor, cubiertas de pergamino.

3—Un códice del siglo XV, compuesto de 36 folios en pergamino, tamaño en 4.º escrito á renglón seguido; contiene el TRATAT DELS ARTICLES DE LA FE CATHOLICA; y á continuación, en 24 folios de papel, del mismo tamaño, una copia del tratado rimado DE ORACIO, letra del siglo XVI. Cubiertas de pergamino.

4—Un códice en folio, de 151 hojas, de papel y letra vulgar corriente del siglo XVI, que contiene LOS CENT NOMS DE DEU y otras obras rimadas. Encuadernación en media pasta moderna.

5—Libro pequeño en octavo, de 18-19 hojas, en papel, letra del siglo XVI; contiene LOS CENT NOMS DE DEU y LES HORES DE NOSTRA DONA. Esta última, tal vez copia de puño propio del Canónigo Seguí. Falto de alguna hoja al principio.

6—Copia manuscrita del libro llamado BENE- DICTA TU; texto catalán, 34 folios, letra del siglo XVII.

7—Libro en 4.º, manuscrito, sin foliación,

letras de diversas manos, todas del siglo XVII, que contiene los siguientes tratados, en latin: *De significationibus—De experientia realitatis Artis generalis—Liber de natura—Liber novus fisicorum—De quinque predicabilibus et decem predicamentis—Ars brevis de predicatione.* Sin cubiertas.

PAPELES LULIANOS

8—Colección de poesías varias, anónimas, en castellano unas y otras en mallorquín, dedicadas las más á Raymundo Lulio. Siglo XVIII. 234 fol. en 4.º pergamino.

9—*Indicios de la estimación que merece en las escuelas católicas la doctrina del B. Raymundo Lulio.* 7 hojas en fol. de letra del P. Pascual.

10—*Breve resumen de los elogios que mereció antes y despues de su glorioso martirio el.... B. Raymundo Lulio.* Sin nombre ni indicación de autor. 6 hojas en fol. letra del siglo XVIII.

11—Cuaderno de 25 hojas útiles, en folio, sin cubiertas. Copia de documentos reales y otros pertenecientes á la controversia luliana. Siglo XVIII.

12—*La Verdad sin rebozo.* Cuaderno en fol. de 33 hojas. Siglo XVIII.

13—Copia incompleta de la *Vida del B. Raymundo Lulio* escrita en castellano por el P. Pascual. Algunos pliegos son de mano de D. Jerónimo.

14—Gali (Juan)=*Tractatus in 8. fisicorum libros juxta mentem Joannis Duns Scoti.* 1777. 4.º perg.

LIBROS IMPRESOS

TRADUCCIONES DE TEXTOS LULIANOS.

15—Arbol de la ciencia de el iluminado maestro . . . . . nuevamente traducido y explicado por . . . . . Don Alonso de Zepeda y Adrade= Bruselas, Francisco Foppens, 1664. 1 tom. fol. perg.

16—*Raymundi Lulli opera = Moguntia,* 1722, 23. Tom. II y VI.

17—Libro de la Concepcion Virginal . . . . . Traducido en español por . . . . . Don Alonso de Zepeda=Bruselas, Baltasar Vivien, 1664. 1 tom. 8.º perg.

18—*Liber Proverbiorum=Palma, P. Ant. Capó,* 1735. 1 tom. 8. perg.

19—*Llibre de Doctrina pueril . . . . . traduit a llengua usual mallorquina per un devot dexe-*

ble seu . . . . Palma, Pere Antoni Capó, 1736. 1 tom. 8.º cuero.

20—Liber magnus Contemplationis in Deum = Palmæ, 1746 y sigui.º Petrus Anthonius Capó et Michaelis Amoros. Tomos I, II, III, X y XIV. 5 tom. 8. perg.

21—Liber de mille proverbiiis=Palmæ, Cerdá & Amoros, 1746. 1 tom. 8.º perg.

22—Libro de Oraciones y Arte de amar a Dios. Traducción castellana.=Mallorca, Ignacio Frau, 1755. 1 tom. 8.º perg.º

23—Blanquerna maestro de perfeccion christiana . . . . Traducido fielmente ahora de el valenciano y de un antiguo manuscrito lemosino en lengua castellana. Mallorca, Viuda de Frau, 1749. 1 tom. 4.º perg.

24—Libro Felix ó maravillas del mundo . . . . y traducido en español por un discípulo. Mallorca, Viuda de Frau, 1750. 2 tom. 4 men. perg.

25—Libro de Santa Maria. Compuesto . . . . traducido fielmente a el castellano por un devoto su dicipulo.=Mallorca, Ignacio Frau, 1755. 1 t. 4.º p.º

26—Libre appellat Felix de les marauelles del mon. Sin portada, edición de la «Biblioteca catalana». 2 tom. 8.º Duplicado el I.

TRABAJOS DE LULISTAS

27—Zepeda (Alonso de) Defensa de los terminos y doctrina de San Raymundo Lulio sobre el misterio de la Sma. Trinidad=Bruselas. B. Vivien, 1666. 1 tom. 8.º perg.

28—Disertaciones historicas del culto inmemorial del B. Raymundo Lulio . . . . con un Apendiz de su Vida. (Obra del P. Custurer) Mallorca, Miguel Capó 1700. 1 tom. 4º perg.

29—Sollerius (Joannes Baptista) Acta Beati Raymundi Lulli majoricensis . . . . =Antuerpiæ, Viduæ Petri Jacobi, 1708, 1 tom. fol. perg.

30—Cornejo (P. fr. Damian) Vida admirable del inclito martyr de Christo el B. Raymundo Lulio . . . . 2.ª edición=Mallorca, Ignacio Frau, 1755. 1 tom. 8.º perg. Falta la hoja final de indice.

31—Pascual (Antonio Raymundo) Examen de la Crisis del Rmo. P. M. Don Benito Jerónimo Feijoo . . . . sobre el Arte luliano . . . . =Madrid, Antonio Perez Soto, 1749-50. 2 toms. 4.º perg.º

32—Pascual (Antonio Raymundo) Vindiciæ

lullianæ . . . . =Avenione, apud J. Garrigan, 1778. 4 toms. fol. men. perg. Hay otro ejemplar en rústica.

33—Pascual (Antonio Raymundo) Descubrimiento de la aguja náutica . . . . =Madrid, Miguel Gonzalez. 1789. 1 tom. 4. perg.

34—Santissimo Sacramento (Sor Ana Maria del) Exposicion de los canticos de amor compuestos por el B. Raymundo Lulio en el libro De Amico et Amato.=Mallorca, Ignacio Frau, 1760. 2 toms. 4.º perg. Hay duplicado el tom. II.

35—Cordier (Honorius) Articuli catholicæ Fidei. De Deo ad intra et ad extra consistente et operante, ex B. Raymundi Lulli principiis ostensi =Coloniæ Ubiorum, sumpt. J. J. Horts. 1760. 1 tomo en 2 vol. 8 perg.

36—Cordier (Honorius) Articuli catholicæ fidei. De Deo homine, ostensi ex principiis B. Raymundi Lullii . . . . Coloniae et Francofurti sumpt. J. J. Horts. 1762. 1 tom. en 2 vol. perg.

37—Cordier (Honorius) Articuli catholicæ fidei. De Angelis ex B. Raymundo Lulli principiis ostensi. Coloniae et Francofurti, sumpt. J. J. Horts 1769. 1 tom. 8. perg.

38—Cordier (Honorius) Vera artis lullianæ principia . . . . =Coloniæ et Francofurti, sumpt. J. J. Horts, 1771. 1 tom. 8. perg.

39—Homenage al Beato Raimundo Lull en el sexto centenario de la fundación del Colegio de Miramar=Palma, Pedro José Gelabert, 1877. 1 tom. 4 may. rúst.

40—Menendez y Pelayo (Marcelino) Ramon Lull (Raimundo Lulio) Discurso leído el dia primero de mayo del año actual en el Instituto de las Baleares=Palma de Mallorca=Imp. de la Biblioteca Popular, 1884. Foll. de 29 pág.º 4º prolong.

41—Histoire litteraire de la France, tome XXIX=París, Imprimerie Nationale, 1885. Un tom. 4.º may. rúst.

42—Constituciones estatutos y privilegios de la Universidad Luliana del Reino de Mallorca=Mallorca, Melchior Guasp 1698. 1 tom. 4º men. perg.

43—Varios legajos de pliegos sueltos de obras de la edición de textos originales de Ramon Lull, de la Biblioteca catalana y otras.

En fe de lo qual y para que conste en todo tiempo y lugar firmamos por duplicado el presente documento en Palma a tres de setiembre de mil nuevecientos dos.—Ana Zavaleta.—María Rosselló.—Agustín Tenreyro.

Como Presidente de la Sociedad Arqueológica Luliana, acepto en su nombre el valioso donativo que con generoso desprendimiento se sirven hacerle los herederos del que fué su meritisimo Socio de Honor Excmo. Señor Don Jerónimo Rosselló y Ribera, y rindiendo por él con todo afecto las más expresivas gracias, declaro haberme hecho cargo de los libros, papeles y códices arriba especificados y someterme totalmente á la condición impuesta para el caso de disolución de la Sociedad—Palma tres de setiembre de mil nuevecientos dos.—El Presidente, Estanislao Aguiló.—El Secretario, Pedro A. Sancho.

P. A. SANCHO.

PAU FETA

ENTRE ELS REYS DE ARAGÓ Y DE SICILIA DE UNA PART

Y EL REY DE TUNIS DE L' ALTRE

(1403)

Die jovis vj. septembris anno a nativitate Domini M. CCCC. tertio.

Die et anno predictis retulit Johannes March prece curiarum Majoricarum fecisse per loca solita civitatis Majoricarum, de mandato nobilis Rogerii de Moncada gubernatoris regni Majoricarum, preconizationem infrascriptam.

Ara ojats que notifica a tot hom generalment lo noble baro moss. Roger de Moncada, conseller e camarlench del senyor Rey e governador del regne de Mallorques, que con lo dit Senyor Rey, ab letra sua patent dada a Segorb a xxvij. dies de juny prop passat, lo hage certificat de la pau feta e concordada entre lo dit senyor e lo senyor en Marti, per la gracia de Deu Rey de Sicilia, de una part, e lo molt excellent Rey de Tunis de la altra, e li hage manat ab grans penes que la dita pau fassa publicar segons que es continuada en hun quern de paper quel dit senyor Rey li ha trames, Per tant lo dit noble governador, volent obeir los manaments del dit senyor nostre Rey, e per tal que alcun no puxa allegar ignorancia de la dita pau e de les coses en aquella

contengudes, mana la dita pau esser publicada segons que del dit quern scrit en lati ha feta arro-mansar en la forma seguent:

En lo nom de nostre Senyor sia amen. A perpetual memoria de la bona e vera pau et tranquillitat entre los molt excellents princeps e senyors los senyors en Marti per la gracia de Deu Rey Darago e en Marti Rey de Cicilia, primogenit del dit senyor Rey, de una part, e lo molt excellent Moley Buffares Rey de Tunis, de Xarch e del Garb e de tota la Barbaria, de la altra, feta e fermada e en per tostemps valedora, lo noble Moley Ethec Benbuibel, lochtinent e procurador en aquestes coses del dit excellent rey de Tunis, havent de aço ple poder del dit magnifich Rey, de una part, e lo noble moss. P. de Caralt, caualler, embaxador e missatger special del dit senyor nostre Rey, han feta e fermada la dita pau e tranquillitat entre los dits senyors e tots los sotmeses de aquells en la forma e manera quis seguex:

E primerament que en la dita pau feta entre los dits senyors Reys e ab lurs regnes e regiments, terres, lochs e ylles en aquells adjacents, sien ara de present compreses enteses e nomenades les ylles de Gerba e les ylles de la Pantaneleya; empero que sia legut al dit Rey de Cicilia apres cinch anys en lesdevenidor, ab armada o stol, e no per via de cors ne per cossaris o altres guerres poques, pendre o fer pendre la dita ylla; e que lo dit senyor Rey de Cicilia sia tengut lo dit stol o armada, apres v. anys en lesdevenidor axi com dit es, per sis meses ans que la dita armada o stol vinga a la dita ylla de Gerba, intimar o fer intimar per letres publiques ab testimoni roborades, o per missatger digne de fe en aquestes coses specialment diputat, al dit excellent Rey de Tunis o al seu succehidor o lochtinent, o succehidors o lochtinents. E per semblant lo dit Rey de Tunis pusca pendre o fer pendre per stol o armada, apres v. anys en lesdevenidor, la ylla de Pantenalex, per v. meses apres los v. anys en lesdevinidor; en axi empero quel dit Rey de Tunis sia tengut intimar o fer intimar per ses letres dignes de fe o per missatger digne de fe en aço specialment deputat, apres v. anys apres feta la dita pau e apres sis meses seguits, al dit senyor Rey de Sicilia o al dit succehidor o lochtinent o succehidors o lochtinents de aquell, ans quel dit stol o armada det dit Rey de

Tunis vinga pendre la ylla de la Pantanalea, e no en altre manera per corssaris o guerres poques; la dita pau e concordia entre los dits senyors e princeps feta no contrestant, ans romanga en sa forsa e valor.

ij.—Item con sia deuengut en la dita pau e concordia dels catius axi christians com serreyns, sots certs pactes demunt anotats, que los dits princeps reys e senyors sien tenguts en continent apres intimacio feta a aquells, manar per tots los regnes daquells que los dits catius axi xpians. com serryayns no sien trets o transportats publicament o amagada fora los regnes o regiments de aquells per qualsevol persones de qualsevol dignitat sien sots certa pena a voluntat dels dits senyors Reys imposadora.

iiij.—Item que si algun senyor o patro dalcun catiu axi xpia. com moro vendra alienara o traura fara per malicia o ignorantment lo seu catiu de la senyoria dels dits Reys sens licencia dels dits Reys, que aquest aytal sia tengut a restitucio del dit catiu, e pagara per lo delicte que en asso comes haura aytant com sera lo preu del dit catiu, e sera aplicat a la cort o cofrens del Rey son senyor.

iiij.—Item que con molts patrons o senyors axi serryayns com xpians. hagen comprats los catius lurs en una venda e preu, axi com son pare mare e fills e altres stranys, so es per L., per cent o per CC. o per semblants preus, dobles o florins de la moneda qui corre en la terra, e algun o alguns daquells catius seran morts o seran tornats moros o xpians., que lo preu daquells se pach e la remso per cap, e no la hu mes que laltre ne per lo tot.

v.—Item sia de benignitat largitat e reyal gracia que los infants axi xpians. com moros qui son stats engendrats en catiu stants lurs pares e mares catius per totes les terres e senyories dels dits Reyes, e sien de edat de x. anys en avall no deguen ne sien tenguts pagar per lur remso o rescat sino la maytat, o aytant com es lo mig de la compra de lurs pares o de lurs mares.

vj.—Item que les mares axi serryaynes com xpianes. del dia de la dita pau confirmada seran prenys, que los lurs prenyats sien vertaders franchs e deliures de tota captivitat.

vij.—Item los patrons o senyors dels catius axi serryayns com xpians. no pusquen demanar per remso daquells mes avant del preu de la pri-

mera venda feta de aquells per los primers patrons o senyors en lo temps que foren portats catius de terra de xpians. en terra de moros, o de terra de moros en terra de xpians. E asso per tal que frau algun o engan nos puxa fer en los contractes e sia toltta materia e discordia en lesdevenidor o dels temps de la dita pau feta a avant.

viiij.—Item que dementre los dits catius axi serryayns com xpians. seran en poder de lurs senyors e lo preu e remso de aquells tardara, e los dits catius trobaran fermanses per fuyta o per lo preu de lur remso, que aytals sien desferrats e stiguen sens ferres. Empero que entre tant paguen setmana a lurs senyors.

viiiij.—Item que tots los catius axi xpians. com serryayns qui sien sots potestat e senyoria dels dits Reys Darago de Cicilia e de Tunis, del temps de la dita pau a avant no sien tenguts pagar duana, portes, mangeries o altre qualsevol imposicio per lur exida, mas pagat lur rescat o preu de lur remso pusquen francament exir e passar del loch on sera a tota lur voluntat.

x.—Item que de la moneda que sera portada de les terres dels dits senyors Reys de Arago e de Cicilia en les terres del dit Rey de Tunis, e de la moneda que sera portada de les terres del dit Rey de Tunis en les terres dels dits Reys de Arago e de Sicilia, per remso dels catius, axi xpians. com moros, no sia pagada decima ne algun dret acostumat de pagar de semblants monedes.

xj.—Item tots los catius axi sarreyns com xpians. pus que hagen pagat lur preu o remso pusquen francament e sens contradiccio dalcun exir dels lochs on seran e anar on se volran ab totes lurs robes monedes e bens.

xij.—Item si algun patro xpia. o serryayn haura j. o molts catius e j. de aquells se volra rembre que son patro o senyor no li puxa contredir per alcuna occasio o causa, posat que molts catius hage comprats en una compra, ans cascun catiu pach lo preu que li pertany per la sua part e sia desliurat de tota servitut, no contrestant que molts ensems ne hage comprats en una compra.

xiiij.—Item que en tots los capitols demunt dits on son nomenats catius sien enteses los catius del dit Rey de Tunis axi com los catius de les persones e sotsmeses seus; exceptat empero que los catius del dit Rey de Tunis no paguen sino sinquanta dobles per cap.

xiiij.—Item que tots los catalans e cicilians e tots los sotsmeses dels dits Reys de Arago e de Cicilia vinents o aportants a Tunis e a totes les altres terres sotsmeses al dit Rey, les quals lo dit Rey ara senyoreja e daqui avant senyorejara, sien sauls e segurs en bens en persones, e en or, en argent e en tots lurs havers, axi vinent, stant, mercadejant, negociant e daqui partint. E que en algun loch de la sua senyoria no hage naufrag, ans si algun navili rumpia en algun loch de la sua senyoria que tots sien sauls e segurs en persones, robes, argent, or e haver de aquelles.

xv.—Item que si per ventura sesdevenia que en lo port de Tunis o en altre port terra o loch del dit Rey de Tunis los catalans o cicilians o altres sotsmeses dels Reys de Arago e de Cicilia eren ultrajats o dampnificats per lurs enemichs en bens o en persones, que la duana del dit Rey de Tunis ne del loch on seran dampnificats no sja tenguda fer alcuna esmena dels dits dans e dapnatges resebuts. E per lo semblant si enemichs del dit Rey de Tunis faran ultratge o dampnificaran en bens o en persones los sotsmeses del dit Rey en lo port de Tunis o altre de la sua senyoria que los catalans e cicilians sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia no sien tenguts a fer alcuna esmena dels dans a aquells donats.

xvj.—Item si algun catala o sicilia o sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia haura a rebre o demanar algun deute, os volra clamar de algun deute, drets, dan o esmena dalcun sarreyn, o dalcun xpia. qui sia sots pau del dit Rey de Tunis, que la duana del dit Rey sia tenguda fer raho e justicia e spetxar aytal catala o sicilia del seu credit, axi dels deutes com de injurries.

xvij.—Item que los catalans e cicilians e los sotsmeses dels dits Reys de Sicilia e de Arago hagen en Tunis e en les altres terres del dit Rey de Tunis alfondechs per lur habitacio, ab botigues, forns e totes jurisdiccions e sgleya; e que alcuna persona stranya noy puxa star o habitar sino ab volentat de aquells catalans o sicilians. E sia tenguda la aduana en la edificacio dels dits alfondechs treballar adobar pagar e despendre de les monedes de la dita duana axi com es acustumat.

xviii.—Item que los sicilians e los sotsmeses

del Rey de Sicilia hagen lo alfondech antich o sia edificat altre semblant de aquell a messio de la duana, e que sia de ten gran altitut que algun noy puxa entrar sino per la porta del dit alfondech. E que algun no gos entrar en lo dit alfondech sens licencia dels consols dels catalans e sicilians. E que los porters sien tals que puxen vedar als sarrayns e a totes altres persones que noy entren sens volentat dels consols e dels mercaders.

xviii.—Item que los catalans hagen j. consol e los sicilians altre consol qui fassen raho e justicia entre aquells. E si algun sarreyn se clama dalcun catala o sicilia o dalcun sotsmeses als dits Reys de Arago o de Sicilia sia tengut aquell requerir devant lo consol dels catalans o dels sicilians, e lo dit consol sia tengut aquell spetxar e fer li fer raho e justicia. E si asso lo dit consol fer no volra lavors lo sarreyn se pusca clamar en la duana. E si algun catala o sicilia o habitador en lur regiment volra demanar o haver dalcun sarreyn o daltre qualsevol persona qui sia sots pau del dit Rey de Tunis, lavors los catalans e sicilians e habitants sots lur regiment e destret deguen demanar lur raho en la duana, e la duana sia tenguda fer raho e spetxar aquells.

xx.—Item que los consols dels catalans e dels cicilians pusquen visitar la reyal magestat del Rey de Tunis una vegada la setmana, e sials dada entrada manifesta sens algun contrast, per ço que puxen notificar lo esser e la condicio dels mercaders catalans e sicilians. E esso los sia fet e atorgat per prerogativa e honor dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia.

xxj.—Item que tots los catalans e sicilians e altres sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia no paguen sino lo deze tensolament de les robes e mercaderies que vendran en Tunis o en altres lochs o terres del dit Rey de Tunis.

xxij.—Item que los catalans e sicilians e tots los sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia no paguen ne deguen pagar de or, de argent, dobles o millareses sino tensolament mig deze sens altre addicio.

xxiiij.—Item que si algun catala sicilia o altre sotsmeses dels senyors Reys de Arago e de Sicilia portara millaresos falsos qui no sien de la liga del Rey de Tunis e vendran en mans del official de la duana, aquell official puxa los dits millaresos pendre, e sis volra, aquells tayar e pendren

mig deze e apres retre e restituir lo romenent a aquell de qui seran los dits millaresos.

xxiiij.—Item que les mercaderies e les coses e robes que vendran o seran portades en la duana del Rey de Tunis o en tot altre loch de la sua senyoria per los catalans sicilians o sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia no deguen esser stimades ne apreciades sino en aquell preu que les dites robes e mercaderies comunament valen per la sua terra e segons cors de la terra E sobre asso nols sia feta forsa alcuna; e que no paguen aquell dret que deuen e son tenguts pagar per les dites robes e mercaderies fins a dos meses passats del dia de la dita venda prop vinentes. E si de les mercaderies que vendran no poden esser pagats la duana sia tenguda fer los pagar per lo comprador e lavores sia tengut de pagar lo dret. E si no son pagats de les mercaderies que hauran venudes que no sien tenguts pagar alcun deze de les dites coses.

xxv.—Item si alcun catala sicilia o altre sotsmes dels senyors Reys de Arago e de Sicilia portara algunes mercaderies, pedres precioses, perles o maragdes, or o argent o altres robes o mercaderies, en alcun loch o terra de la senyoria del dit Rey de Tunis, e les dites coses e mercaderies vendre no volra, que no sia forsat vendre aquelles ans li sia legut e sen pusca les dites robes e mercaderies tornar e portar en qualsevol loch se volra, e daquelles no sia tengut pagar alcun dret.

xxvj.—Item que de totes aquelles coses que los catalans e sicilians hauran venudes e hauran pagat dret pusquen comprar e traure de la terra altres mercaderies per tanta quantitat com hauran venut, e no sien tenguts pagar alcun dret.

xxvij.—Item que los catalans e sicilians pusquen comprar dels nolits que hauran dels navilis de galeas e de naus lurs, aquelles mercaderies ques volran en les terres de la senyoria del dit Rey de Tunis, e de aquelles mercaderies no paguen alcun dret.

xxviii.—Item si alcun catala o silicia o altre qui sia destret de catalans o sicilians vendra a alcun sarreyn o xpia. qui sia sots pau del dit Rey de Tunis nau, galera o navili, no sien tenguts pagar alcun dret ne mig dret, e pusquen comprar legudament dels preus de les dites fustes o navilis que vendran qualsevol coses e mercaderies sens pagar alcun dret. E si alcun qui no sia sots pau de la senyoria del dit Rey de Tunis comprara los

dits navilis que pach lo dret pertanyent del preu de la venda dels dits navilis.

xxviii.—Item que si alguns catalans o sicilians vendran entre ells algunes coses o mercaderies o a altres xpians., no sien tenguts pagar alcun dret si lo venedor sera catala o altre xpia.

xxx.—Item que si alcun catala o sicilia o altre qui sia de lur destret vendra algunes mercaderies en les terres de la senyoria del Rey de Tunis e volra anar o passar en altres terres sotsmeses al dit Rey de Tunis, pusca asso fer francament e sens contrast, e anar e comprar aquelles coses que volra. E daso que vendra la duana sia tenguda fer al dit venedor carta testimonial que pusca comprar e portar les coses e mercaderies que volra sens que no pach alcun dret. E axi matex pusca lo dit venedor fer procurador qui compre per ell, e quel dit procurador no pach alcun dret.

xxxj.—Item que totes les mercaderies e tota altra cosa que catalans o sicilians o altres sotsmeses dels senyors Reys de Arago e de Sicilia vendran per mans de torcimany o corredors ab testimonis, que aytal venda sia e esser dega sots fermansa de la duana de totes les terres e senyoria del dit Rey de Tunis. E les coses qui seran venudes sens torcimany, corredor o testimonis que la duana no sia en res tenguda.

xxxij.—Item que si alcun catala o sicilia o sotsmes dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia vendra algunes mercaderies per ma de torcimany e haura hauda arres o caparra, e aquell qui les vol comprar les haura vistes, que aytal venda pas e no puxa tornar atras, e la duana sia tenguda fer pendre la mercaderia e fer pagar al catala o sicilia per lo comprador lo preu de la dita mercaderia.

xxxiiij.—Item que si alcun catala o sicilia o sotsmes dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia comprara algunes mercaderies o coses dalcun official del senyor Rey de Tunis o daltre terra qui sia de la sua senyoria, e haura en la sua ma carta testimonial de la dita sua compra, que aytal venda no puxa tornar atras per lo dit official ne per altre successor de aquell, mas aytal venda sia ferma.

xxxiiij.—Item que tots los torcimanyes sien e esser deguen eguals en lur offici de torcimany e no sia entre aquells alcuna diferencia ne propietat. E sia pagat als dits torcimanyes per lur

salari v. millaresos d'argent tensolament per cas-
cun centenar de besants, e sens alcuna porta.

xxxv.—Item quels catalans o sicilians dels
dits senyors Reys hagen e hauer deguen en la
duana de Tunis e en totes les altres terres del dit
Rey de Tunis scriva qui fassa los comptes e lurs
rahons tota vegada ques vullen. E pusquen los
dits catalans e sicilians fet lur compte e haut al-
bara o polissa de lur spatxament anar on se vol-
ran axi per mar com per terra sens alcun empes-
xament E si apres per ventura los dits catalans o
sicilians tornaran en les terres o lochs don seran
partits nols puxa esser feta questio ne demanda
de la primera raho per alcuna occasio o causa.

xxxvj.—Item que tots los catalans e sicilians
sens alcun contrast puxen anar les hores acustu-
mades en les naus navilis e galeas per lurs ne-
cessitats segons que es acostumat. E que nols sia
vedat de anar e tornar en les viles e terres del
dit Rey de Tunis; ne pusca esser vedat ne feta
alcuna inhibicio de comprar forment, farina e
altres vitualles per los patrons e mariners dels
dits navilis, galeres e naus sensa pagar alcun dret
de les dites vitualles. E si alcun catala o sicilia o
altre qui per catala o sicilia sera reputat o ses-
petxara, dira o fara alcun mal o dan als sarreyns
o a alcuna persona que per asso los altres catalans
o sicilians no sien molestats empatxats o deten-
guts en bens ne en persona, en axi que lo pare
no sia detengut per lo fill ne lo fill per lo pare,
ne un per altre no puxa esser molestat ne agreujat
per la dita raho.

xxxvij.—Item que si sesdevendra que la cort
de la reyal magestat del Rey de Tunis atorga a
alcun xpia. per qualsevol manera que les barques
e navilis de aquell vinguen a la Goleta o stro a la
duana de Tunis, que semblant gracia o licencia
dege atorgar als dits catalans e sicilians.

xxxviii.—Item que si sesdevendra que alcun
navili de qualsevol condicio sia galera o nau de
catalans o de sicilians per fortuna de temps ven-
dra o ferina en alcun loch o terra de la senyoria
del dit Rey de Tunis, per alcunes necessitats los
dits catalans o sicilians pusquen legudament des-
carregar sens alcuna contradicció les robes e mer-
caderies lurs, e aqui puxen estar e habitar salva-
ment e segura en bens e en persones sots fe e
speransa e salva guarda del dit Rey de Tunis en
totes les sues terres. E si de les mercaderies que
hauran descarregades e hauran lensades de mar

en terra volran carregar en los dits navilis, naus
o galeres a les quals tal fortuna sera sdevenguda
o en altres navilis, que asso pusquen fer e no sien
tenguts pagar alcun dret.

xxxviii.—Item que si alcun xpia. sera o na-
vegara en alcuna nau, galera o altre navili dalcun
catala (1), e aquell xpia. hage o no hage pau
ab lo dit Rey de Tunis, que aquell xpia. sia trac-
tat e haut per la reyal magestat del dit Rey de
Tunis axi com a catala o sicilia, exceptat aquelles
persones que personalment haguessen fet dan a
alcun sarreyn sotsmes del dit Rey de Tunis.

xxxix.—Item que si alcun navili galera o nau
dalcun catala o sicilia sera en mar o en port alcun
de la senyoria del dit Rey de Tunis, e alcun
navili, nau o galera de sarreyns sotsmesses a la
senyoria del dit Rey semblantment sera en los
dits ports o mar, que los dits navilis de catalans
e de sicilians sien salves e segurs dels dits sa-
rrayns en bens e en persones.

xxxxj.—Item si alcun Mohat o la alta mage-
stat del Rey de Tunis per alcunes sues necessitats
volra noliejar alguns navilis de catalans o de si-
cilians qui seran en lo port de Tunis, que la dita
reyal magestat pusca noliejar la terça part de tots
los navilis qui seran atrobats en lo dit port, e en
aquells carregar totes aquelles coses ques volra e
portar les on li plaura; empero que del nolit sia
en concordia ab los patrons dels dits navilis, lo
qual nolit, pus que sien en concordia, hage pagar
la duana. Empero que no pusquen haver ne no-
liejar alcun navili qui sia ja carregat o hage co-
mensat a carregar. E la dita duana sia tenguda
pagar tot lo nolit jassia los dits navilis no sien
carregats de tot.

xxxxij.—Item que los catalans e sicilians e
altres sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago
e de Sicilia no sien tenguts de pagar per salaris
de torcimanyns ne de corredors sino dos millare-
ses nous per cascun rotol de seda acostumats dar
al gran torcimany.

xxxxiij.—Item que la cort e la duana e les
altres singulars persones del dit Rey de Tunis
deguen pagar tot quant deuran als sotsmesos dels
dits senyors Reys de Arago e de Sicilia als pro-
curadors de aquells catalans o sicilians, mo-
strant empero les lurs procures publiques en lati, no
contrestant que en lati sien escrites e no en sa-
rreynesch, e que les dites procures sien transla-

(1) El text diu *castella*, pero es equivocació manifesta.

dades de lati en morisch e que sien servades entre los sarreyns a poder demanar los dits deutes.

xxxxiiij.—Item que sia leguda cosa als dits catalans e sicilians damunt dits comprar lanes, boldrons, anyines, cuyrs e altres mercaderies de qualsevol alarbs e sarreyns dins lalfondech en lo qual les dites robes e mercaderies e altres se solien vendre, e aquelles mercaderies fer portar a lurs matzens e botigues axi com antigament fer solien. E que los dits catalans e sicilians de les mercaderies que seran per ells venudes no sien tenguts dar o fer tara a ull, mas lo sach o allo on sera tal mercaderia sia pesat al pes e sia dat per tara. E com algun dels dits catalans o sicilians se volra partir de Tunis o dalcun loch sotsmes al dit Rey de Tunis, la duana sia tengut trametre un testimoni en lo alfondech del catalans o sicilians, e aquell testimoni degue veure la caxa, scurmas o boneta dels dits mercaders, e vists les dites caxa, scurmas o boneta, que la dega fer ligar e carregar e que altra vegada no sia vista ne regoneguda.

xxxxv.—Item que los dits catalans o sicilians no sien tenguts ne deguen pagar per lur roba o mercaderies als bastaxos, mariners, correus, infants de la duana, ne a altres semblants, sino axi com antigament era acostumat per qualsevol averies.

xxxxvj.—Item que los dits catalans e sicilians pusquen fer cessio de les cartes dels deutes que deuen haver o rebre de la cort o dels oficials del dit Rey de Tunis, los uns als altres, catalans o sicilians tencolament.

xxxxvij.—Item que la dita pau dega passar e sia servada en totes les terres quel dit Rey de Tunis senyoreja e daqui avant senyorejara, e que algun oficial seu ne altre persona no pusquen ne deguen alcuna cosa dels dits capitols aminvar o destruir, ne per costuma ne per altre qualsevol manera. E que la dita pau sia escrita e tramesa a totes les terres lochs e duanes de la senyoria del dit Rey de Tunis. E que los dits capitols de la dita pau sien per tots servats segons lur forma e tenor.

xxxxviii.—Item que alguns catalans o sicilians demunt dits no gosen o presumesquen navegar ab alguns navilis de corsaris qui fassen cors contra la reyal magestat de Tunis ne de sos sotsmesos, mas tots los sarreyns sotsmesos a la dita reyal magestat sien sauls e segurs en bens e en persones en totes les terres e lochs de la senyoria dels dits Reys de Arago e de Sicilia.

xxxxviiiij.—Item que si algun catala o sicilia o altre qui sia del destret lur armara algun navili o galea per anar o fer cors contra los sotsmeses del dit Rey de Tunis, los catalans e sicilians sien tenguts fer lur poder pendre los dits corsaris en persona e en bens, e sils poden haver fassen de aquells justicia axi com de corsaris semblants se deu fer, e los bens de aquells dar a la duana del dit Rey de Tunis. E si aquells corsaris no poden haver en persona que los bens de aquells que haver se poran sien denunciats a la dita duana. E si per ventura la reyal magestat de Tunis o aquells en asso diputats volien armar alguns navilis per pendre e haver los dits corsaris, lavors los dits catalans o sicilians sien tenguts donar en asso consell favor e ajuda, e sis covendra que vagen ab ells per pendre a haver los dits corsaris e malfeytors.

l.—Item si algun catala o sicilia armara alguna galea o altre navili per anar en cors, e algun sarreyn exira de Tunis o de qualsevol loch del Rey de Tunis, que los dits catalans e sicilians sien tenguts e deguen aquells gordar e defendre si en lurs mans vendran axi en bens com en persona. E semblantment, si los sarreyns seran en cors contra alcunes gents e los catalans o sicilians seran o partiran de Tunis o daltres lochs de la senyoria de aquell, sia tenguda la reyal magestat de Tunis e la duana aquell aquells catalans o sicilians, si en mans venen dels dits corsaris, fer sauls e segurs en bens e en persona en terra e en mar. E si per ventura los catalans o sicilians havien ops' ajuda, que la dita reyal magestat de Tunis sia tenguda fer la dita ajuda.

li.—Item que si alguna persona que no sia catala o sicilia navegara ab los dits catalans o sicilians en les terres del dit Rey de Tunis que aytal persona sia tractada e honrada per los sotsmesos del dit Rey axi propriament com son tractats e honrats los dits catalans e sicilians, exceptat empero que aytal persona qui no sia catala o sicilia pach e sia tengut de pagar los drets que acostumen pagar aquells qui son de la sua generacio.

liij.—Item que los dits catalans o sicilians sien escusats e deguen meyns pagar a la duana que altres persones per cascuu quintar de lana deu millareses.

Arx. Gl. Hist. de Mall.—Llib. de Pregons.

E. AGUILÓ.

VIDA DE
SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

(CONTINUACIÓ)

CAPITOL XI.—*Del gran amor ab que Margaritta assistia á las necessitats de son probisme.*

78.—No es posible poder explicar ab paraulas el gran amor y caritat ab que Margaritta socorria las necessitats del seu pròxim, pero el seu cor continuament estava penant y lo seu enteniment pensant com y de quina manera podria remediar las necessitats de tot hom generalment, sens excepció de personas algunas, axi pobres com ricas, grans ó petites, homens ó dones, tots tenien cabuda en el seu cor, y no despedia á nigu, y ja que li faltava el poder, el seu voler era tant gran que era cosa de admiració: de bens temporals era pobre porque era filla de familia, y sos pares, per son estament, encara que estaven acomodats, pero no los sobrava ninguna cosa, y axi de bens temporals faltavali el poder, respecte de lo molt que ella hauria volgut donar per amor de Deu, y en aquesta part feya lo que podia, no lo que volia.

79.—Quant empero en bens espirituals era tant rica, que no parlava ni tractava ab nigu de qualsevol necessitat espiritual que tingués, que no la remediás y aconsolás, ab la sua bona ensenjanca y conversació, y per axó se valia del tresor que Jesuchrist Señor nostro nos ha dexat per bé de las nostres ánimas, en aquellas set paraulas que digué quant estave en lo Arbre de la Santissima Vera Creu. Si arribave á ella alguna persona agraviade de altres personas, prenia per tema de la sua plática espiritual aquellas paraulas que Christo digué á son Pare Celestial *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* y de aquí treia tant de bé ab que la enriquia, que no tant solament no se irritava mes contra sos inimichs, sino encara llargament perdonave los agravis rebuts: un die li succehi que parlave ab una pobre viuda aquí havien mort son marit, y aquesta era restada tant afligida y apeserada, que no podia aconsolarse de ninguna manera per los grans treballs que li havien ocasionats en la familia y carrech de casa, que per la sua pobresa y falte que li feia son marit, li aparexia imposible poderó supperar, y axi llamentaves, quexaves y prenieu ab tanta impasciencia que era cose de

tenir lin grandissima llástima y pietat, pero Margaritta ab la sua bona ensenjanca y suaves paraulas la posá de manera, que lo que antes era tot llamentarse de sos contraris, fer instancia que los perseguissen, y plorar ab molta inquietut los seus treballs, despues tot fonch perdonar á sos inimichs, pregar á Deu per ells, y viure ab molta pau y tranquilidat.

80.—Si veia algunas personas ofeses y irritades, valies de las segonas paraulas que Jesuchrist digué en la Creu an el bon lladre *Hodie mecum eris in paradiso*, y de aquí treia tants bons documents y ensenjanças de la gran lliberalidad que havém de tenir ab los qui nos tenen offesos que no tant solament aplacave á qualsevol per irritat que estigués, pero encare lo obligave á perdonar y oblidar injurias y posave los ánimos en tanta pau y unió, con si sempre fossen estats grandissims amichs: en temps que en Mallorca ay havia molts de bandols, succehi que en aquells barrios de la possessió dita la Torre, trespaven dos homens qui se guardaven de sos contraris y de la justicia, y estant un die cerca de casa sua, açertaren á venir sos inimichs, que eran quatre ó cinch armats ab arcabustos y carabina, y com cercaven aquestos dos para matarlos, al matex que veren rastro dells, se enfuriren de manera que se daven tota pressa per arribarlos á matar, com en effecta estaven ja á tir, y ab las armas apuntadas para tirarlos, veuho Margaritta y acudí á ells ab tant de valor, que no tant solament pogué detenir los agressors y salvar la vida á los altres dos, sino encare foren tals las paraules que los digué y el modo ab que los persuadí, que no sen anaren inimichs com eran antes, sino que restaren ab molta pau y amistat: es una cose aquesta de gran admiració, en particular qui sab qui eren los bandolers en aquell temps, que eren uns homens qui se criaven en aquella fieresa y impietat, que no feien menció alguna de matar molts homens, no dich inimichs tant solament, sino encare personas qui no los tenien ninguna mala voluntat, y lo que es mes de admirar, es que en aquest temps no tenia Margaritta mes que catorze anys de la sua edat, que posade entre homens de aquella calitat, era lo matex que una ovelleta entre llops, de hont se pot veure ab molta claredat, lo molt que en ella obrave Deu nostro Señor.

81.—Si veie algunas personas desencaminadas en coses que poguessen ser ofences á Deu nostro Señor, tenia tanta pena y tant de cuidado de las tals personas, que no parave, ni cessave

un punt, fins que las havia guañades y posades en el camí de la sua salvació, per molts treballs y fatigues que li costás, regulade de las terceras paraules que Jesuchrist digué á la sua SS.^{ma} Mare, *Mulier ecce filius tuus*, que fonch lo matex que encomanarló tots los pecadors. De la quarta paraula, *Sitio*, treía grans enseñances ab que animave aquellas personas, en particular, qui tenen aquesta obligació, á voler treballar á encaminar las ánimas á Deu, y la gran set y affecta que deven tenir de aportarni moltes. De la quinta, *Deus Deus meus ut quid dereliquisti me?*, el gran cuydado que havem de tenir en fer molta oració y procurar que sie ab fervor, damanant á Deu nostro Señor que nos asistesca, desconfiant de nosaltres y confiant sempre en la sua gran y infinita misericordia. De la sexta paraula, *Consumatum est*, la puntualitat que havem de tenir en fer y complir perfetament tot lo qui es de nostre obligació. De la septima, *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, la gran resignació que havem de tenir en Deu nostro Señor, dexant totas las nostres coses en las suas Santíssimas mans. Casi sempre, totas las suas pláticas se fundaven en algunas de aquestas paraules de Christo nostron Redemptor, y per axó apenas arribave á ella persona qui tingúes necessitat, qui no sen tornás remediade, y axó era tant sabut en la vila de Valldemoça, que continuament acodien á ella moltas personas per contarli sos treballs.

82.—En orde de las necessitats temporals de son prohisme era tant lliberal, que no anave ningú á case sua, que ella digués, tornau una altre hora, y si se hagués de computar lo que ella donave, ab lo que sos pares tenien, jo plament crech que era mes lo que donave, y no obstant axó, ni sos pares li prohibien que no donás tot lo que volia, ni trobaven may falte en lo que tenien: si anave á case sua alguna pobre dona y li deia que no tenia blat, ni diners per comprarne, no se contentave en donarli un tros de pá ni un pá sensér, sino que li donave dos y á la volta tres barcellas de blat: Si li demanaven un poch de oli, los ne donave una quarta, y si li demanaven llegum los ne omplie le falda: entre setmane, quant pastave, sempre feia una multitud de coquetes, y aquellas las guardave per los diumenges y festas quant anave á la vila de Valldemoça, per donar á las pobres criaturetas, y en particular, quant era á la Iglesia, si veia alguns miñonets qui ploraven, los donave alguna cosa, porque el seu cor no podie sufrir que plorassen, la una, per la llástima quels tenia, y la altre,

perque no perturbasen ab los plors á las personas que estaven fent oració.

83.—Los dies que se trobave en la vila, se informave quins malalts ay havia, y no sen tornave á casa sua que no los fes una visita, y axí pobres com richs, á tots aconsolave, y á los que veia pobres sempre los dexave alguna limosna, y quant sen tornave á casa sua, los dies que havia de estar sens visitarlos li aparexian anys, y sempre estave imaginant que cose los podrie aportar para remediarnos; á uns aportave alguna cose de regalo, y á altres alguna cose de roba, segons la necessitat que tenien, ab una pena tant gran que tenia quant veia que no los podie remediarnos las suas necessitats y treballs, que apenas ho podie tollerar, y lo que mes li pesave, y en que ha tinguda sempre particular devoció, es quant veia algunas fadrinetas qui, per demasiada pobresa, ó se privaven de anar á la Iglesia, ó si ay anaven, per la indecencia ab que anaven vestides en temps de ser vistas, apenas se atrevien á anar á missa y rebre los sacraments, y de aquestas tenia tanta llástima, que continuament ho sentia, y en case sua procurave lo mes que podie á acomodarlos algunas robas suas, ó de sa mare ó germanes, y los ho donave, ab un desitx molt gran que tenia de despullarse á si mateixa per vestirles, y lo menos que feia era, demanantli alguna cosa, privarsen per molt que la hagués de mester, per donarleshi á ellas.

84.—Si á los malalts que visitave se los offeria ferlos alguna servitut qualsevol, y per baxa y vil que fós la necessitat, mentres ella si trobave no comportave may que nigu altre ay posás las mans; fins li succehi en moltas ocasions haver de untar un malalt de dolors en differents parts del cós, y sens nigu ampaig feia aquesta funció, que es molt dir essent tan honesta, y no per axó dexave de fer tot lo que se li offerís, sens pasarli may per el cap el menor pensament de que ella era dona y el que servia home, porque tant solament mirave en los malalts que servia, la persona de Jesuchrist Señor nostro, per amor del qual feia totas aquestas obras de caritat, y si los malalts eran cose sua, com es are parents ó personas molt conjunctas ó criats de se case, á las horas tenia son desitx complit, porque se restave en la casa del malalt, y de nits y de die, estave sempre vigilant en lo que se podie offerir, y aquest affecta y caritat de Margaritta vingué á ser tant coneguda de tots los que la conexien, que apenas ay havia persona conjuncta sua qui estiugués malalta, que no la envias á demanar, porque

no tant solament restaven aconsolats de la sua bona conversació, pero encara succeïa que per medi della remediave Deu moltes necessitats y enfermedats.

85.—Los quatre ultims anys antes de entrar en religió, casi sempre estigué en la ciutat, y posá tant gran affecta á visitar los malalts del Hospital General, que continuament anave á veurels, y ja que no podie remediar las suas necessitats, á lo menos procurava aconsolarlos, y á alguns, conforme la sua possibilitat, aportave alguna coseta de regalo, y exortavels á soffrir los treballs que el Señor los enviave, ab paciencia, y per anarhi moltes vegades, solia pendre per pretexte y motiu, fer algunas novenas á la capella de la Sanch de Jesuchrist, y de aquesta manera tenia majors ocasions de anarlos á veure, y alabave á Deu nostro Señor de veure la paciencia ab que passaven las suas enfermedats, y causaveli una gran alegría quant los veia en aquella summa pobresa en que estaven, y axó tenia ella per una gran ditxe y gracie que Deu los feia, porque de aquí alçave la consideració á la gran gloria que los tenia aparellada, y per axó solia dir á qui la acompanyave, ó fos sa mare qui algunas vegades se trobave en la ciutat, ó alguna altre parenta ó amiga sua, quant veia per allí algun cós á cobrir, sens poder ascondiró, el contento que tenia jó la gran gloria que té la ánima de aquest difunt!

86.—No se contentave Margaritta en visitar y aconsolar los malalts y socorrer ab lo que podia las suas necessitats, sino encare continuament estave pregant á Deu per la sua sanitat, y aquesta era una passió tal, que no la podia abscondir y se li conexia, ó de las paraulas que deia, ó del sentiment quen tenia, y aquesta llástima y pena que tenia dé los malalts, la havien observada molts en la sua miñonés: un amich de son pare, qui la feia molt á casa sua, veientla ab aquestas ançies li digué un día (jo creuria que per burla) Margarida, jo se una oració qui cura de qualsevol mal, vols la apendre? y com ella tenia aquestos desitx de curarlos á tots, li digué que sí, (en aquest temps era molt miñona) despues lo tal home la passave en paraules, pero com el foch de la caritat no la dexave viure, totas las vegades quel veia no se cansave de demanarli que li mostres la oració, que veientse lo home com á obligat á dirli qualque cose, li digué que quant voldria curar enfermedat, que digués; *Jesus Maria, Santissima Trinitat, aquest mal sie curat*; y ella so cregué de tal manera, que no anave á nigung malalt, que no li digués la oració, affegint,

si es voluntad de Deu nostro Señor, y feiey el señal de la creu, y li rehixí de manera, que moltes vegades experimentave milloria en los tals enfermos, com veurem en el capitol siguent de dos casos particulars que li seguiren, que á mirarlos ab pia affectió, dexant però la calificació de ells á la Santa Mare Isglesia, merexen el nom de miracles.

87.—Totes aquestas coses feia aquesta sirventa de Deu nostro Señor, desde molt miñone fins que entrá en Religió, impellida y com á forçada de la sua gran caritat, y no tant solament ha socorregut sempre las necessitats que veia, sino encare en poder pensar la necessitat, ja la soccorria, are fós espiritual ó temporal; á una joveneta amiga sua qui dave mostres de voler servir á Deu nostro Señor, veientla ab un affecte desordenat an el confessor, no pará may fins que la apartá de ell, fins á valerse de un religiós de molta virtut; á altre amiga sua que judicave bona per religiose, y per altre part tenia en el mon la sua perdició, la tenia ja induida á force de pregarias á voler entrar en religió, y ella mateixa, ab las personas que la affavorien, ley havia procurat en el Convent de la Consolació, y tenenthó á molt bon estat, sen apartá la jove y se casá, pero nou açertá, ni feu bona fi: y altres cosetas que se podrien notar, quant á lo affecta que tenia de socorre las necessitats espirituals, y moltes mes de las necessitats temporals, que per abreviar, diré tant solament, que á los Hermitans de Trinitat, pensant que tenian no mes lo quels donaven per amor de Deu, sempre temia que no los faltás alguna cosa, y axi, sens demanaro, los enviave oli, llegúm, pá y altres coses que se podien offerir.

CAPITOL XII.—*De alguns successos ab que Deu nostro Señor en aquesta menor edat ha volgut confirmar la virtut de Margaritta.*

88.—Moltes cosetes de alguns successos que han contingut á Margaritta podrie refferir en aquest capitol, pero com el meu intent no es altre que mostrar y notar lo mes particular de la sua vida, y en aquestos capitols de la sua juventut, fins an el temps que entrá religiosa, solament refferiré lo que trobo esser mes singular y digne de esser notat: en una ocasió (era en temps que Mallorca estave perduda de bandols) un amich de Gregori Más pare de Margaritta, lo pregá que tingués en se case dos bandolers cridats morts ó vius, malalts de grave enfermedat

de calenturas, y era tal la bondat y la amistat que tenia en lo tal amich, que no pogué ni sabé dirlo de nó, essent axí que se posave en grandissims perills de la justicia, per los prosehiments que feien contra de aquells qui per vies directas, ni indirectes affavorien semblants personas, y axí los rebé en case sua y per fugir los dañys que li podien venir usá de moltes cautelas, y la mes important que nou sabes nigú de case sua, solament ho comunicá á Margarita sa muller y á Margaritta se filla (ja se veu la confiançe que devia fer el pare de la filla) porque los governassen y servissen en totas las suas necessitats y nigú altri de sos infants haventni dos de majors que Margaritta, que eran Damia y Catherina, ni algu altre de se case criats ó misatjes no saberen may cose alguna.

89.—Las dos Margarittas mare y filla serviren aquestos dos malalts tot lo temps que durá la sua enfermedat, la mare tenia forces per servir los malalts y molta devócio, pero tenia judici y pensave que á tenirne noticias la justicia perillave la vida del marit, ó per lo menos que los havien de abatre las cases y destruirlos y quexaves continuament de la temeridat del marit y solia dir á la filla Margaritta, si la justicia heu sabés hauriem de parar botiga de bell nou, y la filla á qui per la sua miñónés al perexer havia de faltar el discurs, li sobrave el valor, y feieu ab tant amor y caritat que li aparexia haver tinguda una gran ditxa y aconsolave la mare y deialí que hagués bon ánimo que nols seguiria per axó desgracia alguna, com en efecte seguí axí com ella deia, y tingueren los dos bandolers en se case mes de tres mesos, fins que estigueren per posarse en camí: lo que havem de observar de aquest succés es lo que ella deia y que no tingueren nigún genero de disgust en tot aquest temps.

90.—Altre cas semblant en aquest, pero en-contrat en succés, tingueren en se case en temps que governave Mallorca Don Miquel Salvá y Vallgornera Virey que era de aquest Regne (1). Public notori y molt llastimable fonch lo que succehi á fray Quint de Sant Francisco de Paula, fray Barceló de la Reyál y altre secular qui eran anats á un hostal junt á la ciutat ab una dona que deien ne Guiterrona y mentres se estaven folgant

y divertint arribá el marit que era un cotxer y entrant per el jardinet estimulats del dimoni lo mataren y enterraren dintre del matex jardí: fonch descubert el delicte, prengueren la dona y la penjaren y fen la justicia grans diligencias per castigar també los delinquents; pogueren pendre fray Quint pero nol castigaren porque sabe fugir de la presó que lo havien posat á la torre del Angel; los altres dos fugiren en campanya y anaren bandetjats algun temps ab las armes, y porque no los pogues trobar ni pendre la justicia, anaven per los llochs mes escabrosos y solitaris de la montaña en aquellas parts de Deyá y Valldemoça, y per el sustento que havien menester acudiren moltes vegades á la Torre possessió de Gregori Más, qui per la sua bondat y lliberalidat, los regalave y donave tot lo que havien menester, que fonch ocasió de allí á poch, que se feren tant de case que apenas sen movien.

91.—Un die á la matinada volgueren berenar y com Margaritta era la mes matinera de la case los aguisá lo que tingueren menester per menjar y mentres berenaven ó poch despues los digué, importa que isqueu ara matex de aquesta casa, y que prengueu el camí de la garriga, que teneu molt de perill de la justicia y no pasará molt que vos vindran á buscar, y volgué Deu que foren de bona creienza (no per ells que bé merexian esser penjats, sino porque no patís aquella pobre casa) sen anaren de la case y prengueren garriga á lo mes supperior de la montaña y poch despues que foren partits arribá á la casa miser Armella jutge de la Audiencia ab una multitud de Aguacils y homens de armas y toccaren á la porta que encare no era jorn ni Gregori Más se era llevat del llit, pero se llevá y abaxá á obrirlos; apenas uberta la porta diuli lo Dector Armella ahont tenia tal y tal home, y dihentli Gregori que non sabia noves algunas, se tregué lo Jutge un billet ó carta de la butxaca y li digué quel lletgís; lletgí Gregori la carta que deia que los tals delinquents estaven y habitaven á la Torre y donaven tals señals y tant evidents que no se podia negar la veritat, demes amés li amanasave el Jutge que si no ley deia que ley pagueria al doble, pero com li importave molt no li confessá may lo que sabia; com miser Armella tenia tanta certesa del avis que tenia, regonegué tota la case, y no trobantlos en la case, regonegueren tota la possessió per garrigas y montaña y may pogueren trobar-

(1) Obtingué son carrec per Real Despach de 12 de Maig de 1667, arribá á Mallorca el 5 de Septiembre y governá fins l'any 1671.

los, essent axí que los tals bandolers se eran quedats á una part superior de la montaña, y de allí veren totas las diligencias que havian fetas para trobarles; veient el Jutge que era restada frustada la sua diligencia, sen portá á la ciutat á Gregori Más y tinguerenlo molt de temps pero no li feren niguna cosa porque no pogueren provar may lo que pretenien.

92.—De aquestos dos casos tant semblants un a lo altre y en lo succés de un y altre tant encontrats be se dexe veure y se pot collegir qual devie ser lo esperit qui guiave y governave á Margaritta, y piament podem creure que en aquell temps de sos pochs anys ja sabia moltes coses qui havien de succeir, ó que tenia esperit de profecia, porque no perillave menos la case de sos pares, en un lance que en lo altre y ab tot axó en el primer quant tingueren los dos bandolers malalts més de tres mesos en se case, no obstant el temor tant gran que tenien sos pares y en particular se mare, ella sempre se estave molt quieta y descansada y aconsolave y asigurave a se mare de que no tindrien mal nigú, com en effecte succehí de aquella manera, y en el segon lance de aquestos dos delinquents quant sos pares dormien molt descansats, ab lo mal any en case, ella los se tregué de case y previngué que se posassen en salvo, antes que arribás allí la justicia, com á la veritat succehí axí com ella digué.

93.—També podem creure piament que en sos pochs anys y jovintut tenia gracia y dó de Deu nostro Señor para curar moltas enfermedats, y per confirmació de aquest pensament podria dir y escriure moltes cosetas que li passaren en la sua miñones, pero com no son tant notories que no puguen aplicarse y atribuirse á algunas causas naturals, referiré tant solament dos obres las mes singulars que li pasaren en aquestos temps; un germá major que tenia caygué malalt en la ciutat y la malaltia se agravá de manera que lo tenian en proxim perill de perdre la vida; havia ja rebuts tots los Sagraments y no obstant que estave molt ben assistit y servit en case del Doctor Barthomeu Bauçá ahont tenia se mare y altres parents y parentas quil servien, sempre estave clamant y supplicant que li fessen venir de Valldemoça se germana Margaritta, com si ella li hagués de portar la salut, y axí fonch porque ferenley venir y aquí matex

que estigué en se compañía ja se conegué milloria y despues ab molta brevedat estigué bó del tot.

94.—Altre cas li contingué ab una jove amiga sua de Valldemoça, qui tingué un mal á la cara, de molt mala calidat que lo anomenaven formiga; aquest mal la havia ja molt mal tractada y desfigurada, y tenianla en poder de metge y cirurgia; un die la aná á veure Margaritta, y recordás de la oració que li havien enseñada y de que havem ja parlat en el capitol passat; diguéli tres vegades la oració fentli lo señal de la creu allí hont tenia el mal y aquí matex estigué bona ab tota perfectió.

95.—Altre die ab compañía de altres dones anaven á cercar esperechs y volent una dellas passar sobre de una paret caygué á la altre part, y se afficá per una cama prop lo turmell un bastó ó estella seca y feuli tal ferida que podien posari el dit dedins, y abundave per ella tanta sanch que tota se dessangrave, que se duptave si li hauria toccada arteria porque feia un raig com el dit; acudí Margaritta y posali la má sobre la ferida, diguéli la oracio fentli el señal de la creu y en el matex instant ni llençá mes sanch, ni se conexia ahont havia tinguda la ferida; de lo qual se pot veure si es veritat que en aquestos temps tenia ja el dó de curació.

96.—Jo diria, segons lo que judich, que totas aquellas coses y moltes altres més obrave Deu nostro Señor, en la sua sirventa Margaritta en el temps de la sua menor edat, porque entenguesen los qui la tractaven y conexien lo molt que la estimava y quant agradables eran á los seus ulls las suas virtuts. Be ho demostra en lo que diré; essent Margaritta de edat setze anys poch mes ó menos va veure venir un pobre que se encaminave á case sua y com ella no aguardave may que li demanassen lo que havian menester, sino que en poder pensar la necessitat ja corria á soccorrerla, isqué á tota pressa de se case y correu á veure el pobre lo que podie haver menester, y arribade en el puesto ahont estave, regonegué en éll encare que en forma de pobre, una bonissima disposicio de persona, molt ben carat, blanch com la neu y rós com un or; aquí matex advertí que li robave la atenció y pensá á un matex temps que aquell aspecta no era de pur home, sino ó que era de algun angel en aquella forma, ó que era Christo Señor nostre

qui en forma de pobre li demanave alguna cose de limosna per amor de Deu; offerili Margaritta si volia barenar y acceptá el pobre la offerta que li feia.

97.—Anarensen los dos á la casa, asentás lo pobre, y posás Margaritta á guisarli alguna cose que menjar; posali en taula tres ó quatre coses differents y procurave de servirlo, y el pobre tractave de tenir conversació; las primeras paraules que li digue foren si sabie y si deia aquell verset tant del gust de Deu nostro Señor, *adoramuste Christe et benedicimus tibi, quia per sanctam crucem relinisti mundum*, y Margaritta li respongué que no les sabie y axí que no les deia, y á las horas el pobre digué que les aprengues y que las digués moltes vegades que daría molt de gust á Deu, de aquí passá á tractar ab ella moltes coses santas y bonas, y entre preguntas y respuestas se allargá la conversacio de manera que durá molt mes de lo que hauría gastat el pobre per berenar, per molt que hagués tingut que menjar y Margaritta tant absorta y suspesa en lo pobre y la sua conversacio que no sab en manera alguna si menjá ó nó, lo que sab es que la dexá edificada ab uns desitxs grans de servir á Deu y de imitar á Jesuchrist Señor nostro en el patir y que li dexa un llibret molt petit de devocions diehentli quel lletgís moltes vegades y se despedí exortantla que fos molt devota de la passió de Jesuchrist; lo que el llibret contenía era lo acte de contricio y algunas altres oracions molt pies y devotas.

98.—Aquest pobre digue á Margaritta que accaptave per la Terra Santa, essent axí que el seu trage no era en forma de quistor, y altre cose que el quistor de la Terra Santa era molt conegut de Margaritta y sab li el nom, ques deia el sen Antoni y ne esta molt certificada perque en case de una tie sua tenien la posade de la Terra Santa y está molt certa que aquest era el qui accaptave sempre per la Terra Santa, ni acostumaven tampoch encomenaró á altres personas, y aquest pobre no lo havia vist may en case sua ni en case se tie, ni tampoch ley ha vist despues; solament en case sua lo va veure una altre vegada despues de set ó vuit menos, que li succehi casi lo matex que la altre vegada, ab una conversacio molt llarga y molt semblant á la primera, y despues quant se despedí de ella li dexa una medalla molt hermosa qui á la una part tenia la effigie de Christo cru-

cificat y á la altre part dos cares, la una del Salvador y la altre de la Mare de Deu, y exortantle altre volta á que fos molt devota de la Passió se despedí y may mes lo ha vist, ni ne ha vist altre semblant, essent axí que li restá tan apassionada y la sua effigies li quedá tant imprimida en lo seu enteniment que sempre ne ha tinguda vive representació; de tot lo qual se es sempre fortificada y assegurada en aquell primer pensament que tingué quant va veure aquest pobre que era Christo Señor nostro, en aquell trage; y jo de los effectes que li dexá y de lo molt que se que sempre la ha affevorida no me apart de aquesta oppinio.

(Se continuará)

ERMITES Y ERMITANS DE MALLORCA

EN 1395

Dijous a xxviii del mes de juliol any M CCC noranta sinch fina desta vida madona Francesquina, muller qui fo del Senyor en Brg. Sunyer mercader quondam, a j.^a hora del dit dia.

Dades que yo Guillem Pelicer e fetes en nom e en veu de tots los manimasos de la desus dita defunta, axi com se conte per menut, axi de massions ordinarias com de extraordinarias com de levas de la dona Francescha, muller qui fo del senyor en Berenguer Sunyer quondam.

Primerament, costa carn lo jorn de la sua sepultura als parens quis dinaren, set sous deu din.

Item costa aquel dia matex pa e vi, quatorse sous quatre diners.

Item costa aquel dia matex fruita, quatre sous.

Item costa eodem die gots de vidre, deu din.

Item costa eodem die salsa, vuyt diners.

Item costa eodem die les tortes de la sua sepultura de port, e banchs, vuyt diners.

Item costa eodem die lo lit dels frares preycadors, de port, sis diners.

Item eodem die doni a na Maciana, esclaua de la dita defunta, sis diners.

Item eodem die doni a j.^a fembra qui ayda en casa, dos sous.

Item doni a dos dies del mes de agost, que fem las missés, als pobres, deu sous e dos din.

Item doni a tres dies del mes de agost, a senra per fer bugada a la roba de casa, dos sous quatre diners.

Item doni a la dona Miqueleta e a la dona Fransquina companyones de la dita defunta y a la sclava de casa qui gordavan la casa, estigueren hi onse jorns, donils per provisio onse sous.

Item doni a j.^a onza de sucre blanch e farug e mel e pomes per la sclava apellada Maciana, qui no era sana, hun sou quatre diners.

Item doni a j.^a fembra qui feu bugada a la roba de la casa de la dita defunta e la lana, costa quatre sous.

Item costa un pol per la sclava, qui no era sana, un sou sis diners.

Item eodem die (xiiij de agost) doni als maneflas qui trebayaren per lo cos, deu sous.

Item eodem die doni al fosser per fer la fossa vuyt sous.

Item doni a les monjes del Pug de Polensa a cascuna deu sous, qui son totes en suma vint e nou, es tot quatorse liures e deu sous, axi com pus largament se conten en carta de apocha feta en poder den Blay mir notari de Polensa a xiiij. del mes de agost any M CCC norante sinch.

Item doni a quatre frares de la orde dels frares preycadors qui aportaren lo cos a la sepultura, vint sous. Axi ho jaqui en son testament. Apar al segon albara.

Item doni als desus dits frares per lo habit que aporta a la sua sepultura, vuyt liures.

Item mes doni als desus dits frares per pa e caneles que tragneren a la missa del dia de la seua sepultura, tretse sous e dos diners, axi com apar al segon albara del libre.

Item doni a xxvj. del mes de agost any desus dit an Jacme Peliser parayre dotse liures e deu sous, e asso per raho duna pessa de drap blau escur que la desus dita defunta ha manat en son testament que fos dada a pobres. Es lo iij. albara en lo libre.

Item doni a fra Johan bischahi ermita de la parroquia de Polensa, vint sous, los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Guillem de Santa Pau ermita de la parroquia de Polensa, vint sous los quals la dita defunta li lexa en son testament.

Item doni al senyor en Gabriel Casals moliner per fra Bernat Senrer ermita de la parroquia de Polensa, vint sous los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Guillem Goday ermita de la parroquia de Soller, vint sous los quals li ha lexats la dita dona en son testament.

Item doni a fra Anthoni Muntaner ermita de la parroquia de Sporles, vint sous los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Arnau Desbruyll e a fra Anthoni Catala e a fra Marti Muner e a fra Miquel Vidal e a fra Francesch Reus ermitans del Puig de Randa, a caschu vint sous.

Item doni a fra Antoni Nogueres e a fra Garcia e a fra Domingo ermitans de la parroquia de Alaro, sengles vint sous.

Item doni a fra Pere Aguilo ermita de la parroquia de Selva, vint sous los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Nicholau de Quart ermita de la parroquia de Valdemusa, vint sous, los quals la dita dona li ha lexats en son testament.

Item doni a fra Nicholau Mora ermita de la parroquia de Valdemusa, vint sous los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Arnau Got ermita de la parroquia de Alcudia, vint sous los quals la dita dona li ha lexats en son testament.

Item doni a fra Arnau Alguer ermita qui esta als Orfens, vint sous.

Item doni a fra Johan Guitart ermita de la parroquia de Bunyola, vint sous.

Item doni a fra Guillem Escola ermita de la Trenitat, vint sous los quals la dita defunta li lexa en son testament.

Item doni a fra Claramunt Pujades ermita de Bellver, vint sous los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Nicholau Pons ermita de Belver, vint sous axi com se mostra per albara.

Item doni a fra Jacme Correger ermita del Puig de Incha, vint sous los quals li lexa la desus dita defunta en son derrer testament.

Item doni a fra Pere Vergens ermita de Belver, vint sous los quals li lexa la desus dita defunta en son derrer testament.

Item doni a fra Anthoni Bodoy, ermita de Banyalbufar, vint sous los quals . . .

Item doni a fra Barthomeu Aguilar ermita de la parroquia de Muntuyri, vint sous los quals . . .

E. AGUILÓ.